

EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

A CSALÁDOK SZÁMÁRA NYÚJTHATÓ TÁMOGATÁSOK ÉS SZOLGÁLTATÁSOK KOMPLEX RENDSZERE

Összeállította:

Dr. Pogány Magdolna

SZTE ETSZK

Lezárva: 2020. május

Szegedi Tudományegyetem
Cím: 6720 Szeged, Dugonics tér 13.
www.u-szeged.hu
www.szechenyi2020.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Tartalomjegyzék

Bevezetés	4
Szakmai kompetenciák , amelyek kialakításához a jegyzet jellemzően, érdemben hozzájárul	5
1. Munkavégzés és gyermekvállalás	7
1.1. Reprodukciós kezelés	7
1.2. Várandósság	8
1.3. Gyermekek a munkát vállaló családban	10
2. A biztosított szülő számára járó ellátások	17
2.1. Keresőképtelenség	17
2.2. A munkavállaló kezelése emberi reprodukcióra irányuló eljárásban	17
2.3. A biztosított várandós	18
2.4. Gyermekek a biztosított családban	18
2.5. Az elhunyt biztosított után járó ellátás	26
3. A gyermekvállalás állami támogatása	28
3.1. A gyermek születéséhez kapcsolódó ellátás	29
3.2. A gyermekek neveléséhez, iskoláztatásához kapcsolódó ellátás	30
3.3. A gyermekek gondozásához kapcsolódó ellátások	35
4. A rászoruló családok és gyermekek támogatása	39
4.1. A Gyvt. által szabályozott ellátások	40
4.2. A Szt. által szabályozott – gyermeket nevelő családoknak – nyújtható ellátások	45
5. Közteher kedvezmények	52
5.1. Első házások kedvezménye	52
5.2. Családi kedvezmény	53
5.3. A négy vagy több gyermeket nevelő anyák kedvezménye	54
5.4. Családi járulékkel kedvezmény	55
5.5. A foglalkoztatónak nyújtható támogatás	55
6. Az örökbefogadónak járó ellátások	57
6.1. Az örökbefogadónak is járó ellátások	57
6.2. Az örökbefogadónak - meghatározott eltéréssel - járó ellátások	57
6.3. Csak az örökbefogadónak járó ellátások	59
6.4. A témánkhoz kapcsolódó jogszabályokban, az örökbefogadó/örökbefogadott státuszt kiemelő rendelkezések	60
7. Más személyeknek járó ellátások	62
8. Az ellátások együttfolyósítása	70
8.1. Családtámogatások	70
8.2. Egészségbiztosítás pénzügyi ellátásai	71
8.3. Rászorultság alapján járó ellátások	73
8.4. Közteher kedvezmények	74
9. Az ellátások iránti igény érvényesítése, folyósítás	75
9.1. Munkaviszony alapján járók	75
9.2. Biztosítási ellátások	75
9.3. Állampolgári jogon járók - családtámogatások	79
9.4. A rászoruló családoknak és gyermekeknek járó támogatások	81
9.5. Közteher kedvezmények	85
10. Személyes gondoskodást nyújtó ellátások	88
10.1. A Gyvt. személyes gondoskodást nyújtó alapellátásai	88
10.2. A Szt. szociális alapszolgáltatásai	91
10.3. A Nkt. hatálya alá tartozó intézmények	93

11. Közlekedéshez kapcsolódó kedvezmények.....	94
11.1. Helyközi és helyi utazáshoz kapcsolódó kedvezmények	94
11.2. Utazási költségtérítés	96
11.3. Kedvezmény díjköteles utakon.....	96
12. Állami kölcsön- és hiteltámogatások gyermeket vállaló családoknak	97
12.1. Babaváró támogatás	97
12.2. Fiatalok életkezdési támogatása – Babakötvény	98
12.3. Diákhitel-tartozás elengedése	99
12.4. Az otthonteremtéssel kapcsolatos támogatások	99
12.5. Autóvásárlás támogatása	101
Rövidítések jegyzéke.....	103
Forrásjegyzék	i

Bevezetés

Az európai országokban évtizedek óta gondot jelent a születések számának folyamatos csökkenése. Nincs ez másként hazánkban sem, ahol - a két kiemelkedően népes korosztálytól eltekintve - a „gyermekvállalási kedv alakulása” miatt a termékenységi ráta nem éri el a reprodukció szintjét.

Mindezek okán a magyar kormányzat is szerteágazó intézkedések sorával, jelentős erőfeszítéseket tesz, hogy a családok életét olyan módon támogassa, mely hozzájárulhat a demográfiai trendek megváltozásához.

A családpolitikai intézkedéseket, valamint ezek hatásait több tanulmány is taglalja történeti¹; statisztikai-gazdasági²; gazdaságpolitikai³; kormányprogramokat és jogszabályi változásokat összehasonlító⁴ szempontok alapján.

Ezeket túl elemzés jelent meg, mely vizsgálja, hogy a kisgyermekes anyák munkavállalására hogyan hatottak a családtámogatási rendszer változásai⁵. Egy másik tanulmány a hazai gyermekvállalási döntést modellezi, ugyancsak figyelembe véve a családtámogatási és a családi adókedvezmény adta lehetőségeket.⁶

Készült anyag arról is, hogy a „mozaik családok” esetén hogyan alakulnak a gyermekvállaláshoz kapcsolódó kölcsön és hiteltámogatások⁷.

Ez a jegyzet arra vállalkozik, hogy a családi életciklusokhoz - ezen belül is a legtipikusabb élethelyzetekhez – kapcsolódóan, az állami támogatások, kedvezmények, szolgáltatások jogi szabályozásának jól áttekinthető és használható rendszerbe foglalását mutassa be.

Ennek során a Szociális jog tantárgy felvételének lehetőségét előfeltételként meghatározó - Jogi alapismeretek, Foglalkoztatási jogviszonyok, Egészségügyi jogi ismeretek, Család és gyermekvédelmi jogi ismeretek - tantárgyak sikeres abszolválásával megszerzett kompetenciákra támaszkodik.

A felsorolt tantárgyakban tanultakat markánsan integrálni szándékozó, a féléves nagygyakorlat előtti felkészülést, majd a záróvizsgára készülést is fokozottan támogató anyag közreadása a cél.

A tanulási segédlet elsősorban az egészségügyi gondozás és prevenció alapszak védőnő szakirányán hallgatók, valamint a szociális munka alapszakon hallgatók számára készült.

Kiegészítő, összefoglaló és integráló anyagként hasznos lehet a szociális munka és a szociálpolitika mesterszak hallgatói, valamint - szociális területen - szakirányú továbbképzésen résztvevők számára is.

¹ Kristó, 2015/a

² Vida, 2018

³ Oeconomus, 2019

⁴ Kristó, 2015/b

⁵ Makay, 2018

⁶ Németh, 2017

⁷ Privátbankár, 2019

Szakmai kompetenciák, amelyek kialakításához a jegyzet jellemzően, érdemben hozzájárul

a) ismerete (tudása)

- Összefoglalja azokat a munkajogi rendelkezéseket, melyek a gyermeket vállaló családok „védelmét” biztosítják.
- Értelmezi az állam által működtetett különböző szociális ellátási rendszerek fő típusait.
- Különbséget tesz az állami szociális ellátórendszerek egyes típusainak lényegi vonásaiban.
- Összehasonlítja az eltérő státusz és jogviszony alapján járó ellátások lényegét.
- Felismeri a társadalombiztosítási jogviszony létrejöttét.
- Pontosán felsorolja és gondozottja/kliense számára részletesen feltárja az egészségbiztosítás pénzbeli ellátásai jogosultsági feltételeit.
- Megérti és értelmezi az ok-okozati összefüggéseket az egészségbiztosítás keretében nyújtott egyes ellátások és az igénybevétel jogszabályi feltételei területén.
- Felsorolja családok védelmének alapvető elveit.
- Ismerteti a hatályos családtámogatási rendszer legfontosabb alapelveit.
- Gondozottja/kliense számára - helyzetének megfelelően - részletesen feltárja a családtámogatási ellátások jogosultsági feltételeit.
- Értelmezi a szociális rászorultság lényegét.
- Rendszerezi a rászorultság alapján nyújtható pénzbeli, természetbeni, valamint a személyes gondoskodást nyújtó ellátásokat.
- Felismeri az egymással összefüggő, ill. egymásra épülő szociális ellátásokat.
- Megnevezi a családok számára biztosított közteher mentességi lehetőségeket.
- Felsorolja a szociális ellátások igényérvényesítésének specialitásait összefoglalja az igényérvényesítés módját.

b) képességei

- A rendelkezésre álló adatok alapján felismeri, hogy gondozottja/kliense milyen munkajogi kedvezményekre jogosult.
- Elméleti ismeretei alapján feltárja/megállapítja az adott kliens jogosultsági feltételeit a különböző családtámogatási ellátásokra.
- A biztosítási pénzbeli ellátások közül, az adott gondozott/kliens helyzetének megfelelően tartalmilag helyesen kiválasztja a részére járó ellátásokat és számára helyesen taglalja azokat.
- Pontosán ismerteti az egyes pénzbeli ellátások jogosultsági feltételeit és a kérelmezés formai követelményeit a kliensekkel/gondozottakkal.
- Konkrét esetekben felismeri a szociális rászorultság meglétét.
- Ismerteti a rászorultság mértékének és mérésének „jogi alapon” értelmezhető eseteit.
- Részletesen elemzi a Gyvt.-ben és a Sztv.-ben meghatározott – gyermekes családok számára nyújtható - egyes ellátásokat, a jogosultság feltételeit, igénybevételi módjukat.
- Az adott gondozott/kliens helyzetének megfelelően tartalmilag helyesen kiválasztja a részükre járó segélyezési ellátásokat és részletesen taglalja azokat.
- Megérti az ok-okozati összefüggéseket a családtámogatási, egészségbiztosítási és a segélyezési rendszerek keretében nyújtott egyes ellátások jogszabályi feltételei területén.
- Konkrét esetben felismeri a közteher kedvezmények igénybevételének lehetőségét.

- Érvényesíti a gondozottja/kliense érdekében a gyermeket vállaló családoknak igényelhető szolgáltatásokat.
- Elméleti ismeretei alapján – konkrét esetben - gondozottjainál/klienseinél felismeri a segítségnyújtás lehetőségét, módjait.
- Szükség esetén tájékoztatja gondozottjait/klienseit az egyes speciális szociális ellátások jogforrásairól.
- Szükség és igény esetén segíti gondozottait/klienseit jogaik érvényesítésében.

c) attitűdje

- Fontosnak tartja a segítő szakma szempontjából releváns jogi fogalmak pontos használatát.
- Törekszik a munka-, egészségbiztosítási-, családtámogatási-, segélyezési jogi alapfogalmak adekvát alkalmazására.
- Belátja a jegyzet témaköreinek jelentőségét a saját hivatásában.
- Törekszik a saját hivatása szempontjából a jegyzetből elsajátított, releváns összefüggések helyes alkalmazására.

d) autonómiája és felelőssége

- Stabil és adekvát jogi ismereteket szerez a jegyzet témáiból, melyeket betart és betartat.
- A megszerzett ismeretek birtokában, munkája során konkrét esetekben megfelelően alkalmazza a szabályokat.
- Felelősséggel integrálja az itt elsajátítottakat egy adott élethelyzetben gondozottai/kliensei javára.
- A mindennapi életben használt kifejezéseket összeveti a jog által használtakkal, önállóan példákat gyűjt a hasonlóságokra, illetve különbségekre.
- A „napi gyakorlatban” tapasztaltakat összeveti a jegyzetben elsajátítottakkal, melynek alapján felelős döntéseket hoz a gondozott/kliens érdekében.
- Az egyes témakörök alapvető szabályai alapján korrigálja saját, vagy mások hibáit.
- Felelősséget vállal azokban a helyzetekben, melyek a saját szakmai kompetenciát meghaladják, és más szakemberek, vagy más intézmények igénybevételét indikálják.
- Önállóan felkutatja a témához kapcsolódó jogszabályokat, azok kihirdetésének hivatalos felületein, melynek alapján folyamatosan frissíti az ismereteit.

1. Munkavégzés és gyermekvállalás

A reprodukív korban lévők többsége a rendszeres megélhetését valamilyen foglalkoztatási jogviszony – munkavállalás, közalkalmazott jogviszony, közszolgálati jogviszony, vállalkozás, stb. – keretében elért jövedelem útján biztosítja⁸.

Emiatt, amennyiben az állam elkötelezett a gyermekvállalás ösztönzésben, külön intézkedéseket szükséges hoznia – már a gyermekvállalással kapcsolatos döntés, a várandósság időtartama, valamint a gyermeknevelés időszakára – a munkavállalók érdekeinek elősegítésére.

Hazánkban sarkalatos törvény⁹, fejt ki azokat az alapelveket, melyeket a család- és foglalkoztatáspolitikai fontosnak tart. A családok védelméről szóló 2011. évi CCXI. törvény (a továbbiakban: **Csvt.**) preambulumban rögzíti az egyik leglényegesebb alaptételt, amivel a család és/vagy karrier dilemmában is állást foglal.

2011. évi CCXI. törvény a családok védelméről

Az állam segíti a munkavállalás és a családi élet összeegyeztetését.

A **Csvt.** külön fejezetet szentel a család és gyermekvállalás védelmének a foglalkoztatás terén, melyben az egyes jogterületek szabályaira utalva részletezi a legfontosabb elveket.

Csvt. 15. § (1) A kiskorú gyermeket nevelő szülőt a foglalkoztatása során a külön törvényben foglaltak szerint kiemelt munkajogi védelem, illetve a szülői szerep és a munkavégzés összehangolását, valamint a családi élet védelmét biztosító kedvezmények illetik meg. Az állam a család és a munkavállalás összeegyeztethetőségének érdekében ösztönzi a részmunkaidőben történő, illetve az egyéb atipikus foglalkoztatási formákban való munkavégzést.

1.1. Reprodukciós kezelés

A statisztikai adatok is alátámasztják, hogy növekszik a gyermektelenek száma¹⁰, ezért a munkaviszonyra vonatkozó rendelkezéseknek már a „gyermek tervezése” időszakában is szükséges segíteni azokat, akik valamilyen reprodukciós eljárásban kényszerülnek részt venni. A foglalkoztatási jogviszonyokra vonatkozó általános szabályokat tartalmazó 2012. évi I. törvény a Munka Törvénykönyvéről (a továbbiakban: **Mt.**) két területen rendelkezik a reprodukciós kezelésben részesülők munkajogi védelméről.

⁸ KSH STADAT 2019 alapján a 20-44 éves korosztályban közel 2 millió fő foglalkoztatott volt 2018-ban.

⁹ Magyarország Alaptörvénye ALAPVETÉS *T) cikk (4)* A sarkalatos törvény olyan törvény, amelynek elfogadásához és módosításához a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

¹⁰ Tokaji, 2011

Egyrészt a rendelkezésre állási és munkavégzési kötelezettség teljesítése alól ad felmentést a munkavállalónak – függetlenül a nemétől – amennyiben egészségügyi intézményben kezelik emberi reprodukciós eljárás keretében.¹¹ Külön jogszabályok¹² rendelkeznek a meddőség kezeléséről, melynek egyik formája, ill. szakasza a reprodukcióra irányuló beavatkozás. Ezeknek a kezeléseknak a – társadalombiztosítás (a továbbiakban: **tb.**) keretében történő finanszírozása - számát az utóbbi években növelték. 2020-tól pedig a beavatkozásokhoz használatos gyógyszerek tb. támogatását növelik.

Másrészt a felmondási védelemben részesülnek – a kezelés idején – a női munkavállalók.

Csvt. 18. § A szülő külön törvény szerinti felmondási védelem alatt áll, ha
c) [...] emberi reprodukciós eljárással összefüggő kezelésben [...] vesz részt.

A munkáltató nem szüntetheti meg felmondással annak a nőnek munkaviszonyát, aki az előbbiekben említett jogszabály szerinti kezelés alatt áll, legfeljebb a kezelés megkezdésétől számított hat hónapig¹³. Ez a védelem nem vonatkozik a munkaviszony megszűnési eseteire – munkáltató jogutód nélküli megszűnése, vagy határozott idő lejártá -, valamint a közös megegyezéses, vagy az azonnali hatályú felmondásra okot szolgáltatató megszűntetési helyzetekre.

1.2. Várandósság

A várandósság időtartamára is külön kedvezményeket biztosít az Mt. a munkavállaló nőnek. Erre csak akkor van módja a munkáltatónak, ha tudomása van a várandósság tényéről. Sok munkavállaló tart attól, ha „kiderül” a gyermekvállalása, akkor valamilyen hátrány érheti. Ezzel szemben akkor jár el helyesen a várandós, ha tájékoztatja a munkáltatóját, hiszen az alábbi helyzetekben csak így biztosíthatók az Mt. előírásai, valamint az egyéb jogszabályok adta lehetőségekkel is csak ekkor tud élni.¹⁴

Csvt. 16. § (2) A várandós [...] nőt csak az egészségi állapotának megfelelő olyan munkakörben lehet foglalkoztatni, amelyhez hozzájárult, és amelyben alapbére nem kevesebb, mint a megelőző munkakörében. A megfelelő munkakör felajánlása vagy kialakítása a foglalkoztató feladata. Amennyiben a foglalkoztató nem tud ilyet biztosítani, a nőt a munkavégzés alól fel kell menteni, és részére külön törvényben foglaltak szerint alapbért kell folyósítani.

¹¹ Mt. 55. § (1) bek. b) pont

¹² 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről 165.-186. §; 49/1997. (XII. 17.) NM rendelet a kötelező egészségbiztosítás keretében igénybe vehető meddőségkezelési eljárásokról; 30/1998. (VI. 24.) NM rendelet az emberi reprodukcióra irányuló különleges eljárások végzésére vonatkozó, valamint az ivarsejtekkel és embriókkal való rendelkezésre és azok fagyasztva tárolására vonatkozó részletes szabályokról

¹³ Mt. 65. § (3) bek.

¹⁴ Tóth, 2019

Minden munkavállalóra érvényes szabály, hogy csak olyan munkára lehet alkalmazni, amely testi alkátára, fejlettségére, egészségi állapotára tekintettel rá hátrányos következményekkel nem jár. Amennyiben a munkavállaló egészségi állapota megváltozik, a munkáltatónak a munkafeltételeket, vagy a munkaidő beosztását módosítania kell.¹⁵ A várandósság időtartama alatt elképzelhető, hogy nem elegendő a munkafeltételek módosítása. Ilyenkor - a foglalkozás egészségügyi orvos véleménye alapján - a várandósság időtartamára olyan munkakört kell felajánlania a munkáltatónak, amely a várandós egészségi állapotának megfelel. Sőt „továbbmegy” a jogszabály, hiszen úgy rendelkezik, ha a munkáltató nem tudja olyan munkakörbe áthelyezni, ami megfelel az orvosi alkalmassági véleménynek, akkor fel kell menteni a munkavégzés alól. A bérezéssel kapcsolatban nem érheti hátrány a várandóst, hiszen jogosult lesz a felajánlott munkakörnek megfelelő alaphérré, amely nem lehet kevesebb, mint a munkaszerződés szerinti alaphérré. Amennyiben csak a munkavégzés alóli felmentéssel oldható meg a helyzet, akkor is megilleti erre az időre az alaphérré, kivéve, ha alapos ok nélkül nem fogadja el a felajánlott – az egészségi állapotának megfelelő – munkakört.¹⁶

Csvt. 16. § (1) A várandós anyát, [...] külön törvény szerinti kedvezmények illetik meg

- a) a foglalkoztatásra irányuló szerződés munkavégzés helyének megváltozása miatti módosítása,
- b) a rendkívüli, illetve az éjszakai munkavégzésre való igénybe vehetőség,
- c) a más helységben végzendő munkára kötelezés, továbbá
- d) a várandóssággal összefüggő orvosi vizsgálat munkaidő-kedvezménye esetén.

A munkaszerződéstől eltérő foglalkoztatás körében a más helységben – azaz másik településen – végzendő munkára csak akkor lehet a várandóst kötelezni, ha ő maga is hozzájárul ehhez.¹⁷

Az Mt. rögzíti a munkaidőre és a pihenőidőre vonatkozó főszabályokat. A munkavállaló nő várandóssága esetén egyenlőtlen munkaidő-beosztás – azaz, hogy az egyes napokon változó óraszámot dolgozzon -, csak akkor alkalmazható, ha a munkavállaló ehhez hozzájárul. Nem oszthatók be egyenlőtlenül a heti pihenőnapok és nem rendelhető el rendkívüli munkaidő, vagy készenlét sem. A várandós számára nem rendelhető el éjszakai munka.¹⁸

Az éjszakai munkavégzést szívesen vállalná több várandós, hiszen amennyiben nem találja megterhelőnek a munkáját, úgy gondolja, hogy a későbbi pénzbeli biztosítási ellátásainak alapja – tekintettel az éjszakai pótléokra is – magasabb lesz, ami hosszabb távon is kedvező, hiszen a gyermek megszületésével jelentősen nőnek a család kiadásai. Azonban ez is egy kógens szabálya a törvénynek, amitől nem lehet eltérni még akkor sem, ha a munkavállaló ezt kifejezetten kéri.

¹⁵ Mt. 51. § (3) bek.

¹⁶ Mt. 60. § (1)-(2) bek.

¹⁷ Mt. 53. § (3) bek. a) pont

¹⁸ Mt. 113. § (1)-(3) bek.

Hasonlóan a reprodukciós eljárás alatti intézményi kezeléshez a várandós is mentesül a rendelkezésre állási és munkavégzési kötelezettség teljesítése alól, amennyiben a várandós állapotára tekintettel kell részt vennie orvosi vizsgálaton.¹⁹ Ezt is olyan kötelező orvosi vizsgálatnak tekintik az Mt., mint a munkaviszonyra vonatkozó szabály előírása szerinti foglalkozás egészségügyi vizsgálatot.²⁰ A Magyar Értéktárban szereplő Védőnői Szolgálat²¹ a várandósgondozásról szóló 26/2014. (IV. 8.) EMMI rendelet alapján végzi azokat a vizsgálatokat is, melyeken kötelező a várandósnak megjelennie.

Azt az élethelyzetet, amikor valaki nem tudja a munkáját ellátni – elsősorban egészségi okok miatt – a tb. szabályok a keresőképtelenség kategóriájába sorolják.

A keresőképtelenség részletes okait egy következő fejezetben fejtjük ki.

A betegség miatti keresőképtelenség idejére – néhány kivételtől eltekintve – naptári évenként tizenöt munkanap betegszabadság jár. Ilyen kivétel a veszélyeztetett várandósság miatti keresőképtelenség²². Erre az időtartamra – amennyiben a várandós megfelel a tb. szabályoknak – táppénzre lehet jogosult.

A várandósok tekintetében is él a felmondási védelem, ugyanúgy, ahogy a reprodukciós eljárásban résztvevő nő esetén.²³

1.3. Gyermek a munkát vállaló családban

A családban élő hozzátartozók közül az Mt. értelmező rendelkezése határozza meg, hogy kit kell gyermeknek tekinteni az örökbefogadott, mostoha és nevelt gyermekek közül. E szerint a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény (a továbbiakban: **Cst.**) szerinti saját háztartásban nevelt, vagy gondozott gyermekekre tekintettel járnak a szülőknek az Mt. szerinti kedvezmények. A fogyatékos gyermek kategóriába az a gyermek tartozik, akire tekintettel a Cst. szerint magasabb összegű családi pótlék kerül megállapításra.²⁴

A Cst. részletes tárgyalására egy későbbi fejezetben kerül sor.

A várandós számára a szülést közvetlenül megelőzően az lenne az ideális, ha nyugodtan készülne a gyermeke megszületésére. A zavartalan szülés/születés után – miután hazánkban prioritást élvez az intézeti szülés - néhány nap múlva otthonába távozhat a gyermekkel. A pedagógiai, pszichológiai szakirodalomban bizonyított ideális élethelyzet az, ha az anya a csecsemővel, vagy kisgyermekkel „otthon tud maradni”.

¹⁹ Mt. 55. § (1) bek.

²⁰ Mt. 294. § (1) bek. d) pont

²¹ Hungarikumok Gyűjteménye

²² Mt. 126. § (1)-(2) bek.

²³ Mt. 65. § (3) bek. a) pont

²⁴ Mt. 294. § (1) bek. b)-c) pontok

Ehhez a döntéshez deklarálja a Csvt., illetve szabályozza pontosan az Mt. az igénybe vehető lehetőségeket.

Csvt. 20.§ (1) A család gyermekvállalással és gyermekneveléssel kapcsolatos feladatai ellátásának segítésére – külön törvényben foglaltak szerint – [...]

c) a várandós, illetve szülő nő szülési szabadságra jogosult.

(2) A szülési szabadság időtartama nem lehet rövidebb huszonnégy hétnél, kivéve, ha az anya a szülést követően nem tudja, vagy nem akarja a gyermekét gondozni.

A várandóssághoz és a szüléshez kapcsolódó **szülési szabadság**, az anya számára járó, egybefüggő, 24 hét időtartamú jogosultság, melyből két hetet köteles igénybe venni. Amennyiben a munkáltató és a szülő nő nem állapodik meg eltérően, a szülési szabadságból legfeljebb négy hetet a szülés várható időpontja előtt kell kiadni. Koraszülött gyermek esetén, ha a gyermeket intézetben gondozzák, a szülési szabadság igénybe nem vett része – a szülést követő egy év elteltéig – az intézi elbocsátás után is igénybe vehető.

A szülési szabadság tartamát - a kifejezetten munkavégzéshez kapcsolódó jogosultságot kivéve – munkában töltött időnek kell tekinteni.²⁵ Ennek megfelelően pl. a szabadság számításának alapjába, vagy a végkielégítésre számított jogosultság időtartamába is beszámít.

Csvt. 17. § A szülőt külön törvény szerinti fizetés nélküli szabadság illeti meg a gyermeke otthoni

a) gondozása céljából legalább a gyermek harmadik életéve, illetve tartósan beteg, súlyosan fogyatékos gyermek, ikergyermek nevelése esetén a külön törvény szerinti korhatár betöltéséig,

b) ápolása céljából legalább a gyermek tizenkettedik életéve betöltéséig, illetve ezt követően a személyes ápolás indokoltságának igazolása alapján.

A szülők valamelyike a **gyermek gondozása céljából fizetés nélküli szabadságra** jogosult a gyermeke harmadik életéve betöltéséig, melyet a kérésének megfelelő időpontban kell kiadni.²⁶

²⁵ Mt. 127. § (1)-(5) bek.

²⁶ Mt. 128. § (1) bek.

Tehát az is elképzelhető, hogy az anya a szülési szabadság letelte után újra elkezd dolgozni és az apa veszi igénybe a fizetés nélküli szabadságot. De olyanra is van sok példa, hogy a bölcsődében elhelyezett gyermek a gyakori és/vagy krónikus betegségei miatt valamelyik szülő a már megszakított fizetés nélküli szabadságot újra kéri a munkáltatótól.

A szülési szabadság, valamint a gyermek gondozása céljából biztosított fizetés nélküli szabadság megszűnik:

- a gyermek halva születése esetén,
- az újszülött/csecsemő halálát követően a tizenötödik napon, vagy
- ha a gyermeket a gyermekvédelmi gondoskodás keretében – ideiglenes hatállyal elhelyezték, nevelésbe vették – kikerül a vér szerinti családjából, az azt követő napon, továbbá ha
- harminc napot meghaladóan szociális intézményben helyezték el, ugyancsak az azt követő napon.²⁷

Bármelyik, a fentiekben felsorolt esetben azonban, ezeknek a szabadságoknak a szülést követően minimálisan hat hét az időtartama.²⁸

Fizetés nélküli szabadság jár a munkavállalónak még akkor is, ha a gyermekét személyesen gondozza a tizedik életéve betöltéséig, amennyiben gyermekgondozást segítő ellátás folyósítanak számára.²⁹

Ezekre az időtartamokra – munkavégzés hiányában – bérezés nem jár a munkavállalónak, azonban a családtámogatási és társadalombiztosítási szabályok alapján jogosult lehet a „jövedelme pótlását” biztosító pénzügyi ellátásokra. Ezeket a további fejezetekben tárgyaljuk.

A gyermeke gondozásából a munkahelyére „visszatérő” szülőt is külön kedvezmények illetik meg.

Csvt. 16. § (2) [...] egy évesnél fiatalabb gyermeket nevelő nőt csak az egészségi állapotának megfelelő olyan munkakörben lehet foglalkoztatni, amelyhez hozzájárult, és amelyben alapbére nem kevesebb, mint a megelőző munkakörében. A megfelelő munkakör felajánlása vagy kialakítása a foglalkoztató feladata. Amennyiben a foglalkoztató nem tud ilyet biztosítani, a nőt a munkavégzés alól fel kell menteni, és részére külön törvényben foglaltak szerint alapbért kell folyósítani.

²⁷ Mt. 129. § (1) bek.

²⁸ Mt. 129. § (2) bek.

²⁹ Mt. 130. §

A várandóssággal kapcsolatosan már tárgyalt – az egészségi állapotnak megfelelő - munkakör felajánlására vonatkozó szabályozás a gyermek egyéves koráig érvényes, beleértve a bérezésre vonatkozó szabályokat is.³⁰

A szülési szabadság és a gyermekgondozás céljából biztosított fizetés nélküli szabadságon töltött távollét megszűnése után a munkáltató ajánlatot tesz a munkavállaló munkabérének módosítására. Ennek alapja a munkáltatónál időközben a „visszatérő” munkavállalóval azonos munkakörűek körében megvalósított átlagos éves béremelés mértéke. Amennyiben ilyen munkavállalók nincsenek, akkor a munkáltatónál ténylegesen megvalósult átlagos éves béremelés az irányadó.³¹

Amennyiben az anya arra „kényszerül”, hogy a néhány hónapos csecsemő mellett visszatérjen a munkahelyére, azonban a legideálisabb táplálási módot és formát tudja vállalni, úgy számára külön munkaidő kedvezmény biztosít a jogi szabályozás.

Csvt. 20.§ (1) A család gyermekvállalással és gyermekneveléssel kapcsolatos feladatai ellátásának segítésére – külön törvényben foglaltak szerint *b)* a gyermekét szoptató anya munkaidő-kedvezményre [...] jogosult.

A szoptatással történő táplálás elősegítésére az Mt. mentesíti a szoptató anyát a rendelkezésre állási és munkavégzési kötelezettség teljesítése alól, a szoptatás első hat hónapjában naponta kétszer egy, a kilencedik hónap végéig naponta egy órára. Ikergyermekek esetén ez kétszer két óra, illetve naponta két óra időtartamot jelent.³²

Csvt. 19. § A gyermek gondozása céljából igénybe vett ellátásból a foglalkoztatásba visszatérő szülőt kérésére – legalább a gyermek harmadik életévének betöltéséig – külön törvény szerinti részmunkaidőben kell foglalkoztatni.

Ugyancsak a munkaszerződés módosítása körébe tartozó helyzet, amikor a munkavállaló ajánlatára a gyermek négyéves koráig, a munkáltató köteles a munkaszerződést olyan tartamú részmunkaidőre módosítani, amely az általános teljes napi munkaidő felének felel meg.³³

³⁰ Mt. 60. § (1)-(2) bek.

³¹ Mt. 59. §

³² Mt. 55. § (1) bek. e) pont

³³ Mt. 61. § (3) bek.

Csvt. 15. § (2) A legalább három kiskorú gyermeket nevelő, a kiskorú gyermeket egyedül nevelő, illetve a tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermeket nevelő szülőt foglalkoztatása során az ezen körülményeket figyelembe vevő további, külön törvény szerinti kedvezmények illetik meg.

A munkavállaló ajánlatára három vagy több gyermeket nevelő szülő esetén a gyermek hatéves koráig a munkáltató köteles a munkaszerződést olyan tartamú részmunkaidőre módosítani, amely az általános teljes napi munkaidő felének felel meg.³⁴

Három, vagy több gyermeket nevelő munkavállaló: aki, a Cst. szerint szülőként legalább három gyermekre tekintettel családi pótlékra jogosult és gyermekgondozási díjban vagy gyermekgondozási segélyben, gyermekgondozást segítő ellátásban részesült vagy részesül, vagy gyermeknevelési támogatásban részesült vagy részesül.³⁵

Ezeket az ellátásokat a Cst. tárgyalásakor részletesen ismertetjük.

További kedvezmények illetik meg a kiskorúakat nevelő munkavállalókat, eltérően az általános szabályoktól.

Csvt. 16. § (1) A [...] a kiskorú gyermeket nevelő szülőt külön törvény szerinti kedvezmények illetik meg

- a) a foglalkoztatásra irányuló szerződés munkavégzés helyének megváltozása miatti módosítása,
- b) a rendkívüli, illetve az éjszakai munkavégzésre való igénybe vehetőség,
- c) a más helységben végzendő munkára kötelezés, [...] esetén.

A várandóshoz hasonlóan a gyermeket nevelő szülő sem kötelezhető hozzájárulása nélkül a más helységben végzendő munkára, a gyermeke három éves koráig. Amennyiben a gyermekét egyedül nevelő munkavállalóról van szó, ez a szabály a gyermek tizenhat éves koráig

³⁴ Mt. 61. § (3) bek.

³⁵ Mt. 294. § (1) bek. (k) pont

érvényes.³⁶ Az a munkavállaló tekinthető egyedülállónak, aki gyermekét saját háztartásában neveli és hajadon, nőtlen, özvegy, elvált, házastársától külön él és nincs élettársa.³⁷

A munkaidőre és pihenőidőre vonatkozó szabályok a gyermeket nevelőre is – a várandóshoz hasonlóan – eltérően alkalmazandók. A gyermek hároméves koráig az egyenlőtlen munkaidő-beosztás csak akkor alkalmazható, ha a munkavállaló ehhez hozzájárul. Nem oszthatók be egyenlőtlenül a heti pihenőnapok és nem rendelhető el rendkívüli munkaidő, vagy készenlét sem. Nem rendelhető el éjszakai munka sem.³⁸

A pihenőidők körében szabályozza az Mt. a szabadságra vonatkozó rendelkezéseit. E szerint a szabadság számításának alapja a munkába töltött idő. Ilyennek minősül a szülési szabadság és a gyermek gondozása céljából igénybe vett fizetés nélküli szabadság első hat hónapja is.³⁹

Csvt. 20. § (1) A család gyermekvállalással és gyermekneveléssel kapcsolatos feladatai ellátásának segítésére – külön törvényben foglaltak szerint

a) mindkét szülő pótszabadságra jogosult.

Az alapszabadságon felül – a gyermekvállaláshoz kapcsolódóan – pótszabadság illeti meg a szülőt/szülőket.

A gyermekek után járó pótszabadságot mindkét szülő igénybe veheti. A tizenhat évesnél fiatalabb egy gyermek után kettő, két gyermek után négy, kettőnél több gyermek után összesen hét munkanap a pótszabadság mértéke. Amennyiben a gyermek fogyatékos, a pótszabadságok napjai fogyatékos gyermekenként két munkanappal nőnek. E jogosultság szempontjából a gyermeket először születésének évében, utoljára pedig a tizenhatodik életévét betöltő évben kell figyelembe venni.⁴⁰

Külön jár az apának pótszabadság a gyermeke születése esetén. Ezt az öt munkanapot – ikergyermekek esetén hét munkanapot - a születést követő második hónap végéig érvényesítheti, melyet kérésének megfelelő időpontban kell kiadni. Az apai pótszabadság akkor is jár, ha a gyermek halva születik, vagy meghal.⁴¹

A gyermeket nevelőknek elemi érdeke, hogy rendszeres – munkából szerzett – jövedelmük legyen, ennek egyik biztosítója a felmondási védelem.

³⁶ Mt. 53. § (1) bek. a)-b) pontok

³⁷ Mt. 294. § (1) bek. i) pont

³⁸ Mt. 113. § (1)-(3) bek.

³⁹ Mt. 115. § (1)-(2) bek. c)-d) pontok

⁴⁰ Mt. 118. § (1)-(3) bek.

⁴¹ Mt. 118. § (4) bek.

Csvt. 18. § A szülő külön törvény szerinti felmondási védelem alatt áll, ha

- a) háromévesnél fiatalabb gyermeket nevel,
- b) beteg gyermekét ápolja,
- c) [...] szülési szabadságon vagy a gyermek otthoni gondozása céljából igénybe vett fizetés nélküli szabadságon van, [...]

A gyermeket nevelő szülőket is megilleti a felmondási védelem, azaz a munkáltató nem szüntetheti meg felmondással a munkaviszonyt a szülési szabadság, valamint a gyermek gondozása céljából igénybe vett fizetés nélküli szabadság időtartama alatt.⁴²

A beteg gyermek ápolása címén fennálló keresőképtelenség esetén a munkáltató által kezdeményezett felmondásnál a felmondási idő ennek lejártát követően kezdődik.⁴³

A családvédelmi törvény deklarálja azt a család- és foglalkoztatáspolitikai célt, hogy további kedvezmények álljanak rendelkezésre a gyermeket nevelők számára.

Csvt. 21. § Az e törvény szerinti foglalkoztatási védelmekhez és kedvezményekhez képest más jogszabály, munkaviszonyra vonatkozó szabály, illetve egyedi foglalkoztatói intézkedés a gyermeket nevelő foglalkoztatottra nézve kedvezőbb szabályokat is megállapíthat, különösen, ha a foglalkoztatottra nemcsak a gyermek neveléséből, hanem más, rászoruló családtag iránti kötelezettségéből eredő gondozási feladat is járul.

Ennek megfelelően a kormányzat pályázat útján is támogatja azokat a munkáltatókat, amelyek olyan munkahelyek kialakítására törekszenek, ahol „[...] elősegítik a munka és magánélet összeegyeztetését, a családi, magánéleti és munkahelyi kötelezettségek összehangolását.”⁴⁴

Ellenőrző kérdések

1. Melyek azok a rendelkezések, amelyek mindhárom tárgyalt munkavállalói csoport számára kedvezményeket biztosítanak?
2. Amennyiben a várandós egészségi állapotának nem felel meg az a munkakör, amelyben dolgozik, milyen teendői vannak a munkáltatónak?
3. Kérem, hasonlítsa össze a szülési szabadság, valamint gyermek gondozása céljából kiadott fizetés nélküli szabadságra vonatkozó rendelkezéseket!
4. Kérem, vegye számba a szülők – anya, ill. apa – által érvényesíthető, a gyermekvállaláshoz kapcsolható szabadidőket!

⁴² Mt. 65. § (3) bek. b)-c) pont

⁴³ Mt. 68. § (2) b) pont

⁴⁴ Emberi Erőforrás Támogatáskezelő, 2019

2. A biztosított szülő számára járó ellátások

Az állam által működtetett szociális ellátási rendszerek egyik fő típusa a biztosítási (vagy másként: kommutatív) rendszer.

„Az ilyen nagyközösségi védelmi rendszer feladata, hogy azon tagjaitól, akik munkaképesek és munkát végeznek, elvonja az általuk létrehozott javak egy részét (azzal az ígérettel, hogy ennek ellentételezéseként megélhetési zavaraik időszakában ellátást nyújt nekik), és az így képzett alpból (rendszerint a korábbi jövedelmüknek megfelelő szintű) támogatásokat nyújtson az adott időszakban épp megélhetési nehézséggel küzdő tagoknak.”⁴⁵

Az előző fejezetben tárgyalt munkavállalók – amennyiben a munkáltatójuk eleget tett a „bejelentési kötelezettségének” – ennek a rendszernek a tagjaivá válnak, tekintettel arra, hogy a magyar társadalombiztosítási szabályok alapján ők is biztosítottak.

Annak ellenőrzését, hogy megtörtént-e a munkáltatói kötelezettség az ügyfélkapuval rendelkező személy az alábbi linken teheti meg.

<https://ugyfelkapu.neak.gov.hu/oepu/keret.jsp>

Bal oldali menüsor >Biztosítási jogviszony

2.1. Keresőképtelenség

A társadalombiztosítás ellátásai közül az egészségbiztosítás pénzbeli ellátásaira jogosultság esetén – az idézetben említett - megélhetési zavar olyan élethelyzet, amikor a munkavállaló nem tudja ellátni az aktuális munkáját, a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvényben (a továbbiakban **Ebtv.**) taxatív⁴⁶ felsoroltak miatt.

Ennek az élethelyzetnek az összefoglaló neve a keresőképtelenség, melynek elbírálásánál az a foglalkozás, illetőleg az a munkakör az irányadó, amelyben a biztosított a keresőképtelenségét közvetlenül megelőzően dolgozott.

A keresőképtelenség okai között: a munkavállaló betegsége, fekvőbeteg intézeti gyógykezelése; a váradósság; a gyermeke betegsége, vagy fekvőbeteg intézeti kezelése; valamint közegészségügyi okból történő foglalkoztatástól eltiltás, vagy zárlat szerepel.⁴⁷

A keresőképtelenség időtartamára vagy az Mt. alapján járó betegszabadság, és/vagy az Ebtv.-ben szabályozott pénzbeli ellátások biztosíthatnak – a kieső jövedelemhez igazodó – támogatásokat.

2.2. A munkavállaló kezelése emberi reprodukcióra irányuló eljárásban

Az előző fejezetben említett meddőségkezelési eljárás az esetek jó részében nem, vagy nehezen oldható meg a munkavállaló szabadsága, vagy pihenőideje alatt. Így szükséges lehet igénybe venni az Mt.-ben biztosított mentesülést a munkavégzési kötelezettség alól, keresőképtelenségére tekintettel⁴⁸, amikor kúraszerű, ambuláns kezeléseknél vesznek részt a

⁴⁵ Czúcz, 2002. 32. o.

⁴⁶ Kimerítő, részletes, pontos, kihagyás nélküli felsorolás. Ami a taxatív felsorolásban nincsen benne, az a vitatott rendelkezésre nem vonatkozhat. <https://idegen-szavak-szotara.hu/taxat%C3%ADv-jelent%C3%A9se>

⁴⁷ Ebtv. 44. §

⁴⁸ Mt. 55. § (1) bek. a) pont

párok. Amennyiben egészségügyi intézményben kezelik, akkor az Mt. 55. § (1) bek. b) pontja alapján történik a felmentés, ami ugyancsak keresőképtelenséget jelent. Ezekre az időtartamokra a Mt. által szabályozott betegszabadság jár – évente 15 munkanapon át. Ennek „kimerítését” követően a biztosított táppénzre lehet jogosult, ha megfelel a feltételeknek.⁴⁹

A feltételek részletes ismertetésére később visszatérünk.

2.3. A biztosított várandós

A várandósság időtartama alatt is keresőképtelenné válhat a biztosított. Abban az esetben, ha ez olyan betegsége okán áll fenn, ami a várandósságtól független – pl. hurutos, valamilyen műtetre szorul -, akkor betegszabadságra lesz jogosult, illetve ennek felhasználását követően táppénzre.

Amennyiben azonban veszélyeztetett várandósság okán válik keresőképtelenné, akkor táppénzre lehet jogosult, az általános szabályok szerint. A veszélyeztetett várandósság megállapítása szakorvosi feladat, melyet folyamatosan monitorozni szükséges.

„ [...] a veszélyeztetett terhesség nem azt jelenti, hogy bármiféle rendellenesség alakult ki a magzatnál. Ez a fogalom azokat a nagyobb kockázatú terhességeket foglalja magába, amelyek esetén valamilyen tényező miatt nagyobb az esély bizonyos problémák, szövődmények kialakulására szülés előtt, alatt, vagy után. A várandósság ilyen esetekben nagyobb gondosságot igényel, mint egy tipikus terhesség.”⁵⁰

2.4. Gyermekek a biztosított családban

A biztosított nő - születe esetén, amennyiben e miatt nem tudja ellátni a munkáját és nem jogosult csecsemőgondozási díjra - az általános szabályok szerint jogosult lesz táppénzre⁵¹.

A gyermek születésével, valamint gondozásával kapcsolatosan igénybe vehető pénzbeli ellátás elsősorban az anya – de bizonyos esetekben más személy – számára a csecsemőgondozási díj⁵² (a továbbiakban: **csed**).

Ez az ellátás 2015 előtt terhességi-gyermekágyi segély néven volt ismert a tb. ellátások között. Bizonyos jogszabályokban ma is történik hivatkozás a tgy-s-re.

Az Mt. rendelkezései között – az előző fejezetben – részletesen ismertettük a szülési szabadságra vonatkozó szabályozást. Az Ebtv. alapján a csed a **szülési szabadságnak megfelelő időtartamra** jár. A szülő nő csed-ra való jogosultsága legkésőbb a gyermek születésének napjával, koraszülött gyermekre tekintettel a szülési szabadság első napjával nyílik meg. A szülési szabadsággal összhangban – tekintettel arra, hogy annak időtartama 24

⁴⁹ Ebtv. 46. § (2) bek.

⁵⁰ Tekse

⁵¹ A táppénz vonatkozó szabályokat az Ebtv. 43-49. §-ai tartalmazzák.

⁵² A csecsemőgondozási díjra vonatkozó szabályokat az Ebtv. 40-41. §-ai tartalmazzák.

hét - a csed legfeljebb a gyermek születését követő 168. napig jár.⁵³ Koraszülött gyermekek esetén a 24 hétből igénybe nem vett időtartam a gyermek intézményből kikerülése után az első életévének betöltéséig érvényesíthető.

Vannak olyan élethelyzetek, amikor az anya nem tudja, vagy nem kívánja gondozni a csecsemőjét. Ezekre a – nem tipikus, azonban sajnálatos – helyzetekre a jogalkotó biztosítja, hogy más személy vegye igénybe a csed-at a szülési szabadságnak megfelelő időtartam még hátralévő tartamára, amennyiben az illető megfelel a jogosultsági feltételeknek. Ezeket későbbi fejezetekben tárgyaljuk.

Az Mt. **fizetés nélküli szabadságot** biztosít a munkavállaló kérésének megfelelően, **a gyermek gondozása céljából**. Erre az időtartamra a tb. szabályok a „kieső jövedelmet” a biztosított számára gyermekgondozási díj⁵⁴ (továbbiakban: **gyed**) formájában „pótolják”. (Ez a szülői gyed.)

A szülön kívül jogosult lehet gyed-ra a nagyszülő, a nevelőszülő, valamint a hallgatói jogviszonnyal rendelkező szülő is. Ezeket a jogosultságokat későbbi fejezetben tárgyaljuk.

A gyed legkorábban a csed, illetőleg az annak megfelelő időtartam lejártát követő naptól, a gyermek 2. életévének betöltéséig jár. Ikergyermek esetén a gyed a csed, illetőleg az annak megfelelő időtartam lejártát követő naptól az előbbieken meghatározott időtartamot követően további 1 évig jár.

A biztosított szülő dönthet úgy, hogy nem veszi igénybe a gyermek gondozására rendelkezésére álló fizetés nélküli szabadságot, hanem munkát végez a gyermeke nevelése mellett, aki húszhetes korától kaphat bölcsődei⁵⁵ szolgáltatást.

Amennyiben a gyermek megbetegszik, a szülő gyermekápolási táppénzre lehet jogosult (a továbbiakban: **gyáp**), mert keresőképtelen, az alábbiak szerint:

- Az egy évesnél fiatalabb csecsemő szoptatása esetén, amennyiben őt kórházban ápolják. Ekkor értelemszerűen csak az anyának járhat a gyáp.
- A szülők bármelyikének járhat gyáp, amennyiben tizenkét évesnél fiatalabb gyermekét otthon ápolja és a saját háztartásában⁵⁶ neveli, valamint, ha egy ilyen korú gyermek, kórházi kezelés alatt áll és a szülő mellette tartózkodik az intézményi ellátása során.

⁵³ Ha a csed iránti kérelem a szülés várható időpontját megelőző 28 napnál korábban kerül benyújtásra, akkor a kérelem elbírálására vonatkozó határidő a szülés várható időpontját megelőző 28. napon kezdődik.

⁵⁴ A gyermekgondozási díjra vonatkozó szabályokat az Ebtv. 42/A-G. §-ai tartalmazzák.

⁵⁵ Gyvt. 42-43. §

⁵⁶ Ebtv. 5./C. § (3). bek. „[] szülő, nevelőszülő a gyermeket akkor neveli a saját háztartásában, ha a gyermek a szülővel, nevelőszülővel közös háztartásban életvitelszerűen együtt él, és a gyermeket a szülő, nevelőszülő neveli, illetve gondozza.”

- A méltányosságból adható⁵⁷ gyáp-ot az a szülő kaphatja, aki tizenkét éves, vagy annál idősebb, de tizennyolc évesnél fiatalabb beteg gyermekét otthon ápolja, vagy az ilyen korú gyermeke melletti tartózkodás időtartamára, ha kórházi kezelésben részesül a gyermek.

2.4.1. Az egyes ellátások jogosultsági feltételei – a biztosításban töltött idő

Tekintettel arra, hogy az egészségbiztosítás pénzbeli ellátásai biztosítási típusúak, így a jogosultsági feltételek egyik fontos eleme, hogy az igénybevételt megelőzően, jogszabályban meghatározott időtartamot biztosításban kell tölteni – azaz járulékfizetőnek kell lenni, ezzel mintegy „megvásárolva a szolgáltatást” -; az igénybevételkor biztosítottaknak kell lenni; továbbá a biztosítás megszűnését követően meghatározott időtartamon belül lehet igényelni az ellátást.

A **táppénzre való jogosultság** egyik feltétele, hogy a keresőképtelenné válás a biztosítás fennállása alatt következzen be. Egyidejűleg fennálló több biztosítási jogviszony esetén a keresőképtelenséget és a táppénzre való jogosultságot, azok időtartamát, az ellátás mértékét, illetőleg összegét mindegyik jogviszonyban külön-külön kell megállapítani.

Vannak olyan életszakaszok, amikor egy személytől – elsősorban az életkora okán – nem várható el, hogy munkát végezzen, így biztosítottá váljon.

Ennek megfelelően a biztosításának a tartamára tekintet nélkül jár a táppénz annak, aki

- tizennyolc éves kora előtt válik keresőképtelenné, vagy
- iskolai tanulmányai megszűnését követő 180 napon belül biztosítottá válik, és keresőképtelenségéig megszakítás nélkül biztosított.

A **csed jogosultságnál** is fennáll az a feltétel, hogy a gyermeke születése a biztosítás tartama alatt vagy a biztosítás megszűnését követő negyvenkét napon belül „következzen be”. A biztosítás megszűnését követően negyvenkét napon túli születés esetén is jogosult lehet az anya/más személy csed-ra, ha baleseti táppénz folyósításának az ideje alatt vagy a folyósítás megszűnését követő huszonnyolc napon belül születik a gyermek.

Tegyük fel, hogy 2020-08-31-én szűnik meg az anya munkajogviszonya. Amennyiben a gyermek születése ezen időtartam elé esik – ha megvolt az előzetes biztosításban töltött ideje – akkor jogosult lesz csed-ra. Ha a szülés időpontja 2020-10-11 elé esik, akkor is jogosult az anya a csed-ra. Amennyiben baleseti táppénzt folyósítottak számára, pl. 2020-12-02-ig akkor ennek időtartama alatti, vagy lejártát követően 2020-12-30-ig történő születésnél is fennáll a jogosultság.

Az előzetes biztosításban töltött idő feltétel a csed esetén úgy alakul, hogy a születést megelőzően két éven belül 365 napon át szükséges „biztosított státusz”.

Ebbe az időtartamba be kell számítani a jogszabály által meghatározott pénzbeli egészségbiztosítási ellátások - a biztosítás megszűnését követő baleseti táppénz, örökbefogadói díj, csed, gyed -, valamint a megváltozott munkaképességűek számára járó rehabilitációs ellátás folyósításának az idejét. Ezeket túl beszámítandó bizonyos oktatási intézmények - köznevelési, szakképző, vagy felsőfokú oktatási - nappali tagozatán egy évnél hosszabb ideje folytatott tanulmányok idejéből 180 nap.

⁵⁷ A méltányosságból igénybe vehető pénzbeli ellátásokra vonatkozó szabályokat az Ebtv. 50. §-a tartalmazza.

A **gyed-re jogosult** a saját háztartásban nevelt gyermek tekintetében

- a biztosított szülő⁵⁸, ha a gyermek születését megelőzően két éven belül 365 napon át biztosított volt,
- az anya, valamint az a személy, aki részére csed került megállapításra és a biztosítási jogviszonya a csed-ra való jogosultságának időtartama alatt megszűnt - feltéve hogy a csed-ra való jogosultsága a biztosítási jogviszonyának fennállása alatt keletkezett - és a szülést megelőzően két éven belül 365 napon át biztosított volt.

A 365 napos biztosítási időbe ez esetben is be kell számítani méltányolható időtartamokat. Hasonlóan a csed-hoz: az oktatási intézményekben töltött időtartamokból a 180 napot; a rehabilitációs ellátás időtartamát. Az egészségbiztosítás pénzbeli ellátásai közül azonban csak biztosítás megszűnését követő baleseti táppénz időtartama tartozik ide.

2.4.2. Az egyes ellátások folyósításának maximális időtartama

Bármelyik pénzbeli egészségbiztosítási ellátás csak addig folyósítható, amíg az a helyzet fennáll, amire a „kockázat” vonatkozik. Ezen túl szükséges szabályozni a maximális időtartamokat is.

A biztosított számára **táppénz** a biztosítási jogviszony fennállásának időtartama alatt, a keresőképtelenség tartamára jár, legfeljebb azonban a keresőképtelenség első napját közvetlenül megelőző folyamatos biztosítási időszak⁵⁹ alatt biztosításban töltött napoknak megfelelő számú napra.

További „korlátot” jelent, hogy a biztosított legfeljebb egy éven át jogosult táppénzre. Azonban, ha a keresőképtelenség első napját közvetlenül megelőző egy éven belül már táppénzben részesült, ennek időtartamát az újabb keresőképtelenség alapján járó táppénz folyósításának időtartamába be kell számítani. (Ez az ún. előzmény.) Ugyanakkor nem számít előzménynek az az idő, amely alatt a biztosított egyévesnél fiatalabb gyermek szoptatása, beteg gyermek ápolása, közegészségügyi okból foglalkozástól eltiltás, hatósági elkülönítés, vagy a járványügyi, illetőleg állategészségügyi zárlat miatt részesült táppénzben.

A táppénz minden naptári napra jár, ideértve a szabadnapot, a heti pihenőnapot és a munkaszüneti napot is.

A Mt. által szabályozott betegszabadság munkanapokra jár.

⁵⁸ A gyed-al kapcsolatos rendelkezések szempontjából nem tekinthető szülőnek

- a helyettes szülő,
- a Gyvt. szerinti gyermekvédelmi gyám és
- a nevelőszülő, függetlenül attól, hogy a nála elhelyezett, gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló gyermek tekintetében kirendelték-e gyámként.

⁵⁹Ebtv. 48/A. § (1) A biztosításban töltött idő akkor folyamatos, ha abban 30 napnál hosszabb megszakítás nincs. A 30 napi megszakítás időtartamába nem számít be a táppénz, a baleseti táppénz, a csed, az örökbefogadói díj, a gyermekgondozási díj – kivéve a „hallgatói gyed” – és a gyermekgondozást segítő ellátás folyósításának az ideje.

A **gyáp** folyósításának maximális időtartama:

- A gyermek 1 éves koráig, a csecsemő szoptatása, vagy otthoni ápolása és a gyermek fekvőbeteg-szakellátást nyújtó intézményben történő tartózkodása címén.
- 1-3 éves kisdéd esetén évenként és gyermekenként nyolcvannégy naptári napon át, ha a gyermeket otthon ápolja a szülő, vagy fekvőbeteg intézményi ellátást vesz igénybe.
- 4-6 éves gyermek esetén évenként és gyermekenként negyvenkettő naptári napon át, ha a gyermeket otthon ápolja a szülő, vagy fekvőbeteg intézményi ellátást vesz igénybe. Egyedülálló⁶⁰ szülő számára nyolcvannégy naptári nap áll rendelkezésre.
- 7-12 éves gyermek esetén évenként és gyermekenként tizennégy naptári napon át, ha a gyermeket otthon ápolja a szülő, vagy fekvőbeteg intézményi ellátást vesz igénybe. Egyedülálló szülő számára huszonnyolc naptári nap áll rendelkezésre.

2.4.3. Az egyes ellátások mértéke

A biztosítási ellátások mértékének megállapításakor – tekintettel arra, hogy a kieső jövedelmet „pótolják” – figyelemmel kell lenni a biztosított jövedelmére. Főszabály szerint az egészségbiztosítás pénzbeli ellátásai összegének megállapításánál az ellátásra való jogosultság kezdő napján fennálló biztosítási jogviszonyban személyi jövedelemadó-előleg megállapításához bevallott jövedelmet kell figyelembe venni. Ha a tényleges jövedelem 30 naptári naphoz kevesebb, a jogosultság kezdőnapjának hónapjára járó, szerződés szerinti jövedelmet kell figyelembe venni.

A táppénz összegének megállapítása

i. Ha a biztosítási idő a táppénzre való jogosultság kezdő napját megelőzően folyamatos, a táppénz alapját a táppénzre jogosultság kezdőnapját közvetlenül megelőző naptári év első napjától a jogosultság kezdő napját közvetlenül megelőző harmadik hónap utolsó napjáig terjedő időszakban az időszak utolsó napjához időben legközelebb eső 180 naptári napra jutó jövedelem alapján kell megállapítani. A folyamatos biztosítási idő megszakítása esetén a táppénz alapjaként a megszakítást megelőző jövedelmet nem lehet figyelembe venni.

A munkavállaló 2020-10-05-től válik keresőképtelensége miatt táppénzre jogosulttá (amennyiben saját betegsége a keresőképtelensége oka, akkor már a betegszabadságot – ami az Mt. alapján jár – kimerítette). Meg kell vizsgálni, hogy 2019-01-01 és 2020-07-31 között, az utóbbi időponthoz legközelebb eső 180 napon mennyi volt a pénzbeli egészségbiztosítási járulék alapjául szolgáló jövedelme. (Esetünkben: 2020-02-03-tól 2020-07-31-ig terjedő időtartamban elért jövedelem, ami után pénzbeli egészségbiztosítási járulékfizetés történt.) Ez lesz a táppénz alapja. Ennek 50, vagy 60 %-a⁶¹ lesz a táppénze, melynek 1/3-át a foglalkoztató, 2/3-át az egészségbiztosító fizeti.

ii. Ha a biztosított az i. pontban meghatározott időszakban nem rendelkezik 180 naptári napi jövedelemmel, azonban az i. pont szerinti időszak utolsó napjához időben legközelebb eső időszakban rendelkezik legalább 120 naptári napi jövedelemmel, és van legalább a táppénzre való jogosultság kezdő napjától 180 napnyi folyamatos biztosítási jogviszonya, akkor a táppénz naptári napi alapját a 120 napi tényleges jövedelem alapján kell megállapítani.

iii. Ha a biztosított az ii. pont szerinti időszakban nem rendelkezik 120 naptári napi jövedelemmel, de a táppénzre való jogosultság első napját megelőzően van legalább 180

⁶⁰ Ebtv. 5/C §. (1) bek. e) egyedülálló: az, aki hajadon, nőtlen, özvegy, elvált vagy házastársától külön él, kivéve, ha élettársa van.

⁶¹ Attól függően, hogy folyamatos volt-e a biztosítási idő, ill. fekvőbeteg-intézeti ellátás miatt jogosult-e a táppénzre.

napnyi folyamatos biztosítási jogviszonya, a táppénz naptári napi alapját a tényleges, ennek hiányában a szerződés szerinti jövedelme alapján kell megállapítani.

iiii. Ha a biztosított a táppénzre való jogosultság első napját megelőzően nem rendelkezik 180 napnyi folyamatos biztosítási jogviszonnyal, a táppénz naptári napi alapját a jogosultság kezdő napján érvényes minimálbér alapulvételével kell megállapítani, kivéve, ha a tényleges vagy a szerződés szerinti jövedelme a minimálbért nem éri el. Ez esetben a táppénz naptári napi alapja a tényleges, ennek hiányában a szerződés szerinti jövedelem.

iiiii. Ha a biztosított az i. pontban említett időszakban azért nem rendelkezik legalább 180 naptári napi jövedelemmel, mert legalább 180 napig táppénzben, baleseti táppénzben, csed-ban vagy gyed-ban – kivéve a méltányosságból megállapított ellátásokat – részesült, a táppénz naptári napi összegét az utolsóként megállapított ellátás alapjának figyelembevételével kell megállapítani, ha az a szerződés szerinti jövedelménél kedvezőbb. Az ellátások idejének összeszámításánál csak azt az időszakot lehet figyelembe venni, ameddig a biztosítási idő folyamatos. Ez a szabály csak akkor alkalmazható, ha az utolsóként megállapított ellátás alapja kizárólag a jogosultság kezdő napján fennálló foglalkoztatónál elért jövedelem figyelembevételével került megállapításra.

A táppénz összege, a táppénz alapjának

- folyamatos, legalább 730 napnyi biztosítási idővel rendelkező biztosított esetében a 60%-a,
- 730 napnál rövidebb biztosítási idő esetében, a fekvőbeteg-gyógyintézeti ellátás tartama alatt, valamint a fekvőbeteg intézetben a gyermek mellett tartózkodás időtartama alatt 50%-a
- DE! a táppénz egy napra járó összege nem haladhatja meg a jogosultság kezdő napján érvényes minimálbér kétszeresének harmincad részét. (Ez a generális maximum.)⁶²

A **csed** alapjának megállapítására főszabály szerint a táppénznél leírtakat kell alkalmazni, az i., vagy ii. pontok szerint.

Ha így nem állapítható meg, akkor a jogosultság kezdő napján érvényes minimálbér kétszeresének harmincad része lesz az alap. (Ez a maximum.) Amennyiben a biztosított jövedelme ezt az összeget sem éri el, akkor a tényleges jövedelmet kell alapul venni. Tényleges jövedelem hiányában pedig a szerződés szerint jövedelem lesz az alap, de nem haladhatja meg a maximumot.

A csed összege a naptári napi alap 70%-a.

A **gyed** alapját – főszabály szerint – a táppénzre vonatkozó szabályok szerint kell megállapítani. A gyed összege a naptári napi alap 70%-a, de legfeljebb havonta a mindenkori minimálbér kétszeresének 70%-a⁶³ (generális maximum). A maximális összegben megállapított gyed összegét minden év január 15-éig hivatalból felül kell vizsgálni, és a tárgyévre érvényes összeghatár figyelembevételével január 1-jei időponttól újra meg kell állapítani.

⁶² Ez az összeg 2020-ban: 10.733 Ft/nap, 322.000 Ft/hó

⁶³ Ez az összeg 2020-ban: 7.513 Ft/nap, 225.400 Ft/hó

2.4.4. Kizáró és korlátozó rendelkezések

Vannak olyan helyzetek, amikor az egyes pénzbeli ellátásokra való jogosultság fennáll, azonban mégsem jár az ellátás - az esetek többségében azért - mert nincs „jövedelem kiesés”, vagy a gyermek saját háztartásban ellátása.

Nem jár táppénz

- a keresőképtelenségnek arra az időtartamára, amely alatt a biztosítás szünetel, munkavégzési kötelezettség hiányában keresetvesztés nincs, továbbá a betegszabadság lejártát követő szabadnapra és heti pihenőnapra, ha az azt követő munkanapon (munkaszüneti napon) a keresőképtelenség már nem áll fenn,
- a keresőképtelenségnek arra a tartamára, amelyre a biztosított a teljes keresetét megkapja, illetve, ha a keresetét részben kapja meg, a részben megkapott kereset után,
- a gyermekgondozást segítő ellátás folyósításának az idejére, ide nem értve az ellátás mellett végzett munka alapján járó táppénzt,
- a saját jogú nyugdíj folyósításának időtartamára,
- a korhatár előtti ellátás, a szolgálati járandóság, a táncművészeti életjáradék és az átmeneti bányászjáradék folyósításának az idejére, ide nem értve a korhatár előtti ellátás, a szolgálati járandóság, a táncművészeti életjáradék, illetve az átmeneti bányászjáradék mellett végzett munka alapján járó táppénzt,
- a letartóztatás és a szabadságvesztés tartamára.

A megállapított táppénz folyósítását meg kell szüntetni, ha a jogosult az elrendelt orvosi vizsgálaton elfogadható ok nélkül nem jelent meg, vagy a keresőképesség elbírálását külön jogszabályban foglaltak szerint ellenőrző (fő)orvos vizsgálatához nem járult hozzá. Az ellenőrző (fő)orvos – a kezelő orvos jelenlétében – a keresőképességet a jogosult tartózkodási helyén is ellenőrizheti. A táppénz folyósítását akkor is meg kell szüntetni, ha a táppénzre jogosult a keresőképességét elbíráló orvos utasításait nyilvánvalóan nem tartja be, illetőleg a gyógyulását tudatosan késlelteti. Az ellenőrző (fő)orvos – a kezelő orvos jelenlétében – a keresőképtelenség fennállását a biztosított tartózkodási helyén is ellenőrizheti.

Nem jár csed a biztosítottnak

- a szülési szabadságnak arra a tartamára, amelyre a teljes keresetét megkapja,
- ha bármilyen jogviszonyban – ide nem értve a nevelőszülői foglalkoztatási jogviszonyban végzett tevékenységet – keresőtevékenységet⁶⁴ folytat.

Annak a biztosítottnak, aki a keresetét részben kapja meg, csak az elmaradt keresete után jár csed.

⁶⁴ E rendelkezés alkalmazásában nem minősül keresőtevékenységnek az ellátásra való jogosultság kezdőnapját megelőzően végzett tevékenységből származó jövedelem – ideértve a szerzői jog védelme alatt álló alkotásért járó díjazást és a személyijövedelemadó-mentes tiszteletdíjat is –, ha az az ellátás folyósításának ideje alatt kerül kifizetésre.

Nem jár a **gyed**, ha

- jogosult az Sztv.-ben⁶⁵ szabályozott egyéb rendszeres pénzellátásban részesül, kivéve az együttfolyósítható ellátásokat,

A pénzbeli ellátások „együttfolyósítására” vonatkozó szabályokra egy következő fejezetben, részletesen visszatérünk.

- a gyermeket ideiglenes hatállyal elhelyezték, nevelésbe vették, továbbá ha harminc napot meghaladóan bentlakásos szociális intézményben helyezték el;
- a gyermeket napközbeni ellátást biztosító intézményben (bölcsőde, mini bölcsőde, munkahelyi bölcsőde, családi bölcsőde, napközbeni gyermekfelügyelet) helyezték el, kivéve, ha a jogosult keresőtevékenységet folytat, továbbá ide nem értve a rehabilitációs, habilitációs foglalkozást nyújtó intézményi elhelyezést;
- a jogosult letartóztatásban van vagy szabadságvesztést, elzárást tölt;
- a gyermek a gyed-ra való jogosultság ideje alatt meghal, az elhalálozás időpontját követő hónap első napjától, vagy ha addig a halál időpontjától számítva 15 napnál kevesebb van hátra, akkor az elhalálozást követő 16. naptól;
- ikergyermekes esetében valamelyik gyermek
 - ✓ a gyed-ra való jogosultság ideje alatt meghal, azonos várandósságból született egynél több testvér hiányában a meghosszabbított 1 évet követően,
 - ✓ a meghosszabbított 1 évet követő 1 éven belül meghal, azonos várandósságból született egynél több testvér hiányában az elhalálozás időpontját követő hónap első napjától, vagy ha addig a halál időpontjától számítva 15 napnál kevesebb van hátra, akkor az elhalálozást követő 16. naptól.

2.4.5. Méltányosságból igénybe vehető pénzbeli ellátások

Általános szabály, hogy amennyiben valaki nem rendelkezik a jogszabályban előírt feltételek egy részével, vagy különösen méltányolható körülmények állnak fenn, akkor az ellátást megállapító szervezet – meghatározott keretek között – méltányosságot gyakorolhat.

Így van ez az egészségbiztosítás pénzbeli ellátásai esetében is.⁶⁶

Az egészségbiztosítási szerv – az E. Alap éves költségvetésében meghatározott keretek között – méltányosságból csed-at, gyed-at és táppénzt akkor állapíthat meg a biztosított részére, ha a biztosított az ahhoz szükséges biztosítási idővel nem rendelkezik.

Gyáp-ot méltányosságból a törvényben rögzített időtartamot meghaladóan is megállapíthat.

A pénzbeli ellátások folyósításának idejét és összegét az egészségbiztosítási szerv a méltányossági kérelem elbírálása során a jogszabályban rögzítettektől eltérően is megállapíthatja, bizonyos korlátok között.

⁶⁵ 1993. évi III. tv. a szociális igazgatásról és ellátásokról

⁶⁶ Ebtv. 50. §

2.5. Az elhunyt biztosított után járó ellátás

A biztosítási rendszerek esetén a „megélhetési zavar” kiterjed arra az esetre is, amikor a biztosított meghal és az általa addig eltartottaknál az ő „helyébe áll be” a társadalombiztosító.

A társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény (a továbbiakban: **Tbny.**) által szabályozott hozzátartozói nyugellátások közé tartozik az özvegyi és szülői nyugdíjon túl - a gyermekek tekintetében - az árvaellátás⁶⁷.

2.5.1. Az ellátásra jogosultság

Árvaellátásra az a gyermek jogosult – ideértve a házasságban vagy az élettársi közösségben együtt élők egy háztartásban közösen nevelt gyermeket is –, akinek szülője öregségi nyugdíjasként halt meg, vagy akinek szülője az életkorához szükséges szolgáti időt megszerezte⁶⁸.

Az árvaellátás a biztosított halála napjától kezdődően a gyermek 16. életévének betöltése napjáig jár.

Ha a gyermek nappali rendszerű oktatás keretében iskolában, szakképző intézményben, vagy felsőoktatási intézményben nappali képzésben vesz részt, az árvaellátás a tanulmányok tartamára, de legfeljebb a huszonötödik életév betöltéséig jár.

Ha a jogosultság megszűnése előtt a gyermek megváltozott munkaképességűvé válik, ennek tartamára az árvaellátás életkorra tekintet nélkül megilleti.

Nem érinti az árvaellátásra jogosultságot, ha a gyermek vagy életben maradt szülője házasságot köt, vagy örökbe fogadják.

Iskolai tanulmányok címén azt a gyermeket is megilleti az árvaellátás, aki

- betegsége, testi vagy értelmi fogyatékosága várandóssága, gyermekszülés vagy három évesnél fiatalabb gyermekének gondozása miatt tanulmányait egyéni munkarenddel, ill. egyéni tanulmányi renddel rendelkező tanulóként végzi,
- 25 évesnél fiatalabb, és felnőttképzésben vesz részt, feltéve, hogy a felnőttképzés nem távoktatási formában folyik, és a képzés heti átlagos óraszama eléri a hét órát.

Iskolai tanulmányok címén az árvaellátás a tanulmányok befejezése hónapjának végéig, a nyári tanulmányi szünet tartamára is jár.

Az árvaellátásra való jogosultságot nem érinti, ha a tanulói jogviszony, a hallgatói jogviszony, illetve a felnőttképzési jogviszony a tanuló, a hallgató, illetve a képzésben részt vevő személy betegsége vagy szülése miatt szünetel.

2.5.2. Az ellátás összege

Az árvaellátás gyermekenként annak a nyugdíjnak a 30%-a, ami az elhunytat nyugdíjként halála időpontjában megillette, vagy megillette volna.

Az előbb meghatározott nyugdíj 60%-a jár árvaellátásként annak a gyermeknek,

- akinek mindkét szülője elhunyt, vagy
- akinek életben lévő szülője megváltozott munkaképességű.

⁶⁷ Tbny. 54-57. §

⁶⁸ Tbny. 46.§

Ha a gyermek mindkét szülője után jogosult az árvaellátásra, azt az árvaellátást kell folyósítani, amelynek összege számára előnyösebb.

A 2020. évben megállapításra kerülő árvaellátás legkisebb összege: 24.250 Ft.

Ellenőrző kérdések

1. Milyen okai lehetnek a keresőképtelenségnek?
2. Kérem, hasonlítsa össze a betegszabadságra és a táppénzre vonatkozó rendelkezéseket!
3. Kérem, elemezze a veszélyeztetett várandósra adható táppénzre és a gyermekápolási táppénzre vonatkozó szabályokat!
4. Hasonlítsa össze a csed és a gyed jogosultsági feltételeit, folyósítási idejét és mértékét!
5. Mikortól meddig járhat árvaellátás?

3. A gyermekvállalás állami támogatása

Az állam által működtetett szociális ellátási rendszerek másik fő típusa az állampolgári jogon járó (univerzális) ellátások.

„ [...] a népesség meghatározott csoportjainak alapellátását nyújtó rendszerek, melyek [...] egy – konvencionális megélhetési minimumot biztosító – egységes mértékű ellátást folyósítanak, többnyire az állami költségvetésből.”⁶⁹

„Ezek a rendszerek különböznek a biztosítási intézményektől, abban, hogy nem kívánják meg előzetes hozzájárulások befizetését. [...] az ellátás mértéke sem igazodik a korábbi megélhetési szinthez.

Különbözik a segélyezési típusú rendszerektől is annyiban, hogy az ellátást a tényleges rászorultság vizsgálata nélkül folyósítják (tehát olyanok is kaphatják, akiknek egyébként más forrásból lennének megélhetésüket biztosító javaik.)”⁷⁰

Természetbeni ellátásként, ill. szolgáltatásként tarthatjuk számon az 1. fejezetben már említett várandósgondozást, melyet a Védőnői Szolgálat⁷¹ lát el, és megfelel az állampolgári jogon járó ellátások ismérveinek. Ez az ellátás a Csvt. alábbi szakaszához kapcsolható.

Csvt. 23. § (1) Az állam [...] természetbeni ellátás formájában hozzájárul a várandóssággal, [...] összefüggő költségeihez.

További, elsősorban pénzbeli ellátásokra utal a Csvt. hangsúlyos deklarációja *A CSALÁDOK ÉS A GYERMEKVÁLLALÁS ÁLLAMI TÁMOGATÁSA* fejezetben.

Csvt. 2. § (1) A családok támogatása a szociális rászorultság alapján működtetett ellátórendszerrel elkülönül. Az állam elsősorban a gyermekek felelős felneveléséhez járul hozzá támogatások formájában.

Csvt. 9. § (4) A szülő köteles a gyermekekre tekintettel kapott támogatást a gyermek gondozására, nevelésére fordítani.

Hazánkban 1999 óta külön törvény, a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény⁷² (a továbbiakban: **Cst.**) foglalja rendszerbe a gyermekneveléshez kapcsolódó ellátásokat, melyeknek célja, hogy segítse elő a családok anyagi biztonságát és támogassa a népesedéspolitikai célok megvalósítását.

A törvény alapelvei is a törvényi célok megvalósításának feltételeit hangsúlyozzák.

⁶⁹ Czúcz, 2002. 42. o.

⁷⁰ Czúcz, 2002. 43. o.

⁷¹ Csákó, 2018

⁷² 223/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet, a törvény végrehajtásáról

- A magyar társadalom alapvető egységének a sokoldalú segítése, a családi élet biztonságának, a gyermekvállalás feltételeinek, valamint a család és a munka összeegyeztetésének javítása.
- A gyermek ellátásához nyújtott segítségnek a gyermek mindenoldalú fejlődését kell segítenie.
- Jövedelmi helyzetétől függetlenül a gyermeket nevelő szülőt illetik meg az ellátások (Üzenet: minden gyermek egyformán fontos!).
- Bizonyos differenciálás, az esélyegyenlőség megteremtése miatt: többgyermekesek, egyedülállók, tartósan beteg, súlyosan fogyatékos gyermeket nevelőknek.

Csvt. 23. § (1) Az állam pénzbeli támogatás [...] formájában hozzájárul [...] a szüléssel, [...] összefüggő költségeihez.

3.1. A gyermek születéséhez kapcsolódó ellátás⁷³

Az anyasági támogatás⁷⁴ (a továbbiakban: **at**) egyszeri pénzbeli ellátás, melynek célja a szüléssel összefüggésben felmerülő többletkiadásokhoz való állami hozzájárulás.

3.1.1. A védett személyek

Saját jogán jogosult rá a szülő nő.

*A többi jogosult személyére és feltételeire későbbi fejezetekben
visszatérünk.*

A Magyarországon területén jogszerűen tartózkodó nő is jogosult az at-ra, ha részt vett az alábbiak szerinti számú várandósgondozáson. A Külszoltv.⁷⁵ alapján annak is jár, aki tartós külszolgálatot teljesít, ideértve a vele életvitelszerűen együtt élő házastársat, élettársat.

3.1.2. Jogosultsági feltételek

A szülő nőnek akkor jár az at, ha várandóssága alatt legalább négy alkalommal – koraszülés esetén legalább egyszer – várandósgondozáson vett részt. Őt az at akkor is megilleti, ha a gyermek halva született. (Amennyiben a szülő nő legalább öt hónapig egybefüggően

⁷³ Az at-ra vonatkozó részletes szabályokat a Cst. 29-33. §-ai tartalmazzák.

⁷⁴ Cst. 2. § c) pont: A törvény hatálya – ha nemzetközi szerződés eltérően nem rendelkezik – kiterjed az anyasági támogatás tekintetében a nem Magyarország területén élő, külföldön született

✓ a hazai anyakönyvezés végzésére kijelölt anyakönyvi szerv által anyakönyvezett, magyar állampolgárságú gyermek vér szerinti anyjára, örökbefogadó szülőjére vagy gyámjára

✓ a szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvény alapján kiadott „Magyar igazolvánnyal” rendelkező gyermek vér szerinti anyjára, örökbefogadó szülőjére vagy gyámjára, feltéve, hogy a gyermek lakóhelye szerinti szomszédos állam joga szerint a magyar állampolgárság felvétele a szomszédos állam szerinti állampolgárságtól való megfosztással jár.

⁷⁵ 2016. évi LXXIII. törvény a külképviseletekről és a tartós külszolgálatról

külföldön tartózkodott – és ezt igazolni tudja – a várandósgondozás igazolása nélkül is részesülhet az at-ban⁷⁶.)

3.1.3. A támogatás mértéke

Az at – gyermekenkénti – összege azonos a gyermek születésének időpontjában érvényes öregségi nyugdíj legkisebb összegének 225%-ával, ikergyermek esetén 300%-ával.

Finnországban természetbeni ellátást kapnak a családok: a finn babadoboz: <https://www.bbc.com/reel/playlist/the-next-generation?vpid=p06tg448>

3.1.4. Kizáró és korlátozó rendelkezések

Nem jár at, ha

- a szülők a gyermek születését megelőzően nyilatkozatban hozzájárultak a gyermek örökbefogadásához, kivéve, ha a szülést követően 6 hónapon belül ezt visszavonták, és az igény benyújtják,
- a megszületett gyermek a gyámhatóság végleges határozata alapján családból kikerülést eredményező gyermekvédelmi gondoskodásban részesül. Ebben az esetben kivételt képez, ha szülést követő 6 hónapon belül a gyermekvédelmi gondoskodást megszüntetik, és a továbbiakban az anya gondoskodik a gyermek neveléséről.

Csvt. 23. § (1) Az állam pénzbeli támogatás [...] formájában hozzájárul a [...] szülőnek a gyermek – legalább hároméves koráig történő – gondozásával és nevelésével, valamint a taníttatásával összefüggő költségeihez.

3.2. A gyermekek neveléséhez, iskoláztatásához kapcsolódó ellátás

A családi pótlék (a továbbiakban: **cs p**) rendszeresen – havonta - folyósított állami pénzbeli hozzájárulás.

Erről az ellátásról, vagy egy részéről egyoldalú nyilatkozattal, indokolás nélkül le lehet mondani az igényelbíráló szervnél. Ez a lemondás nem érinti „A közteher kedvezmények” fejezetben részletezett családi kedvezmény igénybevételét.

⁷⁶ Ennek az oka, hogy külföldön nincsen olyan szervezet és szolgáltatás, mely azt a komplex ellátást biztosítja, mint a hazai várandósgondozás.

A csp nevelési ellátás (a továbbiakban: **ne**), valamint iskoláztatási támogatás (a továbbiakban: **it**) formájában nyújtható.

A ne a gyermek születésétől a tankötelezetté válása évének október 31-ig jár. A 18. életévét betöltött tartósan beteg, ill. súlyosan fogyatékos személynek is jár, az it-ra való jogosultság megszűnésének időpontjától.

Az it a tankötelezéssé válás évének november 1-től a tankötelezettség teljes tartamára jár. Ha a gyermek a tankötelezettség megszűnését követően köznevelési, vagy szakképző intézményben folytat tanulmányokat, a támogatás annak a tanévnek az utolsó napjáig jár, amelyben a 20. életévét (sajátos nevelési igényű gyermek esetén 23. életévét) betölti.

A csp a gyermek védelembevétele esetén természetbeni formában is nyújtható. A természetben történő nyújtásáról a védelembe vételről határozatot hozó gyámhatóság dönthet.

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) alapján: A gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedések egyike a védelembe vétel (68.-68/C. §)

Ha a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermek veszélyeztetettségét az alapellátások önkéntes igénybevételével megszüntetni nem tudja, vagy nem akarja, de alaposan feltételezhető, hogy segítséggel a gyermek fejlődése a családi környezetben mégis biztosítható, a gyámhatóság a gyermeket védelembe veszi. A gyámhatóság – a gyermekjóléti központ javaslatának figyelembevételével – védelembe veheti egyes hatóságok – szabálysértési, nyomozó, rendőrség, ügyészség, bíróság - javaslata alapján is a gyermeket.

3.2.1. A védett személyek körét két csoportra oszthatjuk. Az első csoportba a gyermeket gondozó, nevelő szülők, vagy más törvényes képviselők tartoznak, akik a gyermek jogán válnak ne-ra, illetve it-ra jogosulttá. A másik azon személyek csoportja, akik saját jogon jogosultak a csp valamelyik formájára.

3.2.1.1. Az általuk nevelt gyermek jogán ne-ra, illetve it-ra jogosultak

Ilyen személy a vér szerinti szülő. Amennyiben a kiskorú szülő gyermekének nincs gyámja, vagy ha a tizenhatodik életévét betöltött kiskorú szülő a saját háztartásában nevelt gyermekének gyámjával a nem él egy háztartásban⁷⁷, a cs-t a kiskorú szülő részére kell megállapítani.

*A többi jogosult személyére és feltételeire későbbi fejezetekben
visszatérünk.*

A felsorolt jogosultak mindegyikének csak akkor folyósítják a ne-t, illetve it-t, ha a gyermeket saját háztartásukban⁷⁸ nevelik.

⁷⁷ Ptk. 4:152. § (4) bekezdése szerint.

⁷⁸ Cst. 4.§ k) pont: saját háztartásban nevelt, gondozott gyermek: a családi pótlékot igénylő személlyel életvitelszerűen együtt él és annak gondozásából rendszeres jelleggel legfeljebb csak napközbeni időszakra kerül ki.

Cst. 12. § (2) bek. A családban élő gyermek után folyósított családi pótlék tekintetében saját háztartásban nevelt gyermeknek kell tekinteni azt a gyermeket (személyt) is,

a) aki átmeneti jelleggel tartózkodik a háztartáson kívül kül- és belföldi tanulmányai folytatása vagy gyógykezelése okán;

b) akit szociális intézményben 30 napot meg nem haladóan helyeztek el, illetve a 30 napot meghaladó szociális intézményi elhelyezésére a tartós betegségére vagy súlyos fogyatékoságára tekintettel, az intézményben egyidejűleg nyújtott iskolai oktatáshoz vagy fejlesztő nevelési-oktatási tevékenységhez való hozzáférés biztosítása érdekében kerül sor, és a gyermek a szülő háztartásából csak átmeneti jelleggel kerül ki;

It-ra jogosult a súlyos és halmozottan fogyatékos tanuló szülője a tankötelezettség teljesítésének formájától függetlenül a tankötelezettség teljesítésének végéig.

3.2.1.2. Saját jogon jogosultak

- ne-ra azok a személyek, akik a tizennyolcadik életévüket betöltötték és tartósan betegek, illetve súlyosan fogyatékosok, az it-ra való jogosultság megszűnését követően,
- it-ra azok a nagykorúak, akik köznevelési intézményben tanulmányokat folytatnak – a tankötelezettség megszűnését követően -, és további feltételeknek megfelelnek. (ld. 2.2.2.)

Csvt. 23. § (2) A támogatás formája és mértéke külön törvényben foglaltak szerint – így különösen a család szerkezetére, a családban nevelt gyermekek számára és életkorára, a gyermek tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos állapotára, [...] tekintettel – családonként eltérő.

3.2.2. Jogosultsági feltételek

3.2.2.1. A tankötelezettség időtartama

A köznevelési törvény⁷⁹ értelmében a gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a hatodik életévét betölti, tankötelessé válik. A tankötelezettség annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a tanuló tizenhatodik életévét betölti.

A sajátos nevelési igényű tanuló tankötelezettsége meghosszabbítható annak a tanítási évnek a végéig, amelyben a huszonharmadik életévét betölti.

3.2.2.2. Köznevelési intézményben folytatott tanulmányok

It csak azok után a gyermekek után jár, akik köznevelési, vagy szakképző intézményben folytatnak tanulmányokat. A felsőoktatási intézményekbe járó hallgatók után, vagy számukra nem folyósítható családi pótlék. Ők a családi gyermekszámba számíthatók be.

A köznevelési vagy szakképző intézményben a tankötelezettség megszűnését követően tanulmányokat folytató, nagykorú személy akkor jogosult saját jogán it-ra, ha

- mindkét szülője elhunyt, vagy
- a vele egy háztartásban élő hajadon, nőtlen, elvált vagy házastársától különélő szülője elhunyt, vagy
- kikerült a nevelésbe vétel alól, vagy
- a gyámsága nagykorúvá válása miatt szűnt meg,
- a szülővel nem egy háztartásban élő nagykorú gyermek,
- nagykorúvá válása előtt is neki folyósították az it-t.

c) aki a szülő kérelmére vagy beleegyezésével a Gyvt. VI/D. Fejezetében meghatározott átmeneti gondozásban részesül.

⁷⁹ 2011. évi CXCV. tv a nemzeti köznevelésről (a továbbiakban: **Nkt.**)

3.2.2.3. Tartós betegség, súlyos fogyatékoság (A Cst. alkalmazásakor!)

- Az a 18 évesnél fiatalabb gyermek, aki külön jogszabályban meghatározott betegsége, ill. fogyatékosága miatt állandó, vagy fokozott felügyeletre, gondozásra szorul. A magasabb összegű családi pótlékra jogosító betegségeket, illetve fogyatékoságokat (BNO kódok szerint), valamint az igazolásukat meghatározó eljárás rendjét (melyik intézmény szakorvosa, hogyan adhat igazolást) külön rendelet szabályozza.

5/2003. (II. 19.) ESZCSM rend.
magasabb összegű családi pótlékra jogosító betegségekről és
fogyatékoságokról

- Az a tizennyolc évesnél idősebb személy, aki a tizennyolcadik életévének a betöltése előtt munkaképességét legalább 67%-ban elvesztette, legalább 50%-os mértékű egészségkárosodást szenvedett, vagy akinek egészségi állapota a rehabilitációs hatóság minősítése alapján a tizennyolcadik életévének a betöltése előtt sem haladja meg az 50%-os mértéket, és ez az állapot legalább egy éve tart, vagy előreláthatólag legalább egy évig fennáll.

3.2.3. A családi pótlék mértéke

A csp mértékének megállapításakor az alábbi szempontokat kell figyelembe venni.

3.2.3.1. A csp havi összege gyermekenként

A jogosult	A családi pótlék havi összege gyermekenként
Egygyermekes család	12.200 Ft
Egygyermekes egyedülálló	13.700 Ft
Kétgyermekes család	13.300 Ft
Kétgyermekes egyedülálló	14.800 Ft
Három vagy többgyermekes család	16.000 Ft
Három vagy többgyermekes egyedülálló	17.000 Ft
18. életévét betöltött, tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos személy után	20.300 Ft
Tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermeket nevelő család	23.300 Ft
Tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermeket nevelő egyedülálló esetén a tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermek után	25.900 Ft

A cs-t – függetlenül az igénylés és megszüntetés időpontjától – teljes hónapra kell megállapítani és folyósítani.

Amikor az adott családban, vagy személynek járó csp összege megállapításra kerül, akkor vizsgálni kell, azt is, hogy egyrészt ki számít egyedülállónak, másrészt kik azok, akik a családi gyermekszámba beszámíthatók.

2.3.2. Egyedülálló

Egyedülálló az, aki hajadon, nőtlen, özvegy, elvált, házastársától külön él és nincs élettársa.

Az Mt. 294. § (1) bek. i) pont, valamint az Ebtv. 5/C §. (1) bek. e) pontja is ugyanezeket a személyeket tekinti egyedülállónak.

A csp összegének megállapítása szempontjából további személyeket kell egyedülállónak tekinteni, azt a szülőt, gyámot is, aki saját maga vagy házastársa, élettársa

- köznevelési intézmény tanulója, felsőoktatási intézmény első oklevelet szerző hallgatója, és jövedelme nincs,
- vakok személyi járadékában, vagy fogyatékosági támogatásban részesül,
- megváltozott munkaképességű személyek ellátásában részesül és egyéb jövedelme nincs,
- nyugellátásban, korhatár előtti ellátásban, szolgálati járandóságban, táncművészeti életjáradékban vagy átmeneti bányászjáradékban részesül, feltéve ha nyugdíjának, ellátásának összege nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét és egyéb jövedelme nincs,
- időskorúak járadékában, rokkantsági járadékban, hadigondozási járadékban részesül, és egyéb jövedelme nincs, illetve az aktív korúak ellátására való jogosultságát megállapították,
- a reá irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt betöltötte és jövedelme nincs.

3.2.3.3. A családi gyermekszám megállapításakor figyelembe kell venni azt a vér szerinti, örökbe fogadott vagy nevelt gyermeket,

- aki az igénylő háztartásában él, és
 - ✓ akire tekintettel a szülő, a nevelőszülő, a gyám csp-ra jogosult,
 - ✓ aki köznevelési intézmény tanulója vagy felsőoktatási intézményben első felsőfokú szakképzésben, első alapképzésben, első mesterképzésben vagy első egységes, osztatlan képzésben részt vevő hallgató és rendszeres jövedelemmel nem rendelkezik,
 - ✓ aki saját jogán jogosult az ellátásra.
- aki fogyatékosként szociális intézményi ellátásban részesül, feltéve, hogy őt a gyámhatóság nem vette nevelésbe, és a csp-t igénylő – a kormányrendeletben foglaltak szerint – vele kapcsolatot tart fenn.

Azt a személyt is figyelembe kell venni a csp összegének megállapításánál, aki fogyatékos és szociális intézményi ellátásban részesül, feltéve, hogy őt a gyámhatóság nem vette nevelésbe és a csp-t igénylő vele kapcsolatot tart fenn.

3.2.3.4. Magasabb összegű családi pótlék

Magasabb összegű családi pótlékra jogosultak (tartósan beteg, súlyosan fogyatékos gyermek, vagy személy) utazási kedvezményt vehetnek igénybe, valamint alanyi jogon jogosultak közgyógyellátásra.

Ezek ismertetésére későbbi fejezetekben térünk vissza.

3.2.4. Kizáró és korlátozó rendelkezések

Tekintettel arra, hogy a csp a neveléshez, iskoláztatáshoz kíván hozzájárulni, a jogalkotó „elvárja”, hogy a gyermekek – koruknak megfelelő – közösségbe járjanak. Amennyiben ennek a kötelezettségnek nem tesznek eleget, az szankcionálásra kerül.

3.2.4.1. Az óvodai nevelésben való részvételi kötelezettség megszegésével, valamint a tankötelezettség mulasztásával összefüggő rendelkezések

Ha az óvodai nevelésben való részvételre kötelezett, a tanköteles, vagy a tankötelezettsége megszűnését követően nevelési-oktatási intézményben tanulmányokat folytató gyermek (személy) az óvodai nevelésben való részvételi kötelezettségét megszegi vagy a kötelező tanórai foglalkozások tekintetében igazolatlanul mulaszt, a nevelési-oktatási intézmény vezetője

- az adott nevelési évben igazolatlanul mulasztott 5. óvodai nevelési nap, vagy az adott tanítási évben igazolatlanul mulasztott 10. kötelező tanórai foglalkozás után felhívja a csp jogosultját a következő pontban meghatározott jogkövetkezményre,
- az adott nevelési évben igazolatlanul mulasztott 20. óvodai nevelési nap, vagy az adott tanítási évben igazolatlanul mulasztott 50. kötelező tanórai foglalkozás után kezdeményezi a családtámogatási ügyben eljáró hatóságnál az ellátás szüneteltetését.

A nevelési-oktatási intézmény vezetője ezeket a felhívásokat tájékoztatásul megküldi a gyámhatóság részére is.

A családtámogatási ügyben eljáró hatóság a gyámhatóság kezdeményezésére megszünteti az it szüneteltetését, ha a gyermek (személy) igazolatlanul mulasztott kötelező tanórai foglalkozásainak száma a Gyvt. 68/A. § (2) bekezdés⁸⁰ szerinti felülvizsgálattal érintett időszakban a gyermek igazolatlanul mulasztott óvodai nevelési napjainak száma nem haladta meg a 3 napot, vagy a gyermek (személy) igazolatlanul mulasztott kötelező tanórai foglalkozásainak száma nem haladta meg az 5, vagy a fent említett személyeknél, vagy intézményekben kerül elhelyezésre.

3.2.4.2. Rendszeres jövedelem

Amennyiben a tizennyolcadik életévét betöltött személynek rendszeres jövedelme⁸¹ van, úgy a reá tekintettel, illetve a részére megállapított csp folyósítását a negyedik hónaptól mindaddig szüneteltetni kell, amíg rendszeres jövedelemmel rendelkezik.

3.3. A gyermekek gondozásához kapcsolódó ellátások

Az előző fejezetben részletezett biztosítási ellátásokat nem minden szülő tudja igénybe venni. Egyrészt vannak, akik nem rendelkeznek azokkal a feltételekkel, melyek a jogosultsághoz szükségesek. Másrészt miután a gyermek betölti a második életévét és a szülő még nem kíván, vagy nem tud munkába állni, ezekre az ellátásokra – állampolgári jogon – jogosult lehet.

⁸⁰ Gyvt. 68/A. § (2) A gyámhatóság az iskoláztatási támogatás szüneteltetésének szükségességét

a) három nevelési hónapot, vagy tanítási hónapot magában foglaló időszakonként, és

b) a nevelési és tanítási év lezárását követő 15 napon belül, feltéve, hogy családi pótlék szüneteltetésének kezdő időpontja vagy az utolsó felülvizsgálat óta legalább egy hónap eltelt felülvizsgálja.

⁸¹ Cst. 4. § i) pont: jövedelem: az a személyi jövedelemadóról szóló törvényben adóköteles jövedelemként meghatározott – belföldről vagy külföldről származó – vagyoni érték, bevétel, amelynek havi összege meghaladja a mindenkori legkisebb munkabér összegét; rendszeres jövedelem: a legalább három egymást követő hónapban keletkezett jövedelem.

A gyermekgondozási támogatásoknak (a továbbiakban: gygt) két típusa van: a gyermekgondozást segítő ellátás⁸² (a továbbiakban: gyes), illetve a gyermeknevelési támogatás (a továbbiakban: gyet). Ezeknek a gyermeket nevelők részére, havi rendszerességgel járó támogatások célja, hogy a jogosult megélhetését biztosítsák.

3.3.1. A védett személyek

Gyes-ra saját jogon jogosultak: szülő (kiskorú szülő is, ha 16. életévét betöltötte, és gyámhatósági engedéllyel hagyta el a szülői házat), a gyám, valamint meghatározott feltételekkel az örökbefogadó szülő. A nagyszülő⁸³ gyes-re a szülő jogán szerezhethet jogosultságot.

Az örökbefogadó, a nagyszülő, ill. a gyám gyes jogosultság feltételeire egy későbbi fejezetben visszatérünk.

3.3.2. Jogosultsági feltételek

A gyes-re, valamint a gyet-re való jogosultság feltétele, hogy a gyermeket a jogosult a saját háztartásában⁸⁴ nevelje.

A gyet esetén további jogosultsági feltétel, hogy három vagy több kiskorút neveljen a jogosult.

3.3.3. A támogatások mértéke

A gygt havi összege: azonos az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegével⁸⁵, függetlenül a gyermekek számától – töredékhónap esetén egy naptári napra a havi összeg harmincad része jár.

A gyes havi összege ikergyermekek esetén azonos az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének az ikergyermekek számának szorzatával. Töredékhónap esetén egy naptári napra a havi összeg harmincad része jár.

A gygt folyósítása esetén a jogosult nyugdíjjárulék fizetésére - 10% mértékű - kötelezett. Ebből következően ezen ellátások időtartama szolgálati időnek minősül.

3.3.4. A jogosultság időtartama

A gyes fő szabály szerint a gyermek 3. életévének betöltéséig jár.

Ikergyermekek esetén a tankötelessé válás évének végéig. Amennyiben ikergyermekek a tankötelezettséget nem egyszerre érik el, úgy a legkésőbb tankötelessé váló gyermeket kell figyelembe venni.

A gyes a tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermek 10. életévének betöltéséig jár.

A gyet a legfiatalabb gyermek 3. életévének betöltésétől 8. életévének betöltéséig jár.

⁸² 1967-2015 elnevezése: gyermekgondozási segély (gyes)

⁸³ Cst. 20/A. (1) bek. nagyszülő: a gyermek szülőjének vér szerinti, örökbefogadó szülője, továbbá annak együtt élő házastársa.

⁸⁴ A saját háztartásban nevelés tekintetében a kritériumok megegyeznek a családi pótléknál ismertettekkel a gyermekgondozást segítő ellátásra fő szabály szerint jogosultak, valamint a gyermeknevelési támogatásra jogosultak alkalmazása szempontjából. Cst. 4.§ k) pont

⁸⁵ Öregségi nyugdíj legkisebb összege: 2008. január 1-től 28.500 Ft.

3.3.5. Kizáró és korlátozó intézkedések

Nem jár gygt annak a személynek, aki

- a Szt.⁸⁶-ben szabályozott rendszeres pénzellátásban⁸⁷ részesül, kivéve bizonyos biztosítási és segélyezési ellátásokat,

A pénzbeli ellátások „együttfolyósítására” vonatkozó szabályokra egy következő fejezetben, részletesen visszatérünk.

- olyan gyermek után igényli a gyg-t, akit a Gyvt.⁸⁸ alapján ideiglenes hatállyal elhelyeztek, nevelésbe vettek, továbbá az Szt. alapján 30 napot meghaladóan szociális intézményben helyeztek el, kivéve, ha a szociális intézményi elhelyezésre a gyermek tartós betegségére, vagy súlyos fogyatékoságára tekintettel, az intézményben egyidejűleg nyújtott iskolai oktatáshoz vagy fejlesztő nevelési-oktatási tevékenységhez való hozzáférés biztosítása érdekében kerül sor, és a gyermek a szülő háztartásából csak átmeneti jelleggel kerül ki,
- letartóztatásban van, illetve szabadságvesztést tölt.

3.3.6. Jövedelemszerző tevékenység a gygt mellett

A gyes-ban részesülő szülő, gyám keresőtevékenységet a gyermek fél éves korának betöltéséig nem folytathat. A kiskorú szülő gyermekének gyámja kereső tevékenységet időkorlátozás nélkül végezhet.

A gyet-ban részesülő személy heti 30 órát meg nem haladó időtartamban folytathat kereső tevékenységet, vagy időkorlátozás nélkül, ha a munkavégzés kizárólag az otthonában történik.

3.3.7. Méltányosságból folyósított ellátások

A családtámogatási ügyben eljáró hatóság vezetője méltányossági jogkörben eljárva – a kizáró körülményekre figyelemmel – a gyes-ra való jogosultságot megállapíthatja, illetőleg meghosszabbíthatja a gyermek általános iskolai tanulmányainak megkezdéséig, legfeljebb azonban a gyermek 8. életévének betöltéséig, ha a gyermek betegsége miatt gyermekek napközbeni ellátását biztosító intézményben, illetve nyári napközis otthonban, óvodában vagy iskolai napköziben nem gondozható.⁸⁹

⁸⁶ 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és ellátásokról

⁸⁷ Szt. 4. § (1) bek. i) pont: rendszeres pénzellátás: a táppénz, a csecsemőgondozási díj, az örökbecsületi díj, a gyermekgondozási díj, az öregségi nyugdíj, a korhatár előtti ellátás, a szolgálati járandóság, a táncművészeti életjáradék, az átmeneti bányászjáradék, a megváltozott munkaképességű személyek ellátásai, az öregségi járadék, a munkaképtelenségi járadék, az özvegyi járadék, a növelt összegű öregségi, munkaképtelenségi és özvegyi járadék, az özvegyi nyugdíj – kivéve az ideiglenes özvegyi nyugdíjat, továbbá a házastársa jogán árvaellátásra jogosult fogyatékkal élő, illetve tartósan beteg vagy legalább két árvaellátásra jogosult gyermek eltartásáról gondoskodó személy özvegyi nyugdíját –, a baleseti táppénz, a hozzátartozói baleseti nyugellátás, az Ft. alapján folyósított pénzbeli ellátás, a bányászok egészségkárosodási járadéka, a rokkantsági járadék, a hadigondozottak és nemzeti gondozottak pénzbeli ellátásai, a gyermekgondozást segítő ellátás, a gyermekgondozási segély, a gyermeknevelési támogatás, az időskorúak járadéka, a foglalkoztatást helyettesítő támogatás, az egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatás, a gyermekek otthongondozási díja, az ápolási díj, a tartós ápolást végzők időskori támogatása, a nemzeti helytállásért elnevezésű pótlék, a közszolgálati járadék, valamint az uniós rendeletek alapján külföldi szerv által folyósított egyéb azonos típusú ellátás

⁸⁸ 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (Gyvt.)

⁸⁹ Gyvt. 41. § (3) bek.

Ellenőrző kérdések

1. Az állampolgári jogon járó ellátások miben különböznek a biztosítási és a segélyezési típusú rendszerek alapján járó ellátásoktól?
2. Az anyasági támogatás jogosultsági feltételei a szülő nő esetén.
3. A családi pótlék mértékének megállapításakor milyen szempontokat kell figyelembe venni?
4. Ikergyermek esetén a gyes folyósításának időtartama?
5. Lehet-e munkát vállalni gyermekgondozási támogatások mellett?

4. A rászoruló családok és gyermekek támogatása

Az állami szociális ellátási rendszerek harmadik nagy típusa a segélyezési, vagyis rászorultság (disztributív rendszer) alapján nyújtott ellátások.

„ [...] valamely állampolgárnak, aki saját forrásaiból nem tudja a megélhetését szükséges javakat megszerezni (nem tud munkát végezni, nincsenek tartalékolt és még fel nem használt javai, és olyan családtagjai sem, akiket kötelezni lehetne az ő eltartására), az állami költségvetésből nyújtanak olyan mértékű ellátást, amellyel a létét képes fenntartani. ”⁹⁰

Statisztikai elemzések megállapították, hogy a gyermekeket eltartó háztartásoknak „magasabb” a szegénységi aránya.⁹¹ Ennek kompenzálására deklarálja a családvédelmi törvény az alábbi alapelvét.

Csvt. A gyermekvállalás nem eredményezheti a család szegénységbe süllyedését.

A segélyezési rendszereknél kiemelt szerepe van a rászorultság vizsgálatának. A pénzbeli ellátások mindegyikénél – a folyósítást megelőzően – a rászorultság megállapításához ismerni kell az ellátandó személy, vagy család jövedelmi és/vagy vagyoni viszonyait.

A magyar ellátórendszerben a gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: **Gyvt.**), valamint a szociális igazgatásról és ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (a továbbiakban: **Szt.**) szabályoz – a gyermekes családokkal kapcsolatos – rászorultság alapján nyújtott ellátásokat.

Jövedelemként mindkét törvény⁹² a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény (a továbbiakban: **Szjtv.**) rendelkezéseire hivatkozva, lényegében a nettó – azaz a közterhekkel: adók, járulékok csökkentett - bevételeket és vagyoni értékeket rendeli számba venni. Ezek alól is vannak olyan méltányolható kivételek, melyek – rászorultság, vagy más kivételes helyzetben nyújtható ellátások, esetleg egyszeri juttatások: pl. anyasági támogatás – nem számítanak a személy vagy család jövedelmei közé a rászorultság vizsgálatakor.⁹³

A havi rendszerességgel járó jövedelmeknél – főszabály szerint – a kérelem benyújtását megelőző hónap, más jövedelmek esetén a kérelem benyújtásának hónapját közvetlenül megelőző tizenkét hónap alatt szerzett jövedelem egyhavi átlagát kell figyelembe venni.⁹⁴

A segélyezési ellátások esetén „a rászorultság szintje” a családban egy főre eső, vagy a fogyasztási egységre eső jövedelemnek a „létfenntartás mértékét” meg nem haladó szintje.

Az egy főre eső jövedelem számításánál minden családtag jövedelmét számba veszik és ezt osztják a családtagok számával. (pl. rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény⁹⁵).

⁹⁰ Czúcz, 2002. 37. o.

⁹¹ Eurostat, 2019

⁹² Gyvt. 5. § r) pont, Szt. 4. § (1) bek. a) pont

⁹³ Sztv. 4. § (1a) bek.

⁹⁴ Sztv. 4. § (2)-(4) bek.

⁹⁵ Gyvt. 19-20/A. §

A fogyasztási egységre jutó jövedelemszámítási módnál a családtagoknak a családon belüli fogyasztási szerkezetet kifejező arányszáma alapján történik a számítás ahol 1-0,7 „értékeket” kapnak az egyes családtagok. Egyedülállóság, valamint fogyatékoság esetén plusz 0,2 (pl. aktív korúak ellátása⁹⁶).

Azoknál a segélyezési ellátásoknál, amelyeknél a rászorultság megállapításának eleme a vagyonvizsgálat is, a két jogszabály – némileg – eltérően rendelkezik. Vagyon alatt mindkét törvény a hasznosítható ingatlant, járművet, vagyoni értékű jogot, az Szt. esetén a pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt, jövedelemként figyelembe nem vett összeget is érteni kell. Vagyonnak minősül, ha a fenti „elemeknek” a Gyvt.⁹⁷-ben az egy főre jutó értéke a gyermek családjában, az Szt.⁹⁸ esetén az adott személy vonatkozásában:

- a Gyvt. esetén külön-külön számítva az öregségi nyugdíj legkisebb összegének húszszorosát, Szt.-nél harmincszorosát, vagy
- Gyvt.-nél együtt számítva az öregségi nyugdíj legkisebb összegének hetvenszerezését, Szt. esetén az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének a nyolcvanszorosát meghaladja.

Kivételként nem minősül vagyonnak az az ingatlan, amelyben a Gyvt.-nél a szülő vagy a tartásra köteles más törvényes képviselő, Szt.-nél az érintett személy életvitelszerűen lakik, az a vagyoni értékű jog, amely az általuk/általa lakott ingatlanon áll fenn, továbbá a Gyvt. esetén mozgáskorlátozottságra vagy tartós betegsége Szt. esetén mozgáskorlátozottságra tekintettel fenntartott gépjármű.

4.1. A Gyvt. által szabályozott ellátások

A pénzbeli és természetbeni ellátások nyújtásának célja, annak a gyermeki alapjognak a biztosítása, hogy a kiskorú a családi környezetben nevelkedjen, amely biztosítja a felnevelését és jólétét.⁹⁹ További cél azoknak a törvényi alapelveknek az érvényre juttatása, melyek szerint a gyermekek védelme során:

- az ellátásokat a gyermek és családja helyzetéhez és szükségleteihez igazodóan kell nyújtani¹⁰⁰,
- a gyermek elválasztása a családtól csak az ő érdekében, a törvényes feltételek fennállása esetén lehetséges, ezt kizárólag anyagi okok nem alapozhatják meg.¹⁰¹

Csvt. 13.§ (4) A kiskorú gyermeket kizárólag anyagi okból fennálló veszélyeztetettség miatt nem szabad családjától elválasztani. Az állam kötelessége, hogy ilyen esetben a kiskorú gyermek családon belüli ellátásának feltételeit szükség szerint biztosítsa.

⁹⁶ Szt. 33-37. §

⁹⁷ Gyvt. 19. § (6)-(8) bek.

⁹⁸ Szt. 4. § (1) bek. b) pont

⁹⁹ Gyvt. 6. § (1) bek.

¹⁰⁰ Gyvt. 2. § (3) bek.

¹⁰¹ Gyvt. 7. § (1) bek.

4.1.1. Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény¹⁰²

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre (a továbbiakban: **regyeke**) való jogosultság megállapításának célja annak igazolása, hogy a gyermek szociális helyzete alapján jogosult

- ingyenes vagy kedvezményes intézményi gyermekétkeztetésnek és – ha megfelel a feltételeknek – a szünidei gyermekétkeztetésnek,
- pénzbeli támogatásnak,

A gyámhatóság annak a gyermeknek, fiatal felnőttnek, akinek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultsága: a tárgyév augusztus 1-jén fennáll, a tárgyév augusztus hónapjára tekintettel; a tárgyév november 1-jén fennáll, a tárgyév november hónapjára tekintettel alapösszegű pénzbeli támogatást folyósít. A hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetűeknek emelt összegű pénzbeli támogatást folyósítanak.

Hátrányos helyzetű¹⁰³ (2h) az gyermek, aki esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll:

- a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony iskolai végzettségű,
- a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony foglalkoztatottságú,
- a gyermek lakókörnyezete elégtelen, illetve olyan lakáskörülmények között él, ahol korlátozottan biztosítottak az egészséges fejlődéséhez szükséges feltételek.

Halmozottan hátrányos helyzetű (3h)

- gyermek, aki esetében a 2h-ban meghatározott körülmények közül legalább kettő fennáll,
- a nevelésbe vett gyermek,
- az utógondozói ellátásban részesülő és tanulói vagy hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt.

A támogatások esetenkénti összegéről az Országgyűlés a központi költségvetésről szóló törvény elfogadásával egyidejűleg dönt. 2019. évi LXXI. törvény Magyarország 2020. évi központi költségvetéséről

„[...] alapösszegű támogatás esetenkénti összege a 2020. évben gyermekenként 6000 forint, [...] emelt összegű támogatás esetenkénti összege a 2020. évben gyermekenként 6500 forint,”

- törvényben és más jogszabályban meghatározott egyéb kedvezményeknek az igénybevitelére.

4.1.1.1. A védett személyek

A gyermek jogán a szülő, vagy törvényes képviselő jogosult a kedvezményre. A nagykorú személy részére saját jogán kell a kedvezményt folyósítani, ha

- nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytat és 23. életévét még nem töltötte be, vagy
- felsőfokú oktatási intézmény nappali tagozatán tanul és a 25. életévét még nem töltötte be, és a nagykorúvá válását megelőző második hónap első napja, valamint a nagykorúvá válását megelőző nap közötti időszakban legalább egy napig regyeke-re volt jogosult.

4.1.1.2. Jogosultsági feltételek

A rászorultság vizsgálata alapesetben – csak jövedelemvizsgálattal - akkor állapítható meg, ha a gyermeket gondozó családban az egy főre jutó havi jövedelem¹⁰⁴ összege nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 145%-át, és

¹⁰² A részletes szabályokat a Gyvt. 19-20. § tartalmazza.

¹⁰³ Gyvt. 67/A. §

- a gyermeket egyedülálló szülő, illetve más törvényes képviselő gondozza, vagy
- a gyermek tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos, vagy
- a nagykorúvá vált gyermek megfelel a nagykorúakra vonatkozó jogosultsági feltételeknek.

A fenti feltételek hiányában a rászorultság akkor állapítható meg, ha a családban az egy főre eső jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj legkisebb összegének 135%-át (jövedelemvizsgálat), valamint az egy főre jutó vagyon értéke nem haladja meg a vagyonvizsgálat során, a törvényben meghatározott értéket. A vagyoni helyzet vizsgálata kiterjed a közös háztartásban élő közeli hozzátartozók vagyonára.

4.1.1.3. A jogosultság időtartama

A feltételek fennállása esetén 1 év időtartamra állapítják meg a gyermek regyeke-re való jogosultságát.

4.1.1.4. Kizáró és korlátozó rendelkezések

Nem állapítható meg regyeke-re való jogosultság, illetőleg a megállapított jogosultságot meg kell szüntetni, ha a gyermek tartózkodási joga – Magyarországon - megszűnt, vagy tartózkodási jogának gyakorlásával felhagyott.

A gyámhatóság a regyeke-re való jogosultság megállapítására irányuló kérelmet elutasítja, ha a számításnál figyelembe veendő személyek együttesen vagy külön-külön a meghatározott értékű vagyonnal rendelkeznek.

A regyeke-re való jogosultság megszüntetésre kerül, ha a jogosultsági feltételek nem állnak fenn, vagy a gyermek gyermekvédelmi szakellátásba kerül, tekintettel arra, hogy ekkor kikerül a gondozó családból.

4.1.2. Gyermekétkeztetés¹⁰⁵

Természetbeni ellátásként a gyermek életkorának megfelelő intézményi gyermekétkeztetést kell biztosítani a gyermeket gondozó szülő, törvényes képviselő kérelmére.

Az intézményi étkeztetés helyszínei: a bölcsőde, mini bölcsőde; az óvoda; a nyári napközis otthon; az általános és középiskolai kollégium, az itt szervezett externátusi ellátás; az általános iskolai és a középfokú iskolai menzai ellátás; a fogyatékos gyermekek, tanulók nevelését, oktatását ellátó intézmény és a fogyatékos gyermekek számára nappali ellátást nyújtó, az Szt. hatálya alá tartozó fogyatékosok nappali intézménye.

Főszabály szerint az ellátás a bölcsődében négy étkezés biztosítását jelenti. (Reggeli fő- és déli meleg főétkezés, valamint két kísétkezés: tízórai és uzsonna.) Gyermek és tanulók esetén három étkezést kell szolgáltatni. (Reggelit nem.)

¹⁰⁴ Az egy főre jutó havi összeg számításánál – a kérelem benyújtása időpontjában – közös háztartásban élő közeli hozzátartozóként kell figyelembe venni

- a szülőt, a szülő házastársát vagy élettársát,
- a 20 évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező gyermeket,
- a 23 évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, a nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytató gyermeket,
- a 25 évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, felsőoktatási intézmény nappali tagozatán tanulmányokat folytató gyermeket,
- korhatárra való tekintet nélkül a tartósan beteg, illetőleg gyermeket,
- az előbbi pontokba nem tartozó, a Ptk. családjogra irányadó szabályai alapján a szülő vagy házastársa által eltartott rokont.

¹⁰⁵ A részletes szabályokat a Gyvt. 21/A-21/C. §-ok tartalmazzák.

Szünidei gyermekétkeztetést kell biztosítani: a bölcsődék, és az óvoda zárva tartása, valamint az iskolában a nyári szünet és a tanítási szünetek időtartama alatt.

4.1.2.1. Ingyenes és kedvezményes intézményi gyermekétkeztetés

Ingyenesen akkor jár az intézményi gyermekétkeztetés a bölcsődei és óvodai időszak alatt, ha gyermek

- regyeke-ben részesül,
- tartósan beteg vagy fogyatékos, vagy olyan családban él, amelyben tartósan beteg vagy fogyatékos gyermeket nevelnek,
- olyan családban él, amelyben három vagy több gyermeket nevelnek,
- olyan családban él, amelyben a szülő nyilatkozata alapján az egy főre jutó havi jövedelem összege nem haladja meg a kötelező legkisebb nettó¹⁰⁶ munkabér összegének 130%-át.

Az 1-8. évfolyamon nappali oktatásban részt vevő tanulónak akkor jár az ingyenes étkeztetés, ha regyeke-ben részesül.

A fogyatékos gyermekek számára a nappali ellátást nyújtó, az Szt. hatálya alá tartozó fogyatékosok nappali intézményében elhelyezett regyeke-ben részesülő gyermekek esetén bölcsődétől a 8. évfolyamig járhat az ingyenes étkeztetés.

Az intézményi térítési díj 50%-os normatív kedvezményével kell étkeztetést biztosítani 8. évfolyamon felül nappali rendszerű iskolai oktatásban részt vevő tanuló számára, ha regyeke-ben részesül, vagy olyan családban él, amelyben három vagy több gyermeket nevelnek, feltéve, hogy a tanuló nem részesül ingyenes intézményi gyermekétkeztetésben.

Normatív kedvezmény jár még annak a tartósan beteg, vagy fogyatékos gyermeknek, aki nem részesül ingyenes étkeztetésben, a bölcsődés korától amíg nappali rendszerű iskolai oktatásban részesül.

Az ingyenes vagy kedvezményes intézményi gyermekétkeztetés gyermekenként csak egy jogcímen vehető igénybe.

4.1.2.2. Szünidei gyermekétkeztetés

A települési önkormányzat a szünidei gyermekétkeztetés keretében a szülő, törvényes képviselő kérelmére a déli meleg főétkezést a 2h és a regyeke-ben részesülő, 3h gyermek részére ingyenesen biztosítja, mégpedig a bölcsőde és óvoda zárva tartása alatt valamennyi munkanapon.

További gyermekek, így különösen a regyeke-re jogosult gyermekek részére ingyenesen biztosíthatja, úgy, hogy a nyári szünetben legalább 43 munkanapon, az őszi, téli és tavaszi szünetben a tanítási szünet időtartamára eső valamennyi munkanapon.

4.1.3. Gyermektartásdíj megelőlegezése¹⁰⁷

A családjogi rendelkezések értelmében a szülő kötelessége a gyermek tartása. Bizonyos esetekben a kötelezett nem képes – átmenetileg - a gyermektartás díjának megfizetésére. Ekkor a központi költségvetés terhére történik a megelőlegezés.

¹⁰⁶ Nettó bér = bruttó bér – közterhek: (személyi jövedelemadó+ társadalombiztosítási járulék)

¹⁰⁷ A részletes szabályokat a Gyvt. 22-24. §-ok tartalmazzák.

4.1.3.1. A védett személyek

A gyermeket gondozó szülőnek jár.

4.1.3.2. Jogosultsági feltételek

A szülő abban az esetben jogosult a megelőleezésre, ha¹⁰⁸

- a bíróság a tartásdíjat jogerős határozatában már megállapította vagy van olyan külföldi bíróság, vagy más hatóság által hozott jogerős határozat, amelyet a Magyarországon élő gyermek javára nemzetközi szerződés vagy viszonyosság alapján kell végrehajtani, és
- a gyermeket gondozó családban az egy főre jutó havi átlagjövedelem nem éri el az öregségi nyugdíj legkisebb összegének kétszeresét¹⁰⁹, és
- gyermektartásdíj összegének behajtása átmenetileg lehetetlen¹¹⁰, valamint
- a gyermeket gondozó szülő vagy más törvényes képviselő nem képes a gyermek részére a szükséges tartást nyújtani.

4.1.3.3. A támogatás mértéke

A gyámhatóság a bíróság által a tartásdíj megfizetésére kötelező határozatában megállapított összeget, százalékos marasztalás esetében az alapösszeget előlegezi meg azzal, hogy a megelőlegezett gyermektartásdíj összege nem haladhatja meg gyermekenként az öregségi nyugdíj legkisebb összegének 50%-át.

A gyámhatóság az előbbieken meghatározott összegnél alacsonyabb összeget akkor állapíthat meg, ha a gyermek tartását a gondozó szülő részben biztosítani tudja. A megelőlegezett összeg ebben az esetben sem lehet kevesebb az öregségi nyugdíj legkisebb összegének 10%-ánál.

4.1.3.4. A jogosultság időtartama

A kérelem benyújtásától esedékes a megelőleezés, ha végleges döntéssel megállapítják. A folyósítás időtartama a kérelem benyújtásának napjától az alapul szolgáló ok előrelátható fennállásáig, legfeljebb azonban három évig tart. A feltételek fennállása esetén – függetlenül az adók módjára történő behajtás eredményességétől – ugyanazon gyermekre tekintettel, egy alkalommal, legfeljebb további három évre a megelőleezés továbbfolyósítható, illetve ismételten elrendelhető.

A gyermektartásdíj megelőlegezése - a feltételek fennállása esetén – a gyermek nagykorúvá válása után is megállapítható, illetve a már megállapított gyermektartásdíj továbbfolyósítható addig az időpontig, ameddig a középfokú nappali oktatás munkarendje szerinti tanulmányokat folytat, de legfeljebb huszadik évének betöltéséig.

4.1.3.5. Korlátozó és kizáró rendelkezések

Nincs helye a gyermektartásdíj megelőlekezésének

- ha a kötelezett lakóhelye olyan államban van, ahol a tartásdíj nemzetközi szerződés vagy viszonyosság alapján nem érvényesíthető, vagy
- ha a kötelezett külföldi tartózkodási helye ismeretlen, vagy
- ha a kötelezett a jogosulttal közös háztartásban él,

¹⁰⁸ Ezek ún. konjunktív feltételek, azaz egyidejűleg kell fennállniuk.

¹⁰⁹ Az egy főre jutó jövedelem megállapítása, valamint a figyelembe veendő hozzátartozók köre azonos, mint a regyeke esetén.

¹¹⁰ A gyámhatóság a gyermektartásdíj behajthatatlanságát a gyermektartásdíj fizetésére kötelezett személy rendszeres jövedelmére, illetve egyéb vagyonára vezetett eredménytelen végrehajtást követően állapítja meg. Az eredménytelen végrehajtást, illetve a végrehajtás szünetelését kimondó foglalási jegyzőkönyv hat hónappal régebbi nem lehet.

- ha a részösszegű megfizetés vagy részösszegű behajthatóság mértéke a bíróság által megállapított gyermektartásdíj alapösszegének ötven százalékát meghaladja, vagy
- ha lejárt a gyermektartásdíj követelés.

A gyámhatóság a gyermektartásdíj megelőlegezését megszünteti, ha

- a gyermek – a gyámhatóság, illetve a bíróság végrehajtható határozata alapján – a külön élő másik szülő vagy más személy gondozásába kerül,
- a gyermek nagykorúvá vált, és nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat nem folytat,
- a gyermeket a gyámhatóság nevelésbe vette,
- a kötelezett meghalt.

A gyámhatóság hivatalból vagy a külön jogszabályban meghatározott szervek és személyek értesítése alapján a gyermektartásdíj folyósítását – legfeljebb hat hónapra – felfüggeszti, ha

- a kérelmezőnek a jövedelmi és vagyoni körülményeiben változás állt be,
- a kötelezett rendszeres jövedelmére, illetve az egyéb vagyonára vezetett végrehajtás eredménnyel jár, feltéve, hogy annak mértéke a bíróság által megállapított gyermektartásdíj alapösszegének ötven százalékát meghaladja,
- a kötelezett a kérelmező részére legalább négy egymást követő alkalommal közvetlenül fizet tartásdíjat, feltéve, hogy annak összege alkalmanként a bíróság által megállapított gyermektartásdíj alapösszegének ötven százalékát meghaladja,
- a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezését rendelték el.

A gyámhatóság a felfüggesztést követő vizsgálat eredményeképpen, ha a felfüggesztés időtartama alatt a jogosult nem részesült gyermektartásdíjban – a felfüggesztés lejárta után - elrendeli a gyermektartásdíj további folyósítását és a felfüggesztés időtartamára esedékes megelőlegezett tartásdíj utólagos, egy összegben történő kifizetését vagy a megelőlegezést megszünteti.

4.2. A Szt. által szabályozott – gyermeket nevelő családoknak – nyújtható ellátások

A szociális törvény pénzbeli ellátásai a szociálisan rászorult jogosult részére jövedelme kiegészítésére, pótlására, illetve a különös méltánylást érdemlő személyes élethelyzetére figyelemmel nyújthatók.¹¹¹ A gyermeket nevelő családoknál nem, vagy nem csak a jövedelmi és vagyoni viszonyok alapozhatnak meg rászorultságot, hanem az egyes személyek súlyos fogyatékosága is. Ezeknél a családoknál a „gyermek” meghatározás nem kizárólag a kiskorúakra vonatkozhat.

4.2.1. Gyermek otthongondozási díja¹¹² (a továbbiakban: **gyod)**

4.2.1.1. Védett személyek

Gyod-ra jogosult a vér szerinti vagy örökbefogadó szülő, aki a súlyos fogyatékoságából eredően önellátásra képtelen vér szerinti vagy örökbe fogadott gyermekéről, vagy a tartós betegségéből eredően önellátásra képtelen gyermekéről gondoskodik.

¹¹¹ Szt. 25. § (1) bek.

¹¹² A részletes szabályokat a Szt. 38-39/C. §-ok tartalmazzák.

Súlyos fogyatékosága¹¹³ áll fenn annak a gyermeknek, akinek

- segédeszközzel vagy műtéti úton nem korrigálható módon látóképessége teljesen hiányzik, vagy aliglátóként minimális látásmaradvánnyal rendelkezik, és ezért kizárólag tapintó – halló – életmód folytatására képes,
- hallásvesztése olyan mértékű, hogy a beszédnek hallás útján történő megértésére és spontán elsajátítására segédeszközzel sem képes és halláskárosodása miatt a hangzó beszéd érthető ejtése elmarad,
- értelmi akadályozottsága genetikai, illetőleg magzati károsodás vagy szülési trauma következtében, továbbá tizennegyedik életévét megelőzően bekövetkező súlyos betegség miatt középsúlyos vagy annál nagyobb mértékű, továbbá aki IQ értékétől függetlenül a személyiség egészét érintő (pervazív) fejlődési zavarban szenved, és az autonómiai tesztek alapján állapota súlyosnak vagy középsúlyosnak minősíthető (BNO szerinti besorolása: F84.0–F84.9),
- mozgásszervi károsodása, illetőleg funkciózavara olyan mértékű, hogy helyváltoztatása a külön jogszabályban meghatározott segédeszköz állandó és szükségszerű használatát igényli, vagy állapota miatt helyváltoztatásra még segédeszközzel sem képes, vagy végtaghiánya miatt önmaga ellátására nem képes.

Tartósan beteg a gyermek, ha egészségi állapotára figyelemmel előreláthatóan három hónapnál hosszabb időtartamban ápolásra, gondozásra szorul.¹¹⁴

Önellátásra képtelen a gyermek, ha a pénzbeli és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól szóló kormányrendeletben meghatározott feltételeknek megfelelő szakértő e tény az ott meghatározott feltételek alapján, szakvéleményben megállapítja.¹¹⁵

Gyermekek otthongondozási díjával összefüggésben végzett vizsgálat esetén az ápolat gyermek önellátásra képtelensége akkor áll fenn, ha az ápolat gyermek legalább 8 pontot kap.

4.2.1.2. A gyod összege

2020-ban 123.910,- ft. havonta.¹¹⁶

Ha a szülő több olyan gyermekéről is gondoskodik, akire tekintettel a gyermekek otthongondozási díjára való jogosultsága megállapítható lenne, számára – e feltételek fennállásának időtartama alatt – összeg másfélszeresében megállapított ellátást kell folyósítani. Egy szülő számára egyidejűleg csak egy gyermekek otthongondozási díjára való jogosultság állapítható meg. A másfélszeres összeg igénybevétele céljából a szülő kérheti, hogy a járási hivatal több gyermekre figyelemmel is vizsgálja a jogosultságot.

Egyazon gyermekre tekintettel csak egy szülő számára állapítható meg gyod.

A gyod folyósításának időtartama szolgálati időre jogosít, ebből következően a jogosult az ellátás után nyugdíjjarulék vagy magán-nyugdíjpénztári tagság esetén tagdíj fizetésére kötelezett.

4.2.1.3. Nem jogosult a szülő gyod-ra, ha

- a gyermek két hónapot meghaladóan fekvőbeteg-gyógyintézeti, valamint nappali ellátást nyújtó vagy bentlakásos szociális intézményi ellátásban, óvodai elhelyezésben vagy gyermekvédelmi szakellátást nyújtó bentlakásos intézményi elhelyezésben részesül,

¹¹³ Szt. 41. § (3) bek. a) pont

¹¹⁴ Szt. 38. § (3) bek.

¹¹⁵ Szt. 38. § (4) bek.

¹¹⁶ 2019. évi LXXI. törvény Magyarország 2020. évi központi költségvetéséről

illetve köznevelési intézmény tanulója vagy felsőoktatási intézmény nappali képzésben részt vevő hallgatója, kivéve

- ✓ a köznevelési intézményben eltöltött idő a nemzeti köznevelésről szóló törvényben a köznevelési intézményben való kötelező tartózkodásra meghatározott időtartamot nem haladja meg
 - ✓ az óvoda vagy a nappali ellátást nyújtó szociális intézmény igénybevételének, illetve a felsőoktatási intézmény látogatási kötelezettségének időtartama átlagosan a napi 5 órát nem haladja meg, vagy
 - ✓ a köznevelési, illetve a felsőoktatási intézmény látogatása, vagy a nappali ellátást nyújtó szociális intézmény igénybevétele csak a szülő rendszeres közreműködésével valósítható meg
- rendszeres pénzellátásban részesül

*A pénzbeli ellátások „együttfolyósítására” vonatkozó szabályokra
egy következő fejezetben, részletesen visszatérünk.*

- szakiskola, középiskola nappali rendszerű képzésének tanulója, illetve felsőoktatási intézmény nappali képzésben részt vevő hallgatója; vagy
- keresőtevékenységet folytat és munkaideje – az otthon történő munkavégzés kivételével – a napi 4 órát meghaladja.

4.2.1.4. A gyodra való jogosultságot meg kell szüntetni, ha

- az otthon gondozott gyermek már nem tekinthető önellátásra képtelennek,
- az ápolást, gondozást végző szülő a kötelezettségét nem teljesíti,
- az otthon gondozott gyermek meghal,
- az ápolást, gondozást végző szülő vagy az otthon gondozott gyermek tartózkodási joga megszűnt vagy tartózkodási jogának gyakorlásával felhagyott
- valamelyik jogosultságot kizáró körülmény következik be,
- az ápolást, gondozást végző szülő kérte, vagy
- az ápolást, gondozást végző szülő a gyermekek otthongondozási díjára való jogosultság feltételeinek felülvizsgálatára irányuló eljárást akadályozza.

4.2.2. Ápolási díj¹¹⁷

Az ápolási díj a tartósan gondozásra szoruló személy otthoni ápolását, gondozását ellátó hozzátartozó részére biztosított anyagi hozzájárulás.

4.2.2.1. Védett személyek

A nagykorú hozzátartozó, ill. az ilyennek tekinthető személyek¹¹⁸. Közülük most csak az egyeneságbeli rokon kapcsolat szempontjából releváns - szülő-gyermek - hozzátartozói körre koncentrálnak.

¹¹⁷ A részletes szabályokat a Szt. 40-44. §-ok tartalmazzák.

¹¹⁸ A hozzátartozói kategóriában az Szt. utal a Ptk. szerinti hozzátartozókra.

Az ápolást végző személy számára egyidejűleg csak egy ápolási díjra való jogosultság állapítható meg, továbbá egy ápolott személyre tekintettel csak egy ápolást végző személy számára állapítható meg ápolási díj.

4.2.2.2. *Alanyi jogon* a központi költségvetésről szóló törvényben meghatározott alapösszeg¹¹⁹ 100%-nak megfelelő ápolási díjra jogosult a hozzátartozó, amennyiben állandó és tartós ápolásra, gondozásra szoruló súlyosan fogyatékos, vagy tartósan beteg 18 év alatti személy otthoni gondozását, ápolását végzi, és a gondozottra tekintettel a gyod-ra való jogosultság neki, vagy hozzátartozójának nem áll fenn.

A súlyosan fogyatékosnak ugyanazon személyek minősülnek, mint akiket a gyod-nál felsorolt a jogszabály.¹²⁰

Tartósan beteg az a személy, aki előreláthatólag három hónapnál hosszabb időtartamban állandó ápolást, gondozást igényel. Ilyenre szorul az a személy, akiről a pénzügyi és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól szóló kormányrendeletben meghatározott feltételeknek megfelelő szakértő¹²¹ szakvéleménye ezt megállapítja.

4.2.2.3. *Kiemelt ápolási díj* - központi költségvetésről szóló törvényben meghatározott alapösszeg 180%-nak megfelelő összegben – annak a hozzátartozónak jár – többek között, aki olyan hozzátartozójának gondozását, ápolását végzi, aki után a magasabb összegű családi pótlékot miniszteri rendeletben meghatározott súlyosságú betegségre vagy fogyatékosagra tekintettel folyósítják.

5/2003. (II. 19.) ESZCSM rend.
*magasabb összegű családi pótlékra jogosító betegségekről és
fogyatékoságokról*

4.2.2.4. *Emelt összegű ápolás díj* - központi költségvetésről szóló törvényben meghatározott alapösszeg 150%-nak megfelelő összegben – annak a hozzátartozónak jár, aki olyan fokozott ápolást igénylő súlyosan fogyatékos személy gondozását, ápolását végzi, aki a kiemelt ápolási díjra jogosultság feltételeinek nem felel meg. A fokozott ápolási szükséglet fennállását szakértő állapítja meg a szakvéleményében.

Ápolási díjjal összefüggésben végzett vizsgálat esetén:

- gondozási szükséglet nem áll fenn, ha az ápolott személy a legfeljebb 5 pontot kap,
- alap gondozási szükséglet akkor áll fenn, ha az ápolott személy legalább 6, de legfeljebb 9 pontot kap
- fokozott ápolási szükséglet akkor áll fenn, ha az ápolott személy legalább 10 pontot kap.

¹¹⁹ Ezt minden évben az adott évre vonatkozó költségvetési törvény szabályozza. 2019. évi LXXI. törvény Magyarország 2020. évi központi költségvetéséről 64. § (29 bek. c) [...] *ápolási díj havi alapösszege a 2020. évben 39 365 forint.*

¹²⁰ Szt. 41. § (3) bek. a) pont

¹²¹ A szakértővel kapcsolatos szabályozást ld. a gyod-nál.

4.2.2.5. Nem jogosult ápolási díjra a hozzátartozó, ha

- az ápolat személy két hónapot meghaladóan fekvőbeteg-gyógyintézeti, valamint nappali ellátást nyújtó vagy bentlakásos szociális intézményi ellátásban, illetőleg óvodai, gyermekvédelmi szakellátást nyújtó bentlakásos intézményi elhelyezésben részesül, vagy közoktatási intézmény tanulója, illetőleg felsőoktatási intézmény nappali tagozatos hallgatója kivéve, ha
 - ✓ a közoktatási intézményben eltöltött idő a kötelező tanórai foglalkozások időtartamát nem haladja meg, vagy
 - ✓ az óvoda, a nappali ellátást nyújtó szociális intézmény igénybevételének, illetőleg a felsőoktatási intézmény látogatási kötelezettségének időtartama átlagosan a napi 5 órát nem haladja meg, vagy
 - ✓ a közoktatási, illetőleg a felsőoktatási intézmény látogatása, vagy a nappali ellátást nyújtó szociális intézmény igénybevétele csak az ápolást végző személy rendszeres közreműködésével valósítható meg;
- rendszeres pénzellátásban részesül;

*A pénzbeli ellátások „együttfolyósítására” vonatkozó szabályokra
egy következő fejezetben, részletesen visszatérünk.*

- szakiskola, középiskola, illetve felsőoktatási intézmény nappali tagozatos tanulója, hallgatója;
- keresőtevékenységet folytat és munkaideje – az otthon történő munkavégzés¹²² kivételével – a napi 4 órát meghaladja.

4.2.2.6. Az ápolási díjra való jogosultságot meg kell szüntetni, ha

- az ápolat személy állapota az állandó ápolást már nem teszi szükségessé,
- az ápolást végző személy a kötelezettségét nem teljesíti,
- az ápolat személy meghal,
- az ápolást végző vagy az ápolat személy tartózkodási joga megszűnt vagy tartózkodási jogának gyakorlásával felhagyott,
- jogosultságot kizáró körülmény következik be,
- azt az ápolást végző személy kérte,
- az ápolást végző személy az ápolási díjra való jogosultság feltételeinek felülvizsgálatára irányuló eljárást akadályozza
- a gyámhatóság elrendeli az ápolat személy utógondozói ellátását.

63/2006. (III. 27.) Korm. rend. a pénzbeli és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól 22. §.

Az ápolást végző szülőnek a házi segítségnyújtás keretében segítség nyújtható, illetve az ápolat gyermek átmenetileg, de egybefüggően legfeljebb egy hónapig ellátható, ha az ápolat gyermek egészségi állapota ezt indokolja, vagy az ápolást végző személy akadályoztatása miatt tevékenységet nem tudja ellátni.

¹²² A nevelőszülő foglalkoztatási jogviszonyt otthon történő munkavégzésnek kell tekinteni.

Az ápolási kötelezettség nem teljesítésének minősül, ha az ápolást végző szülő több egymást követő napon nem gondoskodik az ápolat személy alapvető gondozási, ápolási igényének kielégítéséről, az ellátott és lakókönyezete megfelelő higiénés körülményének biztosításáról, az esetleges vészhelyzet kialakulásának megelőzéséről.

4.2.3. Települési támogatás¹²³

A képviselő-testület az Sztv. rendelkezései alapján nyújtott pénzbeli és természetbeni ellátások kiegészítéseként, önkormányzati rendeletben meghatározott feltételek alapján – pénzbeli vagy természetbeni formában – települési támogatást nyújt.

Települési támogatás keretében nyújtható támogatás különösen

- a lakhatáshoz kapcsolódó rendszeres kiadások viseléséhez, amit, más jogszabály alkalmazásában lakásfenntartási támogatásnak kell tekinteni,
- a gyógyszerkiadások viseléséhez,
- a lakhatási kiadásokhoz kapcsolódó hátralékot felhalmozó személyek részére.

A képviselő-testület a létfenntartást veszélyeztető rendkívüli élethelyzetbe került, valamint az időszakosan vagy tartósan létfenntartási gonddal küzdő személyek részére rendkívüli települési támogatást köteles nyújtani.

Rendkívüli települési támogatásban elsősorban azokat a személyeket indokolt részesíteni, akik önmaguk, illetve családjuk létfenntartásáról más módon nem tudnak gondoskodni vagy alkalmanként jelentkező többletkiadások – így különösen betegséghez, halálesethez, elemi kár elhárításához, a válsághelyzetben lévő várandós anya gyermekének megtartásához, iskoláztatáshoz, a gyermek fogadásának előkészítéséhez, a nevelésbe vett gyermek családjával való kapcsolattartásához, a gyermek családba való visszakerülésének elősegítéséhez kapcsolódó kiadások – vagy a gyermek hátrányos helyzete miatt anyagi segítségre szorulnak.

A rendkívüli települési támogatás kérelemre és hivatalból – különösen nevelési-oktatási intézmény, gyámhatóság vagy más családvédelemmel foglalkozó intézmény, illetve természetes személy vagy a gyermekek érdekeinek védelmét ellátó társadalmi szervezet kezdeményezésére – is megállapítható.

A települési önkormányzat rendeletében a havi rendszerességgel nyújtott települési támogatás – ide nem értve a lakhatási kiadásokhoz kapcsolódó hátralékot felhalmozó személyek részére nyújtott támogatást – havi összegét úgy kell szabályozni, hogy az nem haladhatja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét.

Ezek a szabályok lényegében „kereteket adnak” az egyes önkormányzatok számára a részletes rendelkezésekhez.

*Pl. Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének
7/2016.(IV.20.) önkormányzati rendelete a települési támogatásokról
(Egységes szerkezetben)¹*

¹²³ A Szt. 45.§ tartalmazza a keretszabályokat. Ennek alapján kell az egyes települési önkormányzatoknak megalkotniuk – a saját területükön speciális – szabályozást.

4.2.4. Közgyógyellátás¹²⁴

A közgyógyellátás – természetbeni ellátásként - a szociálisan rászorult személy részére az egészségi állapota megőrzéséhez és helyreállításához kapcsolódó kiadásainak csökkentése érdekében biztosított hozzájárulás.

Az igazolvánnyal rendelkező személy térítésmentesen jogosult a társadalombiztosítási támogatásba befogadott alábbi gyógyító ellátásokra:

- járóbeteg-ellátás keretében rendelhető egyes, gyógyszerekre, különleges táplálkozási igényt kielégítő tápszerekre a gyógyszerkerete erejéig, mely a rendszeres gyógyszeres szükséglet támogatását szolgáló egyéni gyógyszerkeretből, és az akut megbetegedésből eredő gyógyszeres szükséglet támogatását szolgáló eseti keretből tevődik össze,
- egyes, gyógyászati segédeszközökre, ideértve a protetikai és fogszabályozó eszközöket is, valamint azok javítására és kölcsönzésére, továbbá
- az orvosi rehabilitáció céljából igénybe vehető gyógyászati ellátásokra.

A két utóbbi esetben a közfinanszírozás alapjául elfogadott ár erejéig vehető igénybe térítésmentesen az ellátás.

4.2.4.1. Alanyi jogcímen közgyógyellátásra jogosult – 4 évi időtartamra – többek között

- az átmeneti gondozásban részesülő, és a nevelésbe vett kiskorú,
- az aki, vagy aki után szülője vagy eltartója magasabb összegű családi pótlékban részesül.

4.2.4.2. Normatív jogcímen jogosult közgyógyellátásra – 2 évre - az személy, akinek havi rendszeres gyógyító ellátásnak az egészségbiztosítási szerv által elismert térítési díja az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének a 10%-át meghaladja, amennyiben családjában az egy főre jutó havi jövedelem nem éri el az öregségi nyugdíjminimum mindenkori legkisebb összegének 105%-át, egyedül élő esetén annak 155%-át

A nem csak szakorvos által, ill. javaslatra rendelhető gyógyszer esetén legfeljebb havi 6000 forintig vehetők figyelembe a gyógyszerköltség, ezt meghaladó összeg a csak szakorvos által, ill. javaslat alapján rendelhető gyógyszeres szükséglet esetén állapítható meg. Az egyéni gyógyszerkeret összege a jogosult egyéni havi rendszeres gyógyszerköltsége, de legfeljebb havi 12.000 Ft lehet. Az eseti keret éves összege 6.000 Ft.

Ellenőrző kérdések

1. A segélyezési ellátásoknál hogyan ”mérhető” a rászorultság?
2. A gyermekétkeztetés mely intézményekben és milyen formában nyújtható?
3. Melyek a gyermektartásdíj megelőlegezés feltételei?
4. A fogyatékkal élő gyermek gondozója milyen ellátásokra lehet jogosult?
5. Rendkívüli települési támogatás milyen esetekben adható?

¹²⁴ A Szt. 49-53.§-ok tartalmazzák a részletes szabályokat.

5. Közteher kedvezmények

Az állam a családokat nem csak olyan módon támogathatja, hogy pénzbeli, vagy természetbeni ellátásokat nyújt, hanem úgy is, hogy a jövedelmek után kötelezően befizetendő közterheket csökkenti, vagy elengedi.

Ez esetben közteher alatt az adó- és járulékfizetési kötelezettségek összességét értjük.

Az ilyen típusú támogatások az adózást – a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény (a továbbiakban: **Szjtv.**) - és a járulékfizetést - a társadalombiztosítás ellátásaira jogosultakról, valamint ezen ellátások fedezetéről szóló 2019. évi CXXII. törvény (a továbbiakban: **Tbj.**) - szabályozó jogszabályok alapján érvényesíthetők.¹²⁵

5.1. Első házások kedvezménye¹²⁶

E kedvezmény igénybevételére az a házaspár jogosult, akik 2014-12-31-e után akár külföldön, akár belföldön kötötték meg házasságukat, és legalább egyiküknek az első házassága.

Az első házások kedvezménye a pár (vagy csak az egyik fél) összevont adóalapját csökkenti.

A házastársak együttesen érvényesíthető kedvezménye – minden olyan hónapban, amikor fennáll a jogosultság és van adóköteles jövedelem – 33.335 Ft.

Tekintettel arra, hogy a jelenleg hatályos adókulcs egységesen 15%, így ez az összevont adóalap csökkentés havi 5.000 Ft adókedvezményt jelent.

A kedvezményt a házastársak – döntésük szerint – az összeg megosztásával közösen érvényesítik, ideértve azt az esetet is, ha a kedvezményt kizárólag egyikük veszi igénybe.

Időtartamát tekintve a házasság megkötését követő hónaptól 24 hónapon keresztül lehet igényelni.

Amennyiben nem kezdik el érvényesíteni a házasságkötést követő hónaptól, akkor sem esnek el tőle. Pl. ha júniusban kötöttek házasságot, és erről a kedvezményről csak szeptemberben értesültek, akkor a következő évi adóbevallás során érvényesíthetik a kedvezményt.

Akkor sem esnek el ettől a kedvezménytől, ha időközben gyermekük születik és igénybe kívánják venni a családi kedvezményt, vagy ha már van gyermekük, akivel kapcsolatban igénylik a családi kedvezményt. Ilyen helyzetekben az első házások kedvezményét kell először érvényesíteni, majd ezt követően a családi kedvezményt.

A kedvezmény megszűnik, ha a házastársak elválnak vagy az egyik fél meghal a jogosultság időtartama alatt.

¹²⁵ NAV, 2020. Áttekintést és gyakorlati példákat tartalmaz az évenként frissített Információs Füzet.

¹²⁶ Szjtv. 29/C. §

A fent említett családi kedvezményt deklarálja a családok védelméről szóló törvény *A CSALÁDOK ÉS A GYERMEKVÁLLALÁS ÁLLAMI TÁMOGATÁSA* fejezetben.

Csvt. 22. § (1) Az állam a gyermeket nevelő családok munkából szerzett jövedelme után fizetendő közterhek megállapításánál figyelembe veszi a gyermekvállalással és -neveléssel együtt járó költségeket.

(2) Az állam az (1) bekezdésben foglaltak érvényesítése érdekében külön törvényben foglaltak szerint a gyermekek után járó családi kedvezménnyel támogatja a családokat.

5.2. Családi kedvezmény

A Szjtv. alapján járó kedvezmények egyik csoportja a gyermeket nevelő - illetve gyermeket váró - családok terheinek csökkentéséhez járul hozzá.¹²⁷

Az ezt érvényesítő magánszemély az összevont adóalapját a családi kedvezménnyel csökkenti. A családi kedvezmény – az eltartottak lélekszámától függően – kedvezményezett eltartottanként és jogosultsági hónaponként

- egy eltartott esetén 66.670 Ft, ami havi 10.000 Ft adókedvezményt jelenthet,
- kettő eltartott esetén 133.330 Ft, havi 20.000 Ft adókedvezményt biztosíthat gyermekenként,
- három és minden további eltartott esetén 220.000 Ft, ez havi 33.000 Ft adókedvezményt eredményezhet gyermekenként.

*Azaz az egyes családoknál ennyivel magasabb összegű nettó kereset állhat rendelkezésre, amennyiben van olyan mértékű jövedelmük, hogy ezt érvényesíteni tudják.
Példákkal illusztrálva: ProfitLine, 2020*

A családi kedvezmény érvényesítésére jogosult

- az a magánszemély, aki a Cst. szerint gyermekre tekintettel családi pótlékra jogosult, kivéve azt a magánszemélyt, aki a családi pótlékot intézetben elhelyezett gyermek után az intézmény vezetőjeként kapja,
- a várandós nő és vele közös háztartásban élő házastársa,
- a családi pótlékra saját jogán jogosult gyermek (személy),
- a rokkantsági járadékban részesülő magánszemély.

¹²⁷ Szjtv. 29/A-29/B. §

A két utolsó esetben azzal, hogy az ott említett jogosult és a vele közös háztartásban élő hozzátartozói (ideértve a gyermek szüleinek hozzátartozóit is) közül egy – a döntésük szerinti – minősül jogosultnak.

Kedvezményezett eltartott

- az, akire tekintettel a Cst. szerint családi pótlékra jogosult,
- a magzat a várandósság időszakában (fogantatásának 91. napjától megszületéséig),
- az, aki a családi pótlékra saját jogán jogosult,
- a rokkantsági járadékban részesülő magánszemély.

Eltartott

- a kedvezményezett eltartott,
- az, aki a Cst. szerint a családi pótlék összegének megállapítása szempontjából figyelembe vehető vagy figyelembe vehető lenne, akkor is, ha a kedvezményezett eltartott után
 - ✓ nem családi pótlékot állapítanak meg (pl. rokkantsági járadékot folyósítanak),
 - ✓ családi pótlékot nem állapítanak meg (pl. magzat), vagy
 - ✓ a családi pótlék összegét a gyermekek száma nem befolyásolja (pl. tartósan beteg, vagy súlyosan fogyatékos gyermek után járó, emelt összegű családi pótlék esetén).

A családi kedvezmény ugyanazon kedvezményezett eltartott után egyszeresen vehető igénybe. A jogosult az őt megillető családi kedvezményt – adóbevallásban, munkáltatói adómegállapításban – megoszthatja a vele közös háztartásban élő, jogosultnak nem minősülő házastársával (ideértve különösen a nevelőszülő házastársát), élettársával, ideértve azt az esetet is, ha a családi kedvezményt a jogosult egyáltalán nem tudja érvényesíteni. Azon jogosultsági hónapokra eső családi kedvezményre, amelyre vonatkozóan a jogosult vagy házastársa, élettársa a gyermeket nevelő egyedülálló családi pótlékát igénybe veszi, a megosztás nem alkalmazható.

5.3. A négy vagy több gyermeket nevelő anyák kedvezménye¹²⁸

2020-01-01-től a négy vagy több gyermeket nevelő anyák kedvezményét (a továbbiakban: **nétak**) az összevont adóalapba tartozó egyes jövedelmekre érvényesítheti az arra jogosult magánszemély, minden más kedvezményt megelőző sorrendben.

A jogosult a kedvezményt értékhatár nélkül veheti igénybe a minden jogosultsági hónapban megszerzett, a kedvezmény alapját képező jövedelemére, ha

- családi pótlékra jogosult, vagy
- családi pótlékra már nem jogosult, de jogosultsága legalább 12 éven keresztül fennállt.

Négy gyermekes anyának minősül az a nő, aki szülőként az általa nevelt gyermekre tekintettel családi pótlékra jogosult, vagy családi pótlékra már nem jogosult, de jogosultsága legalább 12 éven keresztül fennállt – így vehető figyelembe az a gyermek is, aki elhunyt -, és ezeknek a gyermekeknek a száma eléri a négy főt.

A nétak alapja – a jogszabályban taxatív módon felsorolt – jövedelem lehet. Ezek elsősorban munka jellegű jövedelmek, valamint adóköteles ellátások.

A nétak azokra a hónapokra tekintettel vehető igénybe, amelyekben a jogosultság fennáll. Megszűnik a jogosultság annak a hónapnak az utolsó napján, amelyben az édesanya utoljára minősül négy gyermekes anyának.

¹²⁸ Szjtv. 29/D. §

5.4. Családi járulékkedvezmény

Az adóalap kedvezményen (családi kedvezmény) túl 2014-01-01-től a gyermeket nevelő családok esetén lehetőség van családi járulékkedvezmény igénybevételére.¹²⁹

Az Szjtv. szerinti családi kedvezmény érvényesítésére jogosult biztosított és – a családi kedvezményt megosztással érvényesítő – biztosított házastársa, élettársa családi járulékkedvezményre jogosult.

A családi járulékkedvezmény csökkenti a biztosított által fizetendő társadalombiztosítási járulék összegét.

A családi járulékkedvezmény összege a biztosítottat megillető, az Szjtv. szerinti családi kedvezmény összegéből

- a biztosított által, vagy
- az Szjtv. szerinti családi kedvezmény közös igénybevételére jogosult biztosítottak által közösen és/vagy
- a biztosított és a családi kedvezményt megosztással érvényesítő biztosított házastársa, élettársa által együttesen

ténylegesen érvényesített családi kedvezménnyel csökkentett összeg 15%-a, de legfeljebb a társadalombiztosítási járulék összege.

A családi járulékkedvezmény csak egyszeresen érvényesíthető egyedül, vagy együttesen, az egyes személyek döntése szerint.

A családi járulékkedvezmény érvényesítése nem érinti a biztosított tb. ellátásokra való jogosultságát és az ellátások összegét.

5.5. A foglalkoztatónak nyújtható támogatás

Annak érdekében, hogy azoknak a munkavállalóknak a foglalkoztatása, akik a munkaerőpiacon „hátrányos helyzetben” vannak fokozottan érvényesüljön, a Csvt. a foglalkoztatók támogatását is deklarálja.

Csvt. 24. § A gyermeket nevelő szülő részmunkaidős foglalkoztatásához, illetve a gyermek gondozása céljából igénybe vett pénzügyi ellátás igénybevételét követő foglalkoztatásához az állam külön törvényben foglaltak szerint járulékkedvezményt nyújt.

Ennek gyakorlati megvalósítását biztosítja a szociális hozzájárulási adóról szóló 2018. évi LII. törvény (a továbbiakban: **Szochotv.**). A törvény alapján két olyan – a témánk szempontjából releváns – jogosulti kör van, akik után a foglalkoztató legfeljebb három-öt évig csökkentett mértékű szocho befizetését érvényesítheti.

¹²⁹ Tbj. 34-36. §-ok

2020-07-01-től a szocho mértéke 15,5%. Ennek teljes összege, vagy egy része - 50 %-a - kerül „elengedésre” a foglalkoztatónál, a bruttó munkabér, de legfeljebb a minimálbér után.

Az egyik ilyen közösség a munkaerőpiacra lépők csoportja, akik pl. csed-ban, ödi-ban, gyed-ban, gyes-ban, gyet-ban részültek a Szochotv. által meghatározott ideig.¹³⁰

A másik személyi kör a három vagy több gyermeket nevelő munkaerőpiacra lépők csoportja.¹³¹

Ellenőrző kérdések

1. Az első házások kedvezményét milyen életkorúak igényelhetik és mennyi ideig?
2. A három gyermek után családi kedvezményt igénylőnek mekkora havi jövedelmének kell lennie, hogy teljes egészében érvényesíteni tudja a kedvezményt?
3. A magzatra érvényesíthető családi kedvezmény ki veheti igénybe?
4. Van-e havi értékhatára a négy vagy több gyermeket nevelő anyák kedvezményének?
5. A családi járulékkedvezmény érvényesítésének van-e „felső korlátja”?

¹³⁰ Szochotv. 11. §

¹³¹ Szochotv. 12. §

6. Az örökbefogadóknak járó ellátások

Részben az infertilis párok számára, részben azoknak a gyermekeknek a számára, akiknek a felnevelését a vér szerinti szülő(k) vállalni nem tudja(k) ideális lehetőség lehet az örökbefogadás. Hazánkban, az utóbbi évtizedben, a jogi szabályozás kiemelt figyelmet fordít az örökbefogadással kapcsolatos rendelkezésekre.

Gyvt. 1. § (4) Az állam – annak érdekében, hogy minden gyermek családban nevelkedhessen fel – támogatja az örökbefogadást, és gyors, méltányos határidőn belüli, a gyermek érdekeit szem előtt tartó örökbefogadási eljárás kialakítására törekszik.

Az örökbefogadás feltételeit a 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (a továbbiakban: **Ptk.**) negyedik könyve (Családjog, a továbbiakban: **Csjt.**) szabályozza részletesen. Ennek alapján örökbefogadó az lehet, aki a 25. életévét betöltötte és cselekvőképes. További feltétel, hogy a gyermeknél legalább tizenhat, legfeljebb negyvenöt évvel idősebb legyen. Ezen túl személyisége és körülményei alapján alkalmas a gyermek örökbefogadására.

A Ptk. 4:132. § (1) bekezdés szerint: *“Az örökbefogadott az örökbefogadó és annak rokonai tekintetében az örökbefogadó gyermekének jogállásába lép.”*

Ebből következően vélelmezhetnénk, hogy amikor gyermekekkel kapcsolatos szabályozásról olvasunk, akkor a jogalkotó a vér szerinti gyermekkel egy kategória alá sorolja az örökbefogadott gyermeket is. Ez az esetek többségében így is van, azaz a jogszabály nem tesz „különbséget” a gyermekek között a vér szerintiség, vagy az örökbefogadottság között.

Ettől eltérően néhány jogszabály lényegesnek tartja kiemelni, megerősíteni, hogy az örökbefogadási eljárás alatt is, vagy már az örökbefogadott gyermek esetén is jogosult a szülő adott ellátásra, szolgáltatásra.

6.1. Az örökbefogadóknak is járó ellátások

Vannak olyan ellátások, szolgáltatások, amelyeknél a jogalkotó nem tesz különbséget sem az örökbefogadó és vérszerinti szülő között, sem az örökbefogadott és vérszerinti gyermek között (pl. pótszabadság gyermekek után, gyáp, regyeke, gyet). Azaz ugyanaz és ugyanúgy jár, mint egy azonos korú vér szerinti gyermek után.

6.2. Az örökbefogadóknak - meghatározott eltéréssel - járó ellátások

Egyes ellátások tekintetében – miután a gyermek gondozásba vételéhez kapcsolhatóan kerül sor a jogosultságra – külön rendelkeznek az adott jogszabályok az örökbefogadásról. Ezekben az esetekben az örökbefogadási eljárás még folyik, elképzelhető, hogy akár néhány hónapig, de addig is kapja az örökbe fogadni szándékozó a gyermek után az ellátásokat.

Az egyes ellátások részletes – a szülőkre vonatkozó – jogosultsági feltételeit az előző fejezetekben taglaltuk.

Szülési szabadság, fizetés nélküli szabadság

A szülési szabadság annak a szülőnek is jár, aki a gyermeket az anya egészségi állapota vagy halála miatt végrehajtható bírósági ítélet vagy végrehajtható gyámhatósági határozat alapján gondozza. Ilyen lehet pl. az örökbefogadás előtti gondozásba kihelyezés.

Az örökbefogadások kiemelt támogatása okán az örökbefogadott gyermek gondozásához kapcsolódó fizetés nélküli szabadság jogosultság a gondozásba történő kihelyezés kezdetétől számított három évre, három évesnél idősebb gyermek esetén hat hónap időtartamra nőtt.¹³²

Ezt is a munkavállaló kérése szerint kell kiadni.

Anyasági támogatás

Saját jogán jogosult rá az örökbefogadó szülő.

Az örökbefogadó szülőnek, akkor jár az at, ha a szülést követő hat hónapon belül az örökbefogadást véglegessé vált határozatban engedélyezték, és a gyermeket végleges engedélyezés időpontját megelőzően legfeljebb egy éve nevelte folyamatosan a saját háztartásában.

Családi pótlék

Jogosult az örökbefogadó szülő, illetve azt a személy, aki saját háztartásában nevelt gyermeket örökbe kívánja fogadni és az örökbefogadás már folyamatban van.

A családi pótlék összegének megállapításakor azt az örökbefogadott gyermeket is figyelembe kell venni, aki az igénylő háztartásában él.

A négy vagy több gyermeket nevelő anyák kedvezménye

Négy gyermekes anyának minősül az a nő, aki örökbefogadó szülőként az általa nevelt gyermekre tekintettel családi pótlékra jogosult, vagy családi pótlékra már nem jogosult, de jogosultsága legalább 12 éven keresztül fennállt és ezeknek a gyermekeknek a száma eléri a négy főt.

Csecsemőgondozási díj

Az örökbefogadási eljárás során - amíg véglegessé nem válik – járhat csed azoknak a személyeknek, akiknél a gyermek elhelyezésre kerül. Így annak a nőnek, vagy férfinak is járhat, aki nevelésbe vette a gyermeket örökbefogadási szándékkal, amennyiben egyedül, vagy közösen kívánják a gyermeket örökbe fogadni.

Az örökbefogadónak a csed a gyermek születését követő 168. napig jár, ha a gyermek születésekor megfelelt a csed jogosultság alapfeltételeinek.

Gyermekgondozási díj

A gyed legkorábban a csed, illetőleg az annak megfelelő időtartam lejártát követő naptól, a gyermek 2. életévének betöltéséig jár, ikergyermekek esetén további egy évig.

Ha a gyed örökbe fogadott gyermekre tekintettel úgy kerül megállapításra, hogy a fent meghatározott időből kevesebb, mint 168 nap van hátra, akkor a gyed-at a megállapítását követően még 168 napig kell folyósítani, függetlenül attól, hogy a gyermek a fent meghatározott életkort betöltötte.

¹³² Mt. 128. § (2) bek.

Árvaellátás

Az örökbefogadott gyermeknek fő szabály szerint az örökbefogadó jogán jár az árvaellátás. A vér szerinti szülője jogán akkor jár árvaellátás, ha a gyermeket a vér szerinti szülő házastársa fogadta örökbe. A már megállapított árvaellátásra jogosultságot nem érinti, ha a gyermeket örökbe fogadják.

Gyermekgondozást segítő ellátás

Az örökbefogadó szülő a gyermek örökbefogadás előtti gondozásba történő kihelyezésének időpontjától számított hat hónapig jogosult gyes-re, ha a gyermek a kihelyezéskor betöltötte a 3. életévét, tartósan beteg, vagy súlyosan fogyatékos gyermek a 10. életévét.

Amennyiben a gyermek ezeket az életkorokat a gondozásba helyezést követő hat hónapon belül tölti be, a szülő gyes jogosultsága a kihelyezést követő hat hónap lesz.

Nem jogosult gyesre az örökbe fogadni szándékozó személy házastársi, vagy rokoni örökbefogadás esetén, ill. ha a gyermeket a gondozásba vételt megelőzően legalább egy éven át folyamatosan saját háztartásában nevelte.

A gyes-ben részesülő örökbefogadó kereső tevékenységet heti harminc órát meg nem haladó időtartamban folytathat.

Gyermekek otthongondozási díja

Az örökbefogadó szülő is jogosult rá. A Sztv. a továbbiakban az örökbefogadó és vérszerinti szülőt együttesen szülőként említi. Ugyanígy az örökbefogadott gyermeket és a vérszerinti gyermeket is együttesen gyermekként említi meg.

Ápolás díj

A védett személyekként megjelölt hozzátartozói kategóriában az Szt. utal a Ptk. szerinti hozzátartozókra. Ezek körébe az örökbefogadott és az örökbefogadó is beletartozik.

6.3. Csak az örökbefogadóknak járó ellátások

Örökbefogadói díj¹³³ (a továbbiakban: **ödi**)

2020-01-01-től örökbefogadói díjra jogosult az a biztosított, aki a második életévét betöltött gyermeket, illetve ikergyermekek esetén a harmadik életévüket betöltött gyermekeket örökbefogadási szándékkal nevelésbe vette, feltéve, hogy a gyermek nevelésbe vételének napját megelőző két éven belül 365 napon át biztosított volt, és a gyermeket a gondozásba vétel időpontját megelőzően nem neveli legalább egy éve folyamatosan saját háztartásában.

Az ödi a gyermek nevelésbe vételének napjától számított 168. napig jár a táppénzre vonatkozó szabályok szerint megállapított összegben.

Ha a naptári napi alap nem állapítható meg az ott szabályozottak szerint, akkor a naptári napi alap a jogosultság kezdőnapján érvényes minimálbér kétszeresének harmincad része azzal, hogy ha a biztosított naptári napi jövedelme a minimálbér kétszeresének harmincad részét nem éri el, az örökbefogadói díj összegének megállapításánál a biztosított tényleges jövedelmét kell figyelembe venni. Tényleges jövedelem hiányában a szerződés szerinti jövedelmet kell figyelembe venni.

¹³³ Ebtv. 42/H. §

Az örökbefogadói díjra való jogosultság iránti kérelem elbírálása során

- a csedre való jogosultságnál szabályozott előzetes biztosítási időt,
- a gyed kizáró rendelkezéseit,
- a gyed összegének generális maximumára vonatkozó rendelkezéseit alkalmazni kell.

Szolgáltatások

A Gyvt. alapján járó szolgáltatások az örökbefogadást megelőzően és utána is nyújthatók a családoknak. A területi gyermekvédelmi szakszolgálat, valamint az örökbefogadás elősegítő közhasznú szervezet az örökbe fogadni szándékozó személyek, az örökbefogadó családok és az örökbefogadottak számára klubot, segítő csoportot működtethet.¹³⁴

6.4. A témánkhöz kapcsolódó jogszabályokban, az örökbefogadó/örökbefogadott státuszt kiemelő rendelkezések

Ezek a támogatások is a gyermekvállalás terheinek csökkentése, a gyermekneveléshez szükséges feltételek biztosításához kívánnak hozzájárulni.

Az egyes támogatásokra - részletesebben - későbbi fejezetben térünk vissza.

Diákhitel-tartozás elengedés¹³⁵

A gyermek megszületésén kívül az örökbefogadása esetén is gyermektámogatásban részesülhet a diákhitelt felvett nő.

Babaváró támogatás¹³⁶

A közösen örökbefogadott gyermeket, a vérszerinti gyermeket, valamint az igénylőkkel közös háztartásban élő gyermeket és a magzatot a várandósság 12. betöltött hetétől együttesen gyermekként említi a rendelet.

Az otthonteremtéssel kapcsolatos támogatások¹³⁷

A rendeletek a gyermekek között veszik számba az igénylő örökbefogadott eltartottját.

Nagycsaládosok személygépkocsi szerzési támogatása¹³⁸

Három vagy több gyermekes családoknak megfelelő befogadóképességű személygépkocsihoz jutás lehetőségét biztosítja ez a kormányrendelet, ami akkor is igényelhető, ha a három vagy több gyermek között örökbefogadott gyermek is van.

¹³⁴ Gyvt. 62/D. §; 69/A. §

¹³⁵ 1/2012. (I. 20.) Korm. rendelet a hallgatói hitelrendszeréről

¹³⁶ 44/2019. (III.12) Korm. rendelet a babaváró támogatásról

¹³⁷ 16/2016. (II. 10.) Korm. rendelet az új lakások építéséhez, vásárlásához kapcsolódó lakáscélú támogatásról; 17/2016. (II. 10.) Korm. rendelet a használt lakás vásárlásához, bővítéséhez igényelhető családi otthonteremtési kedvezményről; 337/2017. (XI. 14.) Korm. rendelet a három- vagy többgyermekes családok lakáscélú jelzáloghitel-tartozásainak csökkentéséről

¹³⁸ 45/2019. (III.12.) Korm. rendelet a nagycsaládosok személygépkocsi-szerzési támogatásáról

Ellenőrző kérdések

1. Az örökbefogadónak járó ellátásokat milyen csoportokba sorolhatjuk és mi alapján?
2. Maximum meddig járhat a gyed az örökbefogadónak?
3. Az örökbefogadó milyen feltételekkel vállalhat munkát gyes folyósítása mellett?
4. Milyen típusú ellátás az örökbefogadói díj?

7. Más személyeknek járó ellátások

Az eddig tárgyalt ellátások elsősorban a szülőknek járnak – amennyiben megfelelnek a jogszabályi feltételeknek -, azonban szükséges lehet, hogy más személyeket is a jogosultak körébe vonjon a jogalkotó.

Szülési szabadság, fizetés nélküli szabadság

Az anyán túl annak a szülőnek is járhat szülési szabadság, aki a gyermeket – az anya egészségi állapota vagy halála miatt – végrehajtható bírósági ítélet, vagy gyámhatósági határozat alapján gondozza.

Az Ebt. alapján a nagyszülők is jogosultak lehetnek gyed-re. Amennyiben a munkavállaló nagyszülő veszi igénybe ezt az ellátást, akkor ennek időtartamára ő lesz jogosult fizetés nélküli szabadságra.

Anyasági támogatás

Amennyiben az at-ra jogosult nő, annak felvétele előtt meghal, az anyával egy háztartásban élt apa, az ő hiányában az a személy a jogosult, aki a gyermeket gondozza.

A gyám akkor jogosult az at-ra, ha a gyermek a születését követően hat hónapon belül – véglegessé vált határozat alapján – a gondozásába kerül.

Családi pótlék

A gyermek jogán jogosult csp-ra

- a szülővel együtt élő házastárs;

A 2009. évi XXIX. törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról 3. § (1) „Ha e törvény eltérően nem rendelkezik, vagy e törvény a rendelkezés alkalmazását nem zárja ki, megfelelően alkalmazni kell [...] a házastársra vagy házastársakra vonatkozó szabályokat a bejegyzett élettársra vagy bejegyzett élettársakra.”

- szülővel együtt élő élettárs, ha az ellátással érintett gyermekkel életvitelszerűen együtt él és a szülővel élettársként legalább egy éve szerepel az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartásában, vagy a szülővel fennálló élettársi kapcsolatát az ellátás megállapítására irányuló kérelmet legalább egy évvel megelőzően kiállított közokirattal igazolja;
- a nevelőszülő, a gyám,
- az a személy, akihez gyermeket ideiglenes hatállyal elhelyezték¹³⁹,
- a gyámhatóság által a szülői ház elhagyását engedélyező határozatban¹⁴⁰ megjelölt személy.

A gyermekotthon és a szociális intézmény vezetője az ott elhelyezett gyermekre tekintettel jogosult ne-ra és it-ra.

Ne-ra jogosultak a fenti személyek – a gyermekre tekintettel folyósított it-ra való jogosultság megszűnésének időpontjától a gyermek tizennyolcadik életévének betöltéséig

¹³⁹ Gyvt. 72. § (1) bekezdés alapján

¹⁴⁰ Ptk. 4:152. § (4) bek. A tizenhatodik életévét betöltött gyermek a szülők lakóhelyét vagy a szülők által kijelölt más tartózkodási helyet a gyámhatóság jóváhagyásával a szülők beleegyezése nélkül elhagyhatja, ha az érdekeivel nem ellentétes.

- a tizenhatodik életévét betöltött, a sajátos nevelési igény tényét megállapító szakértői vélemény alapján középsúlyosan vagy súlyosan értelmi fogyatékos, illetve siketvak gyermekre tekintettel,
- azon tizenhatodik életévét betöltött gyermekre tekintettel, aki tankötelezettségét fejlesztő nevelés-oktatás, vagy fejlesztő iskolai oktatás keretében teljesítette,
- a felsoroltakon túl a tizenhatodik életévét betöltött azon gyermekre tekintettel, aki a tankötelezettsége megszűnését követően súlyos betegsége vagy fogyatékosága következtében önálló életvitelre képtelen és önkiszolgálási képessége hiányzik.

A büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka vagy a javítóintézet igazgatója a büntetés-végrehajtási intézet anya-gyermek részlegén vagy a javítóintézet fiatalkorú és gyermeke együttes elhelyezését biztosító részlegén elhelyezett gyermek után jogosult ne-ra. Ezekben az esetekben a még nem tanköteles gyermekre tekintettel, a gyermek tankötelessé válása évének október 31-éig áll fenn a jogosultság.

It-ra jogosultak ezek a személyek, ezen intézményekben lévő és gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló,

- tanköteles gyermekre tekintettel a tankötelezettség teljes időtartamára,
- a tankötelezettsége megszűnését követően köznevelési intézményben tanulmányokat folytató gyermekre tekintettel annak a tanévnek az utolsó napjáig, amelyben a gyermek a tizennyolcadik életévét betölti.

A családi pótlék tárgyalásakor ismertettük azokat a rendelkezéseket, melyek a „Az óvodai nevelésben való részvételi kötelezettség megszegésével, valamint a tankötelezettség mulasztásával” függték össze.

Ezeket a rendelkezéseket nem kell alkalmazni, ha a nevelés-oktatási intézmény kötelező tanórai foglalkozásáról igazolatlanul mulasztó gyermek (személy), az alábbi személyeknél, ill. intézményekben került elhelyezésre:

- nevelőszülőnél,
- gyermekotthonban,
- szociális intézményben
- gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló és javítóintézetben, büntetés-végrehajtási intézetben.

Csecsemőgondozási díj

Vannak olyan élethelyzetek, amikor az anya nem tudja, vagy nem kívánja gondozni a csecsemőjét. Ezekre a – nem tipikus, azonban sajnálatos – helyzetekre a jogalkotó biztosítja, hogy más személy vegye igénybe a csed-at a szülési szabadságnak megfelelő időtartam még hátralévő tartamára, amennyiben az illető megfelel a jogosultsági feltételeknek.

Amennyiben gyermeket szülő nő meghal, vagy egészségi állapota miatt kikerül abból a háztartásból, ahol a gyermeket gondozzák, esetleg a szülői felügyeleti joga megszűnt, akkor – attól a naptól, hogy ezek az „események bekövetkeznek” – a csecsemőt gondozó vér szerinti apának járhat a csed.¹⁴¹

Járhat továbbá csed annak a családbafogadó gyámnak¹⁴², aki a csecsemőt végleges döntés alapján gondozza, a kirendelés napjától.

¹⁴¹ A Csjt. határozza meg, hogy kit kell vérszerinti apának tekinteni.

¹⁴² Gyvt. 5. § sz) pontja szerinti.

A fent felsorolt személyeknek a csed a gyermek születését követő 168. napig jár, ha a gyermek születésekor megfeleltek a csed jogosultság alapfeltételeinek. (Hasonlóan a szülő nőhöz.)

Gyermekgondozási díj

1. Nevelőszülői gyed

A nevelőszülői foglalkoztatási jogviszony részletes szabályait a Gyvt. 54-56. §-ok taglalják.

Gyed-ra jogosult a nevelőszülő - a nevelőszülői foglalkoztatási jogviszony fennállásának időtartama alatt a nevelt gyermekre tekintettel -, ha a nevelőszülő a nevelt gyermek nevelésbe vételét megelőző két éven belül 365 napon át biztosított volt és a gyermeket saját háztartásában neveli.

A gyermek születését követő 169. napot megelőzően a nevelőszülő részére nem jár ez a gyed arra az időszakra, amikor a nevelőszülő bármilyen jogviszonyban – ide nem értve a nevelőszülői foglalkoztatási jogviszonyban végzett tevékenységet – keresőtevékenységet folytat.

Ha a nevelőszülő egyidejűleg több olyan nevelt gyermekről is gondoskodik, akikre tekintettel gyed-ra válna jogosulttá, választása szerint csak egy nevelt gyermekre tekintettel jogosult gyed-ra.

A gyed – ennek a jogcímnek alapján - legkorábban a gyermek nevelésbe vételének napjától a gyermek 2. életévének betöltéséig jár.

A nevelt gyermek után járó gyed alapja a gyed-ra való jogosultság első napján érvényes minimálbér 55%-a, a gyed összege a naptári napi alap 70%-a.¹⁴³

Ha a nevelőszülő nevelt gyermek és vér szerinti vagy örökbe fogadott gyermek után is jogosult egyidejűleg gyed-ra, a szülői gyed összegét a nevelőszülői gyed összege nem érinti.

2. Nagyszülői gyed

Az a nagyszülő is jogosult gyed-ra, aki a szülő (alapjogosult) jogán, vagy az alapjogosulttal együttélő házastársának - ide nem értve a családbafogadó gyám házastársát – vér szerinti és örökbe fogadó biztosított szülője, továbbá a biztosított szülővel együtt élő biztosított házastárs (ők mindegyike: nagyszülő), ha

- a nagyszülő a gyermek születését megelőző két éven belül legalább 365 napon át biztosított volt,
- a gyermek közös háztartásban élő mindkét szülője – egyedülálló alapjogosult esetében az alapjogosult – az ellátás nagyszülő részére történő folyósítása alatt – ide nem értve a nevelőszülői foglalkoztatási jogviszonyt – biztosítottként keresőtevékenységet végez,
- a gyermeket az alapjogosult a saját háztartásában neveli, és abból a gyermek a nagyszülőhöz csak átmeneti jelleggel, napközbeni időszakra kerül ki,
- a gyermek közös háztartásban élő mindkét szülője – egyedülálló alapjogosult esetében az alapjogosult – írásban nyilatkozik arról, hogy egyetért a gyed nagyszülő általi igénylésével és annak nagyszülő részére történő megállapításával, és
- azon gyermekre tekintettel, aki után ezt az ellátást megállapították, gyest nem folyósítanak.

Az alapjogosult halála a nagyszülő részére már megállapított gyed jogosultságot nem érinti.

¹⁴³ 2020-ban 61.985 Ft

Nem jár gyed, ha

- a nagyszülő keresőtevékenységet folytat, kivéve, ha azt kizárólag az otthonában végzi,
- a gyermeket napközbeni ellátást biztosító intézményben helyezték el,
- a nagyszülő az Sztv.-ben¹⁴⁴ szabályozott rendszeres pénzellátásban részesül,

A pénzbeli ellátások „együttfolyósítására” vonatkozó szabályokra egy következő fejezetben, részletesen visszatérünk.

- a nagyszülő letartóztatásban van, vagy szabadságvesztést, elzárást tölt,
- az alapjogosult gyed-ra való jogosultsága megszűnik,
- az alapjogosultak a nyilatkozatot visszavonják.

A nagyszülői gyed naptári napi alapját és a folyósítandó ellátás összegét a nagyszülő jövedelméből, a szülői gyed-nél leírtak figyelembevételével kell kiszámítani.

A gyermek közös háztartásban élő mindkét szülője – egyedülálló alapjogosult esetében az alapjogosult – hozzájáruló nyilatkozatát valamennyi gyed-ra jogosító gyermek tekintetében csak egy és ugyanazon nagyszülő vonatkozásában adhatja meg.

Ha ugyanazon nagyszülő részére a gyed-ra való jogosultságot az itt szabályozott feltételeknek megfelelő egy vagy több alapjogosult nyilatkozata alapján, több – nem ugyanazon várandósságból született – gyermekre figyelemmel is megállapítják, a gyed-et számára gyermekenként kell megállapítani.

3. „Hallgatói” gyed (Gyed jogosultság felsőoktatás hallgatói számára)

E jogosultság esetén a gyermeket szülő nő kaphatja a gyed speciális formáját, azonban a lényeges eltérés a szülői gyed-től, hogy az anya nem biztosított.

Gyed-ra jogosult az szülő nő is, aki az alábbi feltételek mindegyikének megfelel:

A.

- a) szülői gyed-ra nem jogosult,
- b) a gyermeke születését megelőző két éven belül államilag elismert felsőoktatási intézményben a külföldi állampolgárok számára hirdetett, idegen nyelven folyó képzés kivételével teljes idejű képzésben legalább két félév aktív hallgatói jogviszonnyal rendelkezik azzal, hogy egy félévre csak egy aktív hallgatói jogviszony vehető figyelembe,
- c) a gyermeke a b) pont szerinti hallgatói jogviszony fennállása alatt vagy a hallgatói jogviszony szünetelését, illetve megszűnését követő 1 éven belül születik,
- d) a gyermeket saját háztartásában neveli¹⁴⁵,
- e) magyar állampolgár vagy másik EGT tagállam állampolgára, és
- f) a gyermek születésének napján rendelkezik magyarországi bejelentett lakóhellyel.

B. Akinek a gyermeke az A. pont alapján megállapított gyed igénybevétele alatt, vagy annak megszűnését követő egy éven belül születik, és tekintetében az A. a) és d)–f) pontjában meghatározottak fennállnak.

¹⁴⁴ Sztv. 4. § (1) bekezdés i) pont

¹⁴⁵ Akkor állapítható meg, hogy a szülő a gyermeket a saját háztartásában neveli, ha a gyermek a szülővel közös háztartásban életvitelszerűen együtt él és a gyermeket a szülő neveli, illetve gondozza.

A fenti jogosultsági feltételek alapján megállapított gyed a gyermek születésének napjától a gyermek 2 éves koráig jár.

Hallgatói gyed-re a fenti jogosultsági feltételeknek – minden egyes pontjának - megfelelő vér szerinti apa akkor jogosult, ha a szülő nő meghal, vagy a fentiekben felsorolt A. b)–f) pontokban foglalt feltételek valamelyikének nem felel meg és szülői gyed-re nem jogosult.

A vér szerinti apa részére a gyed a gyermek születése és 2 éves kora közötti időből igénybe nem vett időszakra jár, de legfeljebb a gyermek 2 éves koráig.

A gyermek születését követő 169. napot megelőzően nem jár gyed az anya, vagy apa részére arra az időszakra, amikor bármilyen jogviszonyban – ide nem értve a nevelőszülői foglalkoztatási jogviszonyban végzett tevékenységet – keresőtevékenységet folytat.

A hallgatói gyed havi összege

- a felsőfokú alapképzésben, felsőfokú szakképzésben vagy felsőoktatási szakképzésben, valamint a szakirányú továbbképzésben részt vevő hallgató esetén a jogosultság kezdő napján érvényes kötelező legkisebb munkabér¹⁴⁶,
- a mesterképzésben, egységes, osztatlan képzésben vagy doktori képzésben részt vevő hallgató esetén a jogosultság kezdő napján érvényes garantált bérminimum¹⁴⁷ 70%-a.

Amennyiben a hallgatói gyed-re jogosult személy a gyermek szülése napján biztosított, a gyed összegét a szülői gyed-re vonatkozó szabályok alapján kell megállapítani.

Árvaellátás

Árvaellátás jár a testvérnek és az unokának (ideértve a dédunokát és ükunokát is) is, ha őt az elhunyt saját háztartásában eltartotta, és a gyermeknek tartásra köteles és képes hozzátartozója nincs.

Gyermekgondozást segítő ellátás

1. Gyámi gyes

Gyes-re jogosult a gyám, kivéve a gyermekvédelmi gyámot és a kizárólag egyes gyámi feladatok ellátására kirendelt nevelőszülőt. Egyéb jogosultsági feltételek azonosak a szülőnél tárgyaltakkal.

Ptk. 4:230. § Gyermekvédelmi gyámság alá tartozik különösen az a gyermek,

- akit nevelésbe vettek;
- akit ideiglenes hatállyal gyermekvédelmi nevelőszülőknél, gyermekotthonban vagy más bentlakásos intézményben helyeztek el, és szülője ellen a szülői felügyelet megszüntetése iránti per indult; vagy
- akinek a szülője hozzájárult gyermeke titkos örökbefogadásához.

2. Nagyszülői gyes

A nagyszülő gyes-re a szülő jogán szerezhethet jogosultságot.

Cst. 20/A. (1) bek. nagyszülő: a gyermek szülőjének vér szerinti, örökbefogadó szülője, továbbá annak együtt élő házastársa.

¹⁴⁶ 2020-01-01-től 161.000 Ft/hó.

¹⁴⁷ 2020-01-01-től 210.600 Ft/hó.

A nagyszülő által igényelt gyes esetén – a szülőre vonatkozó mellett - további jogosultsági feltétel, hogy a gyermek

- az első életévét betöltötte, továbbá
- gondozása, nevelése a szülő háztartásában történik, valamint
- szülei írásban nyilatkoznak arról, hogy a gyermekgondozást segítő ellátásról lemondanak és egyetértenek ennek a nagyszülő részéről történő igénylésével,

A gyermekkel nem közös háztartásban élő szülő egyetértő nyilatkozatát – kérelemre – a gyámhatóság pótolhatja. Ha a szülő az egyetértő nyilatkozatát visszavonja és azt a gyámhatóság nem pótolja, a visszavonás a nagyszülő gyermekgondozást segítő ellátásra való jogosultságát megszünteti. Az ellátást az egyetértés visszavonását tartalmazó nyilatkozatnak az igényelbíráló szervhez történő benyújtását követő hónap utolsó napjától kell megszüntetni.

- a szülő háztartásában nincs másik olyan gyermek, akire tekintettel gyes-t folyósítanak.

A nagyszülő részére a gyes-re való jogosultság fenti feltételek fennállása esetén is, csak akkor állapítható meg, ha ő maga megfelel az ellátásra való jogosultság feltételeinek, és a szülő esetében is fennállnak a jogosultsági feltételek.

Nem jár gyes a nagyszülőnek, ha a gyermeket napközbeni ellátást biztosító intézményben¹⁴⁸, illetve nyári napközis otthonban, óvodában vagy iskolai napköziben helyezik el.

Meg kell szüntetni a nagyszülő gyes-ra való jogosultságát, ha olyan kizáró körülmény áll be, amely a szülő az ellátásnak saját maga általi igénybevétele esetén a gyes-re való jogosultságának elvesztését vonná maga után.

A nagyszülő a gyermek 3. életévének betöltésétől heti 30 órát meg nem haladó időtartamban folytathat kereső tevékenységet, vagy időkorlátozás nélkül, ha a munkavégzés kizárólag az otthonában történik.

3. Méltányosságból folyósított gyes

A családtámogatási ügyben eljáró hatóság vezetője méltányossági jogkörben eljárva – a kizáró körülményekre figyelemmel – a gyes-ra való jogosultságot megállapíthatja a gyermeket nevelő személynek (tehát nem csak a közeli hozzátartozónak), ha a gyermek szülei a gyermek nevelésében három hónapot meghaladóan akadályoztatva vannak,

Gyermeknevelési támogatás

Gyet-ra jogosult a gyám, kivéve a gyermekvédelmi gyámot és a kizárólag egyes gyámi feladatok ellátására kirendelt nevelőszülőt, aki saját háztartásában három vagy több kiskorú gyermeket nevel.

A családbafogadó gyám támogatása¹⁴⁹

Gyvt. 5. § családbafogadó gyám: az a gyámként kirendelt személy, akinél a gyámhatóság a gyermeket

- ✓ ideiglenes hatállyal elhelyezte, vagy
- ✓ akinél a bíróság a gyermeket elhelyezte, vagy
- ✓ aki a gyermeket a gyámhatóság hozzájárulásával családba fogadta,

¹⁴⁸ Gyvt. 41. § (3) bek.

¹⁴⁹ Gyvt. 20/B.§

kivéve, ha a gyermeket ideiglenes hatállyal nevelőszülőnél, gyermekotthonban vagy más bentlakásos intézményben helyezték el, vagy akit a gyámhatóság a Ptk. 4:226. (nevezett gyám) és 4:227. (rendelet gyám) §-a szerint más okból rendelt ki gyámként a gyermekvédelmi gyámság alatt nem álló gyermek számára.

A regyeke-re jogosult gyermek után a gyermek családbafogadó gyámjával kirendelt hozzátartozó pénzbeli ellátásra jogosult, ha

- a gyermek tartására köteles, és
- nyugellátásban, korhatár előtti ellátásban, szolgálati járandóságban, táncművészeti életjáradékban, átmeneti bányászjáradékban, megváltozott munkaképességű személyek ellátásaiban, időskorúak járadékában vagy olyan ellátásban részesül, amely a nyugdíjszerű rendszeres szociális ellátások emeléséről szóló jogszabály hatálya alá tartozik.

A támogatás havi összege – gyermekeként – az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 22%-a.

Pótlékot a családbafogadó gyám számára augusztus és november hónapban folyósítanak – 2020-ban – 8400 Ft-ot gyermekeként¹⁵⁰.

A jogosultság - fő szabály szerint - határozatlan időtartamú, azonban a jogosultsági feltételek fennállását a gyámhatóság hivatalból évente legalább egyszer felülvizsgálja.

Gyermekétkeztetés

Az intézményi gyermekétkeztetést kérelmezheti nevelésbe vett gyermek esetén a gyermek ellátását biztosító nevelőszülő, gyermekotthon vezetője, illetve az Szt. hatálya alá tartozó ápolást, gondozást nyújtó intézmény vezetője.

Ingyenesen kell biztosítani az étkeztetést

- a nevelésbe vett gyermek számára bölcsődétől mindaddig, amíg nappali rendszerű iskolai oktatásban részt vevő tanuló,
- a regyeke-ben részesülő gyermek számára, akit fogyatékos gyermekek számára nappali ellátást nyújtó, az Szt. hatálya alá tartozó fogyatékosok nappali intézményében helyeztek el bölcsődés korától a 8. évfolyamig, ha nappali rendszerű iskolai oktatásban részt vevő tanuló,
- az utógondozói ellátásban részesülő 8. évfolyamon felül nappali rendszerű iskolai oktatásban részt vevő tanuló számára.

Gyermekek otthongondozási díja

A gyod a gyermekkel közös háztartásban élő hozzátartozója számára is megállapítható, ha a szülőnek az ellátásra való jogosultságát a gyermekre tekintettel korábban már megállapították, de

- a szülő meghalt,
- a szülői felügyeleti joga szünetel, illetve azt a bíróság megszüntette,

¹⁵⁰ A pótlék összegének emeléséről az Országgyűlés a költségvetésről szóló törvény elfogadásával egyidejűleg dönt.

Ptk. 4:186. § [A szülői felügyeleti jog szünetelése]

(1) Szünetel a szülői felügyeleti jog, ha

a) a szülő cselekvőképtelen;

c) a szülő cselekvőképességében a szülői felügyeleti jogok gyakorlása tekintetében részlegesen korlátozott;

e) a gyámhatóság a gyermek családba fogadásához hozzájárult;

h) a bíróság a gyermeket harmadik személynél helyezte el; vagy

(2) Az életközösség fennállása alatt szünetel a szülői felügyeleti joga annak a szülőnek, aki együtt él a szülői felügyelettől megfosztott másik szülővel.

- a gyermek állandó és tartós gondozásában a saját egészségi állapotára figyelemmel akadályozottá vált.

Szt. 39.§ (2) A szülő egészségi állapotára figyelemmel fennálló akadályozottság tényét és várható időtartamát a járási hivatala pénzbeli és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól szóló 63/2006. (III. 27.) kormányrendeletben meghatározott feltételeknek megfelelő szakértő szakvéleménye alapján állapítja meg.

Ápolás díj

A védett személyekként megjelölt hozzátartozói kategóriában az Szt. utal a Ptk. szerinti hozzátartozókra. Ezek körébe az a személy is beletartozik, aki elhunyt házastársa egyeneságbeli rokonának vagy testvérének az ápolását, gondozását végzi.

Ellenőrző kérdések

1. Kérem, gyűjtse össze, hogy ebben a fejezetben kiket jelölnek meg a jogszabályok „más személyekként” az egyes ellátásoknál!
2. Kérem, számolja ki, hogy 2020-ban mennyi a nevelőszülői gyed összege!
3. Azonosságok és különbségek a nagyszülői gyed és gyed jogosultság szabályozásában.
4. A hallgatóknak járó gyed feltételei.
5. Kérem, gyűjtse össze, hogy a vér szerinti családból „kikerült” gyermek után kik és milyen ellátásokra jogosultak!

8. Az ellátások együttfolyósítása

Az előző fejezetekben tárgyalt szociális rendszerek által nyújtott ellátásokkal kapcsolatban lényeges ismerni azokat a szabályokat, melyek az egyes elemek egyidejű – azaz együttes – folyósítását teszik lehetővé, valamint több személy jogosultsága esetén az igénybevételre jogosult meghatározását.

8.1. Családtámogatások

8.1.1. Családi pótlék

A Cst. rendelkezései¹⁵¹ szerint ugyanazon gyermek (személy) után járó csp csak egy jogosultat illet meg.

Az után a gyermek (személy) után, akire tekintettel ne-t folyósítanak, it nem folyósítható.

Amennyiben a gyermek együtt élő szülők háztartásában él, a csp-t – együttes nyilatkozatuk alapján – bármelyik szülő igényelheti, mégpedig nyilatkozatuk szerint gyermekenként. Megállapodás hiányában az ellátást igénylő szülő személyéről – kérelemre – a gyámhatóság dönt.

Ha a szülők időszakonként felváltva gondozzák gyermeküket és a szülői felügyeleti jog mindkét szülő esetében fennáll, a csp-ra – közös kérelmükre, 50-50%-os arányban – mindkét szülő jogosult. A kérelemhez csatolni kell a szülők arról szóló közös nyilatkozatát, hogy a gyermek gondozásáról, neveléséről saját háztartásaikban felváltva gondoskodnak.

Más családtámogatási ellátással, egészségbiztosítási pénzbeli ellátással, vagy rászorultság alapján járó ellátással a csp együttfolyósítának nincs akadálya.

8.1.2. Gyermekgondozási támogatások

A gygt-t¹⁵² a gyermekkel közös háztartásban élő szülők bármelyike igénybe veheti. Megállapodás hiányában a támogatást igénylő szülő személyéről – kérelemre – a gyámhatóság dönt.

Amennyiben a szülők, vagy a gyám egyidejűleg több gyermek után lennének jogosultak a gygt egyik vagy mindkét formájára, úgy főszabály szerint a támogatást csak egy jogcímen (szülő és gyám esetén) és csak az egyik szülő részére lehet megállapítani.

A gyes-ra való jogosultság egyidejűleg legfeljebb két gyermekre tekintettel állhat fenn azzal, hogy ennek az esetnek az alkalmazásában az egyazon várandósságból született ikergyermekeket egy gyermeknek kell tekinteni. Az egyazon várandósságból született ikergyermekek esetében az ellátás havi összege megegyezik az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének és az ikergyermekek számának szorzatával¹⁵³.

Nem jogosult gyesre az örökbe fogadni szándékozó személy, ha a gyermek után ödi-ban részesül, vagy részesült.

Amennyiben a gygt-ban részesülő személy az általa nevelt gyermek halála miatt elveszti támogatásra való jogosultságát, úgy a támogatás folyósítását a halálesetet követő hónap 1. napjától számított 3 hónap múlva kell megszüntetni. Ezt a rendelkezést kell alkalmazni akkor is, ha a gyes-ben részesülő személy az általa nevelt ikergyermekek egyikének halála miatt veszíti el a támogatásra való jogosultságot.

¹⁵¹ Cst. 9. §

¹⁵² Cst. 25. §

¹⁵³ Cst. 26. § (2) bek.

Főszabály szerint¹⁵⁴. nem jár gyet azoknak a személyeknek, akik az Szt.-ben szabályozott rendszeres pénzellátásban¹⁵⁵ részesülnek.

Ilyenek pénzellátások - a teljesség igénye nélkül - a táppénz, csed, az ödi, a gyed, az öregségi nyugdíj, az özvegyi nyugdíj néhány típusa, a gyes, a gyet, a gyod, az ápolási díj.

A felsoroltak alóli kivételek, azaz a pénzellátás ellenére jogosultak gyes-ra, vagy gyet-ra az alábbiak szerint:

- a gyet, valamint a gyet folyósítása mellett végzett kereső tevékenység után járó táppénz, baleseti táppénz, továbbá kiemelt ápolási díj, illetve emelt összegű ápolási díj,
- a gyes esetében a társadalombiztosítási nyugellátás, a nem ugyanazon gyermek után folyósított csed, ödi, gyed, és gyod, az ugyanazon gyermekre tekintettel folyósított gyod-nak egy meghatározott összege,
- gyet esetén a gyod.

Ha a szülő a gyermek után gyermekápolási táppénzt vesz igénybe, ez a körülmény a nagyszülő gyes-re vonatkozó jogosultságát nem érinti.

8.2. Egészségbiztosítás pénzbeli ellátásai

Az Ebtv. pénzbeli ellátásokra vonatkozó általános rendelkezései¹⁵⁶ határozzák meg, hogy a biztosítási és az állampolgári jogon járó ellátásokra való egyidejű jogosultság esetén, melyek vehetők igénybe.

A. Az, aki **ugyanazon biztosítási jogviszony alapján egyidejűleg** táppénzre (tp) vagy baleseti táppénzre (btp), csecsemőgondozási díjra (csed), illetve gyermekgondozási díjra is jogosult (gyed), választása szerint – az e törvényben foglalt kivételekkel – csak az egyik ellátást veheti igénybe¹⁵⁷.

Egy közalkalmazott női munkavállaló, aki saját keresőképtelensége miatt (pl. lázas beteg) tp-re jogosult, de eközben üzemi balesetet szenved (pl. munkavégzése alatt, amikor munkakörébe eső feladatot lát el, lábát töri), így btp-re is jogosult. A btp folyósítása időtartama alatt megszületik a gyermeke, és amennyiben elegendő biztosításban töltött ideje van, akkor csed-ra lesz jogosult. E három ellátás közül választhat. Vélhetően a btp-t „érdemes” választania, mert jó esély van rá, hogy ennek összege a legmagasabb az ellátások közül.

B. Az, aki **ugyanazon gyermek jogán egyidejűleg** gyes-ra, vagy gyet-ra és az A. pontban megjelölt ellátásokra is jogosult, választása szerint csak az egyik ellátást veheti igénybe, kivéve azt a személyt, aki gyes/gyet, illetve gyed, ödi igénybevétele mellett munkát vállal és keresőképtelenségére tekintettel tp-re vagy btp-re is jogosult¹⁵⁸.

Ugyanazon gyermek jogán igénybe vehető ellátások: gyes, vagy gyet, vagy csed, vagy gyed, vagy ödi, a jogosult választása szerint. Amennyiben ezek mellett – kivéve csed – a gyermek fél éves kora után munkát vállal a szülő és keresőképtelenné válik akkor lehet jogosult táppénzre.

¹⁵⁴ Cst. 27. §

¹⁵⁵ Szt. 4. § (1) bek. i)

¹⁵⁶ Ebtv. 39. §

¹⁵⁷ Azaz a biztosítási ellátások közül csak egyik vehető igénybe.

¹⁵⁸ Azaz a biztosítási és az állampolgári jogon járók közül csak egyiket. DE, ha ezek mellett munkát vállal, akkor tp, vagy btp is.

C. Ha a **szülők a közös háztartásukban élő gyermekük után egyidejűleg** jogosultak tp-re, csed-ra, gyed-ra, valamint gyes/gyet-ra, - választásuk szerint - az ellátást csak az egyik szülő veheti igénybe¹⁵⁹. Ez alól kivétel a közös háztartásban élő gyermek jogán (választásuk szerint) a szülők valamelyike gyáp-re szerezhet jogosultságot.

A szülők közös háztartásában egy gyermek van. Mindkét szülő biztosított, így elvileg mindketten igényelhetnének biztosítási ellátásokat, valamint állampolgári jogon járó ellátásokat. Azonban – mivel ez dupla igénybevételt jelentene - a törvény ezt kizárja. Azt, hogy melyik szülő vegye igénybe és melyik ellátást, az Ő döntésüktől függ.

Az lehetséges, hogy a fél éves kort betöltött gyermek után a gyed-at, vagy a gyes-t igénybevevő szülő dolgozik. A gyermek megbetegedése miatt a szülő keresőképtelenné válik, így gyáp-ra lesz jogosult.

D. A **szülő a különböző korú gyermekei jogán** a gyes-t és az A. pont szerinti ellátásokat egyidejűleg is igénybe veheti¹⁶⁰.

A háztartásban több különböző korú gyermek él. Pl. egy második életévét betöltött, aki után a szülő gyes-t vesz igénybe. A megszületett kisebb gyermek után először csed-ra, majd gyed-ra is jogosult a biztosított szülő.

E. Ha a **szülő különböző korú gyermekeire tekintettel** az egyik gyermeke után jogosult csed-ra, ödi-ra, vagy gyed-ra, akkor a másik gyermeke jogán járó csed-et, ödi-t, vagy gyed-et egyidejűleg is igénybe veheti¹⁶¹.

A lehetséges maximum:

- egy legfeljebb 24 hónapos gyermek (gyed)
- egy legfeljebb 15 hónapos gyermek (gyed)
- egy legfeljebb 5 hónapos gyermek (csed)

F. Ha a **szülők a közös háztartásban élő gyermekeik jogán egyidejűleg** gyes/gyet-ra, illetve az A. pont szerinti ellátásokra is jogosultak, - választásuk szerint - a gyermekek után járó ellátásokat csak az egyik szülő veheti igénybe¹⁶². Ez alól kivétel a közös háztartásban élő gyermek jogán (választásuk szerint) a szülők valamelyike gyáp-re szerezhet jogosultságot.

A szülők közös háztartásában több – különböző korú – gyermek él. Mindkét szülő biztosított, így elvileg mindketten igényelhetnének biztosítási ellátásokat, valamint állampolgári jogon járó ellátásokat. Azonban – mivel ez dupla igénybevételt jelentene - a törvény ezt kizárja. Azt, hogy melyik szülő vegye igénybe és melyik ellátást, az Ő döntésüktől függ.

Az lehetséges, hogy a féléves gyermek után gyed-at, vagy gyes-t igénybevevő szülő dolgozik. A gyermek megbetegedése miatt a szülő keresőképtelenné válik, így gyáp-ra lesz jogosult.

G. A **nagyszülői gyed** esetében a fenti (A-F) rendelkezések nem alkalmazhatók.¹⁶³ Ha a gyed-at a nagyszülő részére megállapítják, a gyermek közös háztartásban élő szülője – egyedülálló

¹⁵⁹ Egyidejű jogosultság állampolgári jogon járó és biztosítási ellátások között, csak egyik szülő igényelheti, DE gyáp igényelhető.

¹⁶⁰ Pl.: gyes és csed, vagy gyes és gyed

¹⁶¹ Minden gyerek után igényelhető külön-külön a csed, vagy gyed.

¹⁶² Csak az egyik szülő igényelhet biztosítási, vagy állampolgári jogon járó ellátást, kivéve, ha valamelyikük – el kell dönten, hogy ki – gyáp-re jogosult.

¹⁶³ Ebtv. 42/G. § (5) bek.

alapjogosult esetén az alapjogosult – gyes/gyet-ra és az egészségbiztosítás pénzbeli ellátásaira nem jogosult, kivéve a saját, illetve a gyermeke ápolására figyelemmel fennálló keresőképtelenségére tekintettel járó táppénzt.

Nem jár gyed, ha a nagyszülő az Sztv.-ben¹⁶⁴ szabályozott rendszeres pénzellátásban részesül, ide nem értve az otthonában végzett keresőtevékenység után járó táppénzt, baleseti táppénzt, a csed-at, valamint a különböző korú gyermek jogán járó gyes-t és gyed-at¹⁶⁵.

8.3. Rászorultság alapján járó ellátások

8.3.1. Gyermekek otthongondozási díja¹⁶⁶

A gyod-ban részesülő szülő a többi gyermeke után jogosult lehet csed-ra gyed-ra és gyes-ra is, teljes összegben. A gyod a gyet-al is korlátozás nélkül folyósítható együtt.

Pl. az anya egyik gyermeke után gyod-ra, egy másik gyermeke után csed-ra jogosult. Ekkor számra a gyod összege 2020-ban 123.910 Ft, a csed megállapítása pedig a „kieső jövedelem alapján – az erre vonatkozó fejezetben részletezettek szerint – történik.

Ugyanazon gyermek után ugyanazon személy részére folyósított csed, gyed, gyes mellett a gyod összege=gyod-csed/gyed/gyes.

Pl. az anya részesül gyodban egy olyan gyermeke után, akire tekintettel gyes-re is jogosult. Esetében 2020-ban gyod összege 95.410 Ft (gyod: 123.910 Ft – gyes: 28.500 Ft)

A gyod folyósításának időtartama alatt végzett keresőtevékenységből adódó biztosítási jogviszony alapján – keresőképtelenné válása esetén – táppénzt folyósíthatnak.

8.3.2. Ápolási díj¹⁶⁷

A rendszeres pénzellátásban részesülő hozzátartozó nem jogosult ápolási díjra, ha pénzellátása meghaladja az ápolási díj összegét.

Az ápolási díj bruttó összege más rendszeres pénzellátásban részesülő személy esetén az ápolási díj és a másik pénzellátás bruttó összegének különbözete.

Pl. a hozzátartozó kiemelt ápolási díjra jogosult - 2020-ban az alapösszeg (39.365 Ft) 180%-a - 70.857 Ft. Ezzel egyidejűleg már 28.500 Ft gyes-t kap, akkor számára 42.357 Ft-ot fognak folyósítani.

Amennyiben az ápolás díj folyósításának időtartama alatt végzett keresőtevékenységből adódó biztosítási jogviszony alapján – keresőképtelenné válik – számára táppénzt folyósíthatnak.

Az ápolási díj nem folyósítható együtt gyod-al.

¹⁶⁴ Sztv. 4. § (1) bekezdés i) pont

¹⁶⁵ Ebtv. 42/G. § (3) bek. c) pont

¹⁶⁶ Sztv. 39/B. (1) bek. b) pont

¹⁶⁷ Sztv. 42. § (1) bek. b) pont

8.4. Közteher kedvezmények

E kedvezmények közül megoszthatóan, vagy együttesen vehető igénybe az első házások kedvezménye, a családi kedvezmény, és a családi járulékkedvezmény.

Ezek eljárási rendjére a következő fejezetben térünk vissza.

Ellenőrző kérdések

1. Tanköteles korú gyermek után milyen családtámogatások folyósíthatók?
2. Ikergyermekek esetén milyen mértékű gyes ill. gyed folyósítható?
3. A gyermekek után járó ellátások esetén kaphat-e a szülő saját jogán táppénzt?
4. A pénzbeli biztosítási ellátások közül – a gyermekekre tekintettel – melyek folyósíthatók együtt?
5. Ugyanazon gyermek után ugyanazon személy részére folyósítható-e egyidejűleg gyod és gyes?

9. Az ellátások iránti igény érvényesítése, folyósítás

Az eddigi fejezetekben részletezett kedvezményekre, ellátásokra vonatkozó igényüket a jogosultak a megállapító, folyósító szerveknél érvényesíthetik. Ehhez ismernünk kell, hogy milyen szervnél/szervezetnél, milyen módon, milyen nyomtatványokat és okmányokat, valamint mely határidőn belül kell benyújtani.

9.1. Munkaviszony alapján járók

A munkavállaló a munkáltatójánál kéri, amennyiben olyan kedvezményt, vagy ellátást igényel, melyet az Mt. szabályoz.

9.1.1. Szülési szabadság, gyermekgondozás céljából fizetés nélküli szabadság

A munkavállaló a fizetés nélküli szabadság igénybevételét legalább tizenöt nappal korábban írásban köteles bejelenteni. Ez a szabadság a munkavállaló által megjelölt időpontban, de legkorábban a szabadság megszüntetésére irányuló jognyilatkozat közlésétől számított harmincadik napon szűnik meg.¹⁶⁸

Kötelezően alkalmazandó formanyomtatvány nincs, az adott munkáltatónál rendszeresíthetnek bármilyen formátumot. A benyújtandó dokumentumokat is a munkáltató határozhatja meg.

9.1.2. Apai pótszabadság

Tekintettel arra, hogy az ezzel összefüggő költségeket az állami költségvetés megtéríti a munkáltatónak, így külön jogszabály¹⁶⁹ rendelkezik erről.

A munkavállaló a pótszabadság igényléséhez a munkáltatójának bemutatja a gyermek eredeti születési anyakönyvi kivonatát, illetve halva született gyermek esetén a halottvizsgálati bizonyítvány eredeti példányát, és írásban nyilatkozik arról, hogy a szülői felügyeletet gyakorló vér szerinti vagy örökbefogadó apa szülői felügyeleti jogát bíróság nem szünetelteti, vagy nem szüntette meg. Az igénybevételi jogosultságot ellenőrizhető módon, írásban dokumentálni kell. Ennek során a munkáltató jogosult a bemutatott okiratokról másolatot készíteni.

9.2. Biztosítási ellátások

9.2.1. Keresőképtelenség igazolása

A keresőképtelenség elbírálására az egészségügyi szolgáltató finanszírozási szerződésben nevesített orvosa és a keresőképtelenség elbírálására jogosító szerződést kötött orvos jogosult.

A keresőképtelenség a vizsgálatra jelentkezés időpontjától eltérően, legfeljebb öt napra visszamenőleg is igazolható. Visszamenőleges keresőképtelenségi igazolás esetén, orvosi dokumentáció alapján a kormányhivatal szakértő főorvosa 30 napig visszamenőleg igazolhatja a keresőképtelenséget. Kivételesen indokolt esetben az orvosszakértői szerv a keresőképtelenséget a vizsgálatra jelentkezés időpontjától legfeljebb hat hónapra visszamenőleg is igazolhatja.¹⁷⁰

¹⁶⁸ Mt. 133. §

¹⁶⁹ 350/2014. (XII. 29.) Korm. rendelet a gyermek születése esetén az apát megillető pótszabadság igénybevételéről és a pótszabadsággal összefüggő költségek megtérítéséről

¹⁷⁰ Ebtv. 45. §

A betegszabadság vagy táppénz esetén az orvos által kiállítandó igazolások előírásait kormányrendelet állapítja meg.¹⁷¹

Az arra jogosult orvos betegszabadság esetén az „*Orvosi Igazolás a keresőképtelen (terhességi) állományba vételről*”¹⁷² elnevezésű nyomtatványt állítja ki.

Ez az igazolás az orvosi vizsgálat alkalmával készül, tehát azonnal a munkavállaló rendelkezésére áll. Az igazolás tartalmazza többek között a keresőképtelen állományba vétel dátumát, a keresőképtelenség kódját, azt, hogy a beteg kijárhat-e, illetve a legközelebbi vizsgálat időpontját.

Tartós keresőképtelenség esetén, a keresőképtelenségi állomány 8. napjától a keresőképtelenség igazolására az „*Orvosi igazolás folyamatos keresőképtelenségről*”¹⁷³ megnevezésű nyomtatványt kell – legalább 2 hetenként – kiállítani. Ez az igazolás jellemzően a betegszabadság lejártát követően, rendszeres időközönként kerül kiállításra.

9.2.2. Táppénz

A munkavállaló a táppénz iránti kérelmét a munkáltatójához köteles benyújtani.

Más személyeknek – egyéni vállalkozó, mezőgazdasági őstermelő, önfoglalkoztató – elektronikus úton a székhely szerint illetékes egészségbiztosítási pénztári feladatkörében eljáró fővárosi és megyei kormányhivatal megyeszékhely szerinti kormányhivatalához, budapesti vagy pest megyei székhely esetében a Budapest Főváros Kormányhivatalához (a továbbiakban: kormányhivatal) kell benyújtani.

Az igénybejelentés napjától legfeljebb 6 hónapra visszamenőleg lehet érvényesíteni a táppénz iránti igényt.

A táppénz igényléséhez szüksége nyomtatványok elérhetők az államkincstár honlapján.¹⁷⁴

A fentiekben említett orvosi igazolásokon túl, szükséges lehet még az alábbiak benyújtása:

- „*Igénybejelentés táppénz, csecsemőgondozási díj, gyermekgondozási díj, baleseti táppénz igényléséhez*”
- „*Igazolás fekvőbeteg-gyógyintézetben történő gyógykezelésről*” (KPE120)¹⁷⁵
- „*Igazolvány a biztosítási jogviszonyról és egészségbiztosítási ellátásokról*” (KPE160/a)¹⁷⁶

A táppénz iránti kérelmet, amennyiben a beteg munkáltatója társadalombiztosítási kifizetőhelyet működtet, a kifizetőhely, ennek hiányában a kormányhivatal bírálja el.

Az 1998. évi XXXIX. törvény a társadalombiztosítás pénzügyi alapjainak és a társadalombiztosítás szerveinek állami felügyeletéről rendelkezik arról, hogy minden munkáltatónak, amelynél a társadalombiztosítási ellátásra jogosult személyek száma hat hónap átlagában eléri, vagy meghaladja a 100 főt, köteles társadalombiztosítási kifizetőhelyet létrehozni, és ily módon gondoskodnia dolgozóinak társadalombiztosítási pénzbeli

¹⁷¹ 102/1995. (VIII. 25.) Korm. rendelet a keresőképtelenség és keresőképesség orvosi elbírálásáról és annak ellenőrzéséről

¹⁷² <https://egbiztpenzbeli.tcs.allamkincstar.gov.hu/images/epel/nyomtatvanyok/Orvosi-igazolas-keresokeptelen-allomanyba-vetelrol.pdf>

¹⁷³ <https://egbiztpenzbeli.tcs.allamkincstar.gov.hu/images/epel/nyomtatvanyok/Orvosi-igazolas-folyamatos-keresokeptelenségről.pdf>

¹⁷⁴ <https://egbiztpenzbeli.tcs.allamkincstar.gov.hu/nyomtatv%C3%A1nyok.html>

¹⁷⁵ <https://egbiztpenzbeli.tcs.allamkincstar.gov.hu/images/epel/nyomtatvanyok/Igazolas-fekvobeteg-gyogyintezetben-torteno-gyogykezelesrol.pdf>

¹⁷⁶ <https://egbiztpenzbeli.tcs.allamkincstar.gov.hu/images/epel/nyomtatvanyok/Igazolvany-biztositasi-jogviszonyrol.pdf>

ellátásáról. Azok a magánszemélyek és jogi személyek, ahol 100 fő alatti biztosított van, megállapodhatnak a kifizetőhely létrehozásáról.

A kérelemnek a fenti hatósághoz történő megérkezését követő naptól számított 8 nap alatt bírálják el, feltéve hogy a kérelem benyújtásakor rendelkezésre álló adatok alapján az igény elbírálható. Amennyiben pl. hiánypótlást kell lefolytatni, az ügyintézési határidő 60 nap.

9.2.3. Gyermekápolási táppénz

Az előző pontban részletezettektől annyiban tér el az igénylés, hogy ki kell tölteni a *"Nyilatkozat a gyermekápolási táppénz megállapításához"* nyomtatványt is¹⁷⁷.

Amennyiben a gyermek fekvőbeteg intézeti ellátásban részesült szükséges még az *„Igazolás a szülő részére 18 éven aluli gyermekkel fekvőbeteg-gyógyintézeti ellátása ideje alatt történő együtt tartózkodásának időtartamáról"*¹⁷⁸ kitöltése és benyújtása is.

9.2.4. Csecsemőgondozási díj

A táppénz iránti igényérvényesítéstől az alábbiak az eltérések.

Az ellátás iránti kérelmet a *„Nyilatkozat csecsemőgondozási díj megállapításához"*¹⁷⁹ elnevezésű nyomtatványon a biztosítottnak a foglalkoztatójához kell benyújtania, a biztosítása fennállása alatt és annak megszűnését követően is.

Az önfoglalkoztató igénylő elektronikus úton az *„Igénybejelentés táppénz, csecsemőgondozási díj, gyermekgondozási díj, baleseti táppénz igényléséhez"* elnevezésű elektronikus nyomtatványon nyújthatja be.

A csed iránti kérelemmel egyidejűleg már a gyed iránti kérelmet is be lehet nyújtani a *„Nyilatkozat csecsemőgondozási díj és gyermekgondozási díj együttes igényléséhez"*¹⁸⁰ nyomtatványon.

Az igénybejelentéssel egyidejűleg a következő okmányokat kell bemutatni, benyújtani:

- a gyermek születési anyakönyvi kivonatának másolata, ha a kérelmet tb. kifizetőhely bírálja el, illetve ha az ellátást a gyermek születését megelőző időponttól igénylik,
- a gyermek születését megelőző időponttól történő igénylés esetén a terhesállományba vételt igazoló orvosi igazolás, vagy a várandósgondozási könyv¹⁸¹ másolata,
- csecsemő örökbefogadása esetén az örökbefogadásról szóló gyámhivatali határozat, vagy a gyámhivatal igazolását arról, hogy a biztosított a csecsemőt örökbefogadási szándékkal nevelésbe vette,
- gyám esetén a gyámkirendelő határozat,
- a vér szerinti, vagy örökbefogadó apa kérelme esetén az egészségügyi intézmény igazolása arról, hogy a szülő/örökbefogadó nő az egészségi állapota miatt kikerült a gyermek gondozását szolgáló háztartásból,
- amennyiben a jogosultság megállapításához szükséges, igazolás a közép- vagy felsőfokú oktatási intézményben folytatott tanulmányok idejéről.

¹⁷⁷ <https://egbiztpenzbeli.tcs.allamkincstar.gov.hu/images/epel/nyomtatvanyok/PEO.-08-K.-Nyilatkozat-gyap-megallapitasahoz.pdf>

¹⁷⁸ <https://egbiztpenzbeli.tcs.allamkincstar.gov.hu/images/epel/nyomtatvanyok/PEO.-43-K.-Igazolas-gyap-igenylesehez-korhazi-tart-rol.pdf>

¹⁷⁹ <https://egbiztpenzbeli.tcs.allamkincstar.gov.hu/images/epel/nyomtatvanyok/PEO.-09-K.-Nyilatkozat-csed-megallapitasahoz.pdf>

¹⁸⁰ <https://egbiztpenzbeli.tcs.allamkincstar.gov.hu/images/epel/nyomtatvanyok/PEO.-61-K.-Nyilatkozat-csed-gyed-egyuttes-igenylesehez.pdf>

¹⁸¹ http://doc.hjegy.mhk.hu/20165HC0020401_1.PDF

Amennyiben az igénylőnek megszűnt a biztosítási jogviszonya, szükséges még az „*Igazolvány a biztosítási jogviszonyról és az egészségbiztosítási ellátásokról*” elnevezésű nyomtatvány is.

A csed iránti kérelmet tb. kifizetőhellyel rendelkező munkáltató esetében a kifizetőhely, egyéb esetben a foglalkoztató székhelye szerint illetékes egészségbiztosító bírálja el.

A csed megállapításakor határozatban kell rendelkezni az ellátás folyósításának időtartamáról és naptári napi összegéről.

A megállapított csed folyósítását tb. kifizetőhely esetén legkésőbb az esedékes bérfizetési napon folyósítják, havonta, utólag. Egyéb esetekben a Magyar Államkincstár (a továbbiakban: **MÁK**) Nyugdíjfolyósító Igazgatósága folyósítja – az igénylő kérelme szerint postai úton vagy bankszámlára utalással – a tárgy hónapot követő hónap 10. napjáig.

Aki ugyanazon gyermeke jogán ismételten csecsemőgondozási díjat kérelmez, annak az eredeti határozatban megállapított összegben folyósítják tovább az ellátást.

Aki egyidejűleg több biztosítással járó jogviszonnyal rendelkezik, a csecsemőgondozási díj iránti kérelmét jogviszonyonként kell a fentiek szerint elbírálni és megállapítani.

9.2.5. Gyermekgondozási díj

Gyed igénylése esetén a táppénzre és a csed-ra vonatkozóan ismertettektől az eltérések.

A szükséges nyomtatvány – amennyiben nem igényelte a jogosult az csed-al együtt - „*Igénybejelentés gyermekgondozási díjra*”¹⁸²

A 2020-01-01-től bevezetett nevelőszülői gyed, nagyszülői gyed, örökbefogadói díj, valamint a már több éve elérhető „Hallgatói gyed” vonatkozásában külön nyomtatványok használatosak.¹⁸³

Az igénybejelentéssel egyidejűleg a következő okmányokat kell bemutatni, benyújtani:

- a gyermek születési anyakönyvi kivonatának másolata, abban az esetben, ha a gyed-at ugyanazon gyermekre vonatkozóan más személy igényli, mint aki részére a csed-at megállapították,
- a biztosítás megszűnését követően igényelt ellátásnál az „*Igazolvány a biztosítási jogviszonyról és az egészségbiztosítási ellátásokról*” nyomtatvány,
- a gyermeket örökbefogadási szándékkal gondozó személy esetén az örökbefogadási eljárás megindításáról szóló igazolás,
- örökbefogadás esetén az örökbefogadásról szóló gyámhatósági határozat,
- családba fogadó gyám esetén a gyámkirendelő határozat.

„Hallgatói gyed” igénylése esetén az alábbi okmányok benyújtása is szükséges:

- a gyermek születési anyakönyvi kivonatának másolata,
- a felsőoktatási intézmény által kiállított „*Igazolás aktív hallgatói jogviszonyról gyermekgondozási díj igényléséhez*” nyomtatvány,
- ha az igénylő EGT tagállam állampolgára, akkor a magyarországi lakcíméről kiadott hatósági igazolvány másolata,
- amennyiben a vér szerinti apa a szülő nő halála miatt igényli az ellátást, a halotti anyakönyvi kivonat másolata.

¹⁸² <https://egbiztpenzbeli.tcs.allamkincstar.gov.hu/images/epel/nyomtatvanyok/PEO.-07-K.-Igenybejelentes-gyed-re.pdf>

¹⁸³ <https://egbiztpenzbeli.tcs.allamkincstar.gov.hu/nyomtatv%C3%A1nyok.html>

Amennyiben a gyed iránti kérelem a szülési szabadság vagy az annak megfelelő időtartam lejártát megelőzően kerül benyújtásra, a kérelem elbírálására vonatkozó határidő kezdőnapja a szülési szabadság, illetve az annak megfelelő időtartam lejártát követő nap.

Ha a biztosított több gyermek után jogosult egyidejűleg gyed-ra, úgy a maximális összeget gyermekenként kell megállapítani. Ha a biztosított egyidejűleg fennálló több jogviszony alapján jogosult gyed-ra, a jogviszonyonként megállapított díjak összegét egybe kell számítani, az ellátás összege egybeszámítás esetén sem haladhatja meg a maximális összeget.

9.2.6. Árvaellátás

Az árvaellátás megállapítása iránti igény az „*Igénybejelentés az 1997. évi LXXXI. törvény alapján árvaellátás elbírálásához*”¹⁸⁴ nyomtatványon, postai úton, személyesen, vagy elektronikus úrlapon nyújtható be.

Az igényt az igénylő lakóhelye szerint illetékes megyei kormányhivatal kijelölt járási hivatalánál, illetve - ha az elhunyt jogszerző korábban nyugellátásban részesült - a Nyugdíjfolyósító Igazgatóságnál kell előterjeszteni.

Az igénybejelentés időpontja az igénybejelentő lap benyújtásának, postára adásának a napja.

A kérelemhez csatolandó dokumentumok:

- 16 év feletti árva esetén a tanulmányok folytatását igazoló iskolalátogatási igazolás,
- megváltozott munkaképességű, vagy azzá váló személy esetén az egészségi állapot megállapításához szükséges egészségügyi iratok,
- gondnokság, gyámság alá helyezett igénylő esetén gyámhatóság erről szóló határozata.

A folyósítás – a jogosult kérelmétől függően - készpénzkifizetés kézbesítése útján (postai kézbesítés) a Magyar Posta Zrt. szerinti postai kifizetési naptár adott napjain, vagy a jogosult által megjelölt belföldi pénzforgalmi szolgáltatónál vezetett fizetési számlájára történik. Utóbbi esetben tárgyhónapra a banki jóváírásról szóló tájékoztatás várható napján.¹⁸⁵

9.3. Állampolgári jogon járók - családtámogatások

Az eljárási kérdések részletes szabályait, a benyújtandó formanyomtatványokat, igazolásokat, nyilatkozatokat részletesen szabályozza a végrehajtási rendelet¹⁸⁶. A nyomtatvány minták megtalálhatók a MÁK honlapján¹⁸⁷.

A családtámogatási eljárásban a kérelmet írásban kell előterjeszteni.

Egyidejűleg az igényhez csatolni kell az elbíráláshoz szükséges tények, adatok igazolását.

A kérelem benyújtható

- személyesen a fővárosi és megyei kormányhivatal ügyfélszolgálatánál¹⁸⁸
- az integrált ügyfélszolgálatnál (kormányablaknál)¹⁸⁹
- a kérelmező munkahelyén működő társadalombiztosítási kifizetőhelyen

¹⁸⁴

<http://www.kormanyhivatal.hu/download/2/9d/d1000/Ig%C3%A9nybejelent%C3%A9s%20%C3%A1rvaell%C3%A1t%C3%A1s%20elb%C3%ADr%C3%A1l%C3%A1s%C3%A1hoz.pdf>

¹⁸⁵ <https://folyositas.tcs.allamkincstar.gov.hu/t%C3%A1j%C3%A9koztat%C3%B3k/19-ell%C3%A1t%C3%A1sok-foly%C3%B3s%C3%ADt%C3%A1sa.html>

¹⁸⁶ 223/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény végrehajtásáról

¹⁸⁷ <https://cst.tcs.allamkincstar.gov.hu/nyomtatv%C3%A1nyok.html>

¹⁸⁸ <https://cst.tcs.allamkincstar.gov.hu/%C3%BCgyint%C3%A9z%C3%A9s.html>

¹⁸⁹ <https://kormanyablak.hu/hu/kormanyablakok>

- postai úton (MÁK, 1919 Budapest)¹⁹⁰
- elektronikusan (ügyfélkapus regisztrációt követően)

Az igényelbíráló szerv az igénylő lakóhelye szerint illetékes megyeszékhely szerinti járási hivatal, illetve, ha az igénylő munkahelyén működik ilyen, akkor a családtámogatási kifizetőhely. (Honvédelmi Minisztérium, Országgyűlés Hivatala)

A családtámogatási ellátás a kérelem benyújtásának időpontjától jár, feltéve, hogy a benyújtás időpontjában a jogosultság fennáll. Az igénybejelentés napja az igény átvételének – vagy ha az igényt posta útján terjesztették elő a kérelem postára adásának – igazolt napja.

Az at-ra vonatkozó kérelmet a szülést - örökbefogadás esetén a végleges engedélyezést - követő 6 hónapon belül lehet benyújtani. A kérelem késedelmes benyújtása esetén igazolási kérelem benyújtásának van helye.

A családtámogatási ellátást (*csp, gyes, gyet*) **visszamenőleg, legfeljebb a kérelem benyújtásának napját megelőző második hónap első napjától kell megállapítani**, ha a jogosultság már ettől az időponttól kezdve fennállt.

A családtámogatási ellátásokat kormányrendeletben meghatározottak szerint kell folyósítani. A megállapított ellátás banki folyósításának időpontjáról – évente – tájékoztatást ad ki a MÁK. Postai kifizetés esetén a jogosultak a megjelölt napokat követő 2-4 munkanap múlva kapják meg az ellátást.

Az ellátásra jogosult az igényelbíráló szervnek 15 napon belül köteles bejelenteni minden olyan tény, adatot, amely az ellátásra jogosultságát vagy annak összegét érinti.

Az ellátás iránti igény érvényesítésével kapcsolatos valamennyi eljárás illeték- és költségmentes.

9.3.1. Anyasági támogatás

Az igényérvényesítéshez a „*Kérelem anyasági támogatás megállapítására*”¹⁹¹ nyomtatvány benyújtása szükséges. Ez a nyomtatvány tartalmazza, hogy milyen további adatokat, és nyilatkozatokat szükséges csatolni.

9.3.2 Családi pótlék

Az igényt a „*Kérelem családi pótlék megállapítására*”¹⁹² formanyomtatványon kell benyújtani. A nyomtatvány részletezi, hogy milyen további adatokat, és nyilatkozatokat, igazolásokat szükséges csatolni.

¹⁹⁰ <https://ugyfel.allamkincstar.gov.hu/>
¹⁹¹

<https://cst.tcs.allamkincstar.gov.hu/attachments/article/41/K%C3%A9relem%20anyas%C3%A1gi%20t%C3%A1mogat%C3%A1s%20meg%C3%A1llap%C3%ADt%C3%A1s%C3%A1ra.pdf>

¹⁹² <https://cst.tcs.allamkincstar.gov.hu/attachments/article/49/K%C3%A9relem%20csal%C3%A1di%20p%C3%B3tl%C3%A9k%20meg%C3%A1llap%C3%ADt%C3%A1s%C3%A1ra.pdf>

9.3.3. Gyermekgondozást segítő ellátás

A gyes-ra vonatkozó kérelem benyújtása a "Kérelem gyermekgondozást segítő ellátás megállapítására"¹⁹³ nyomtatványon történik. Nagyszülő kérelmező esetében szükséges a "Nyilatkozat a nagyszülői gyermekgondozást segítő ellátás megállapításához"¹⁹⁴ nyomtatvány kitöltése is.

Nagyszülő igényét kizárólag a járási hivatal bírálja el.

9.3.4. Gyermeknevelési támogatás

A gyet-ra vonatkozó igény benyújtása a „Kérelem gyermeknevelési támogatás megállapítására”¹⁹⁵ formanyomtatvány kitöltésével történik.

Az igényt elbíráló szerv az igénylő lakóhelye szerint illetékes megyeszékhely szerinti járási hivatal.

9.4. A rászoruló családoknak és gyermekeknek járó támogatások

9.4.1. Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény

A kérelmet a szülő, más törvényes képviselő vagy a nagykorú jogosult lakcíme – a bejelentett lakóhely vagy tartózkodási hely (ahol életvitelszerűen tartózkodik) – szerint illetékes települési önkormányzat polgármesteri hivatalánál kell benyújtani. A kérelem ezen felül a kormányablakokban is előterjeszhető.

A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10.) Korm. rendelet 3. sz. melléklete szerinti formanyomtatvány¹⁹⁶ és a megfelelő igazolások benyújtásával kell a kérelmet előterjeszteni.

Ilyen dokumentumok lehetnek:

- bírósági, gyámhatósági döntés
- oktatási intézményi igazolás
- a családbafogadó gyámra vonatkozó az ellátásairól szóló dokumentumok, ill. a tartási kötelezettségét megállapító döntés.

A kérelem előterjeszhető személyesen, vagy az adott önkormányzatnál erre rendszeresített elektronikus felületen.¹⁹⁷

9.4.2. A családbafogadó gyám támogatása

A jogosultságot a családbafogadó gyám lakcíme szerint illetékes gyámhatóság állapítja meg. Ha a támogatást jogerősen megállapították, az a kérelem benyújtásától esedékes azzal, hogy ha a kérelmet a tárgyhónap tizenötödikéig nyújtották be, a támogatás teljes összegét, a tárgyhónap tizenötödikét követően nyújtották be, a támogatás ötven százalékát kell kifizetni.

¹⁹³

<https://cst.tcs.allamkincstar.gov.hu/attachments/article/50/K%C3%A9relem%20GYES%20meg%C3%A1llap%C3%ADt%C3%A1s%C3%A1ra.pdf>

¹⁹⁴

<https://cst.tcs.allamkincstar.gov.hu/attachments/article/50/Nyilatkozat%20nagysz%C3%BCI%C5%91i%20GYE%20S-hez.pdf>

¹⁹⁵

<https://cst.tcs.allamkincstar.gov.hu/attachments/article/66/K%C3%A9relem%20GYET%20meg%C3%A1llap%C3%ADt%C3%A1s%C3%A1ra.pdf>

¹⁹⁶ FORMANYOMTATVÁNY a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény megállapításához és felülvizsgálatához [A] lap], valamint a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzet fennállásának megállapításához [B] lap]

¹⁹⁷ Pl. Szeged vonatkozásában: <https://eservices.szeged.eu/eku/frontend/index.html#/portal/ugy/83>

9.4.3. Gyermekétkeztetés

Tekintettel arra, hogy ezt a természetbeni ellátást a településeken kell nyújtani, így példaként a szegedi szabályozást és eljárást mutatjuk be.

A város „Közétkeztetési Szabályzat”¹⁹⁸-ot alkotott, melyben részletezi – többek között - ennek az ellátásnak az igénybevételét.

„5.1.6 A gyermekintézményi étkeztetési térítési díj támogatás iránti kérelem – a szegedi lakcímmel rendelkező esetében – a Szeged Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal Humán Közszolgáltatási Irodájának (továbbiakban Iroda) ügyfélszolgálatain (Szeged, Széchenyi tér 11. és Szeged, Sás u. 2.) nyújtható be ügyfélfogadási időben személyesen vagy postai úton, az erre a célra rendszeresített formanyomtatványon. A támogatási időszakra vonatkozó igény kitöltése a szülő, törvényes képviselő feladata. A kérelemhez csatolni kell az étkeztető gyermekintézmény igazolását arról, hogy a gyermek az adott intézménybe jár. A formanyomtatvány¹⁹⁹ rendelkezésre áll a fent megjelölt ügyfélszolgálatokon, vagy letölthető a www.szegedvaros.hu weboldaltól.

5.1.7 A beérkező kérelmek elbírálása a Szeged Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal Humán Közszolgáltatási Iroda Humán Szolgáltatási Osztály Egészségügyi és Gyermekvédelmi Csoportjának feladatkörébe tartozik.”

9.4.4. Gyermektartásdíj megelőlegezés

A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10.) Korm. rendelet 8. sz. melléklete szerinti formanyomtatvány²⁰⁰ és a megfelelő igazolások benyújtásával kell a kérelmet előterjeszteni.

Szükséges még az alábbiak dokumentálása:

- jövedelmi adatok igazolása,
- a gyermektartásdíj eredménytelen végrehajtását kimondó foglalási jegyzőkönyv,
- oktatási intézményi igazolások.

Az ügyintézés helye a fővárosi és megyei kormányhivatal gyermekvédelmi és gyámügyi feladatkörében eljáró járási (fővárosi kerületi) hivatal (gyámhivatal), melynek területén a kérelmező lakóhelye – esetlegesen tartózkodási helye – van.

Az ügyintézési határidő 21 nap, mely egy alkalommal, legfeljebb 21 nappal meghosszabbítható; kiskorú ügyfél érdekeinek veszélyeztetettsége esetén az ügyet soron kívül kell elintézni, ebben az esetben az ügyintézési határidő 15 nappal hosszabbítható meg.

A gyámhatóság a gyermektartásdíj megelőlegezését elrendelő határozatát azonnal végrehajthatóvá nyilváníthatja.

A gyámhatóság a gyermektartásdíj megelőlegezését a központi költségvetés terhére biztosítja. A megelőlegezett gyermektartásdíjat a kötelezett²⁰¹ az államnak megtéríti. A megelőlegezett gyermektartásdíjnak meg nem térült összegét adók módjára kell behajtani.²⁰² A megelőlegezett gyermektartásdíj behajtása során a hátralékra az adóhatóság indokolt esetben méltányosságból részletfizetést vagy kamatelengedést engedélyezhet.

¹⁹⁸ <https://www.szegedvaros.hu/letoltheto-csatolmany/?ID=20399>

¹⁹⁹ <http://www.ngsz.hu/images/pdf/etkezes/nyomt/KE01.pdf>

²⁰⁰ FORMANYOMTATVÁNY a gyermektartásdíj megelőlegezéséhez

²⁰¹ A Ptk.-ban meghatározott kamattal.

²⁰² Az adózás rendjéről szóló 1990. évi XCI. törvény rendelkezései szerint.

9.4.5. Gyermek otthongondozási díja

Az igényérvényesítéshez szükséges nyomtatványok megtalálhatók a kormányhivatalok honlapján. Papír alapon elérhető valamennyi kerületi (járási) hivatalnál, kormányablaknál és polgármesteri hivatalnál.

- GYOD - Gyermek otthongondozási díja iránti KÉRELEM²⁰³
- GYOD - ÁPD- Gyermek otthongondozási díja és ápolási díj - HÁZIORVOSI IGAZOLÁS²⁰⁴
- GYOD - ÁPD- Gyermek otthongondozási díja és ápolási díj - IGAZOLÁS intézmény látogatásáról²⁰⁵
- GYOD - Gyermek otthongondozási díja – SZAKVÉLEMÉNY²⁰⁶

A kérelemhez mellékelni kell:

- 6 év alatti gyermek esetén a magasabb összegű családi pótlékra jogosító igazolás kiállítására is jogosult szakorvos véleményét az ápolat gyermek súlyosan fogyatékos vagy tartósan beteg állapotáról, illetve önellátási képességének mértékéről,
- 6. hatodik életévét betöltött gyermek esetén a háziorvos vagy házi gyermekorvos (háziorvos) igazolását arról, hogy az ápolat gyermek súlyosan fogyatékos vagy tartósan beteg, és
- oktatási intézmény (óvoda, köznevelési, felsőoktatási intézmény) esetén az intézmény vezetőjének igazolását az intézményben való tartózkodás időtartamáról.

A gyod iránti kérelmet a kérelmező lakcíme szerint illetékes járási hivatalnál, vagy a lakcíme szerint illetékes települési önkormányzat polgármesteri hivatalánál vagy közös önkormányzati hivatalánál, valamint a kormányablaknál lehet benyújtani.

A járási hivatal a gyermek önellátási képességének, valamint a szülő egészségi állapotára figyelemmel fennálló gondozási akadályozottsága tényének és várható időtartamának vizsgálatára szakértőt²⁰⁷ rendel ki.

A szakértővel kapcsolatos követelményekről, a gyod igénylésével kapcsolatos részletes eljárási kérdésekről a 63/2006. (III. 27.) Korm. rend. a pénzügyi és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól 20-24. §-ai rendelkeznek.

A rendelet 1. számú melléklet: „Az ápolási díjra, illetve a gyermek otthongondozási díjára való jogosultság megállapításra irányuló eljárásban elvégzendő szakértői vizsgálat szempontjait és pontozási rendszere.”

²⁰³ <http://www.kormanyhivatal.hu/download/e/42/05000/GYOD%20-%20Gyermek%20otthongondoz%C3%A1si%20d%C3%ADja%20ir%C3%A1nti%20K%C3%89RELEM.pdf>

²⁰⁴ <http://www.kormanyhivatal.hu/download/a/42/05000/GYOD%20-%20%C3%81PD-%20Gyermek%20otthongondoz%C3%A1si%20d%C3%ADja%20%C3%A9s%20%C3%A1pol%C3%A1si%20d%C3%ADj%20H%C3%81ZIORVOSI%20IGAZOL%C3%81S.pdf>

²⁰⁵ <http://www.kormanyhivatal.hu/download/b/42/05000/GYOD%20-%20%C3%81PD-%20Gyermek%20otthongondoz%C3%A1si%20d%C3%ADja%20%C3%A9s%20%C3%A1pol%C3%A1si%20d%C3%ADj%20-%20IGAZOL%C3%81S%20int%C3%A9zm%C3%A9ny%20l%C3%A1togat%C3%A1s%C3%A1r%C3%B3l.pdf>

²⁰⁶ <http://www.kormanyhivatal.hu/download/0/52/05000/GYOD%20-%20Gyermek%20otthongondoz%C3%A1si%20d%C3%ADja%20-%20SZAKV%C3%89LEM%C3%89NY.pdf>

²⁰⁷ A szakértő végzettségének valamint díjazásának szabályait egyéb jogforrások szabályozzák.

A megállapított ellátást a kormányhivatalok utalják a tájékoztatóban feltüntetett várható időpontokban.²⁰⁸

9.4.6. Ápolási díj

Az eljárás a gyod-nál leírtak szerinti az alábbi eltérésekkel:

- a szükséges nyomtatvány a „*KÉRELEM az ápolási díj megállapítására*”²⁰⁹,
- csatolandó dokumentumok: háziorvosi igazolás; oktatási intézmény, ill. szociális intézményi igazolás, szakértői vélemény.

Az formanyomtatványon az ápolási díj megállapítása egyidejűleg több jogcímen is kérhető. Ha az igénylő a kiemelt ápolási díj mellett egyidejűleg az alapösszegű vagy az emelt összegű ápolási díj megállapítása iránt is kérelmet nyújt be, először a kiemelt ápolási díjra való jogosultság feltételeit kell vizsgálni. Az ápolási díjat az ápolást végző személy lakóhelye szerint illetékes járási hivatal állapítja meg.

9.4.7. Települési támogatás

Az előző egyik fejezetben példaként felhozott Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 7/2016. (IV.20.) önkormányzati rendelete a települési támogatásokról²¹⁰ 19. § Eljárási rendelkezései szabályozzák az igényérvényesítést.

„(1) A települési támogatás iránti kérelem az Iroda²¹¹ által készített és az önkormányzat honlapján (www.szegedvaros.hu) közzétett²¹², valamint az Iroda ügyfélszolgálatain hozzáférhető nyomtatványon nyújtható be.

A kérelemhez a szülési támogatás kivételével csatolni kell jövedelemnyilatkozatot és a Sztv. 10. § (2)-(5) bekezdései szerinti jövedelemigazolásokot, valamint lakhatási támogatás, átmeneti segély és hátralekcsökkentési támogatás esetén vagyonynyilatkozatot.

(3) A kérelemhez a (2) bekezdésben foglaltakon túl csatolni kell

a) 30 lakhatási támogatás esetén a fogyasztó és fogyasztási hely azonosítót tartalmazó számlát, vagy a társasház bankszámlaszámát tartalmazó igazolást. önkormányzati bérlakás esetén a lakbérközlőt, és az esetleges dijhátralékról kiállított igazolást;

b) gyógyszer-támogatás esetén a havi rendszeres gyógyszerköltséget tartalmazó háziorvosi és / vagy kezelőorvosi és gyógyszer-tári igazolást;

c) temetési segély esetén az elhunyt személy halotti anyakönyvi kivonatának és a temetési számlának a másolatát;

d) hátralekcsökkentési támogatás esetén a dijhátralék keletkezésének időtartamát és összegét, valamint a fogyasztási hely és fogyasztói azonosítókat tartalmazó szolgáltatói igazolást, valamint az önrész befizetését tartalmazó igazolást.”

9.4.8. Közgyógyellátás

A „*KÉRELEM a közgyógyellátás megállapítására*”²¹³ nyomtatványt a lakóhely szerint illetékes járási hivatalhoz kell benyújtani, azonban a kérelem benyújtása előtt fel kell keresni

²⁰⁸ <http://www.csmkh.hu/hu/hirek-mind/szocialis-ellatasok-es-tamogatasok-varhato-utalasai-a-2020-evben>

²⁰⁹ <http://www.kormanyhivatal.hu/download/3/20/03000/%C3%A1pol%C3%A1si%20d%C3%ADj%20-%20k%C3%A9relem.pdf>

²¹⁰ https://www.szegedvaros.hu/wp-content/uploads/rendeletek/07_2016_rendelet_telepulesi_tamogatasok_egyseges_h7_2018.pdf?c19e5f

²¹¹ Humán Közszolgáltatási Iroda

²¹² <https://eservices.szeged.eu/eku/frontend/index.html#/portal/ugytipusok>

a házi orvost, hogy igazolja a havi rendszeres gyógyító ellátásokat. Az alanyi jogcím fennállását igazoló iratok másolatát is csatolni szükséges, pl. magasabb összegű családi pótlék igazolásáról szóló hatósági igazolványt.

A nyomtatványon jelezni kell azt is, hogy postai úton, vagy az igazolványt kiállító járási hivatalnál - megyeszékhelyen működő járási hivatal - személyes átvétellel kéri az igazolvány kézbesítését a jogosult.

A közgyógyellátásra való jogosultságról a lakóhely szerint illetékes járási hivatal dönt. A határozatban megállapítja a hivatal a közgyógyellátásra való jogosultságot, a jogosultság kezdő időpontját és a gyógyító ellátások elismerhető költsége figyelembe vételével a gyógyszerkeret összegét.

A közgyógyellátási igazolvány²¹⁴ plastik kártya formátumú hatósági igazolvány, amellyel a közgyógyellátásra való jogosultság igazolható. Az igazolvány kiállítása érdekében a járási hivatal hivatalból intézkedik, ezért annak kiállítását külön nem kell kérelmezni.

9.5. Közteher kedvezmények

A közteher kedvezményeket azok a személyek/családok tudják igénybe venni, akiknek olyan jövedelmeik „keletkeznek”, melyekre a kedvezmény(ek) érvényesíthetők.

Két módon történhet az igénybevétel. Az egyik esetben a jogosult azt igényli, hogy a munkáltatója, kifizetője – aki összevonás alá eső jövedelmet juttat - a jövedelmeire tekintettel a kedvezményeket figyelembe véve állapítsa meg az adóelőleget. Ekkor az aktuális nyilatkozatot kell két példányban kitölteni és átadni a munkáltatónak; kifizetőnek. A nyomtatványok mindegyike letölthető a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (a továbbiakban: NAV) honlapjáról.²¹⁵

Mindegyik nyilatkozat tartalmaz „Kitöltési útmutatót”, mely figyelem felkeltően és részletesen taglalja a jogosultságot, segíti a kitöltést és érthető példákat is felhoz.

A nyilatkozat egyik példányát a munkáltatónak (kifizetőnek), másik példányát pedig a kérelmezőnek kell az adóbevallás elkészítéséhez szükséges bizonylatokkal együtt, az elévülési időn belül²¹⁶ megőriznie.

A másik lehetőség, hogy év közben nem veszi igénybe a jogosult a kedvezményeket, hanem a tárgyévet követő évben az adóbevallásában érvényesíti.

9.5.1. Első házások kedvezménye

Az igénybevétel feltétele a házastársak – adóbevallásban közösen tett, egymás adóazonosító jelét is feltüntető – nyilatkozata, amely tartalmazza, hogy a kedvezményt melyikük veszi igénybe, vagy a kedvezmény összegének megosztására vonatkozó döntésüket.

²¹³

<http://www.kormanyhivatal.hu/download/4/52/05000/K%C3%B6zgy%C3%B3gyell%C3%A1t%C3%A1s%20-%20K%C3%89RELEM.pdf>

²¹⁴

http://www.neak.gov.hu/felso_menu/lakossagnak/ellatas_magyarorszagon/kozgyogyellatas/Kozgyogyellatasi_igazolvanly

²¹⁵ https://www.nav.gov.hu/nav/adoeloleg_nyilatkozat2020

²¹⁶ Az adóbevallással érintett évet követő 5. év december 31-ig.

9.5.2. Családi kedvezmény

Az adóelőleg-nyilatkozat a soron következő havi bérkifizetést megelőzően bármikor megtehető, azonban év közben visszamenőlegesen a kedvezményt érvényesíteni nem lehet, csak év végén az adóbevallásban.

A családi kedvezmény érvényesítésének feltétele a magánszemély adóelőleg-levonáshoz, adóbevalláshoz vagy munkáltatói adómegállapításhoz tett írásbeli nyilatkozata

- a jogosultságáról, magzat esetében a várandósságról,
- a családi kedvezmény megosztása, közös érvényesítése esetén erről a tényről,

amelyen fel kell tüntetnie – a magzat kivételével – minden eltartott (kedvezményezett eltartott) adóazonosító jelét, ennek hiányában természetes személyazonosító adatait, lakcímét, megosztás esetén a másik fél adóazonosító jelét is.

Ha a magzat (ikermagzat) felismerése az adóévi adó megállapítását követően történik, a várandósság időszakának a bevallott jövedelem adóévére eső jogosultsági hónapjai alapján járó családi kedvezmény az elévülési időn belül önellenőrzéssel érvényesíthető.

Az adóhatóság az ellenőrzés során kérheti a várandósság tényéről kiadott orvosi igazolást.

9.5.3. Négy vagy több gyermeket nevelő anyák kedvezménye

A nétak-ot minden más kedvezményt megelőzően érvényesíti a munkáltató, kifizető. Azaz az anya nem tudja az első házások kedvezményét és a családi kedvezményt érvényesíteni, azonban nincs akadálya annak, hogy a bérjövedelmével kapcsolatban családi járulékkedvezményt érvényesítsen.

Annak érdekében, hogy a családi járulékkedvezményt is igénybe tudja venni, ahhoz a családi kedvezmény igénybevételére vonatkozó adóelőleg nyilatkozatot is ki kell töltenie és oda kell adnia a munkáltatójának. (Tekintettel arra, hogy ugyanazon a nyomtatványon nyilatkozik mindkettőről.)

Hasonlóan kell eljárnia az édesanyának akkor is, ha van olyan összevont adóalapba tartozó jövedelme, amelyre vonatkozóan a négygyermekes anyák kedvezményét nem tudja érvényesíteni, de a családi kedvezményt vagy családi járulékkedvezményt igen.

A kedvezmény igénybe vehető már év közben az adóelőleg megállapítása során, vagy az adóbevallás benyújtásakor.

9.5.4. Családi járulékkedvezmény

A családi járulékkedvezmény együttes igénybevételének feltétele az érintett magánszemélyek – adóbevallásban, munkáltatói adómegállapításban közösen tett, egymás adóazonosító jelét is feltüntetve – nyilatkozata, amely tartalmazza a kedvezmény összegének felosztására vonatkozó döntésüket.

A családi járulékkedvezmény összegét a biztosított az éves bevallásában feltünteti.

A családi járulékkedvezmény nem csökkenti azt a járulékkötelezettséget, amelyet az Szjtv. szerint adómentes vagy bevételnek nem minősülő járulékalap után kell megfizetni (ide nem értve a munkavállalói érdekképviseletet ellátó szervezet részére az adóévben levont, befizetett tagdíj összegét). Egyéni és társas vállalkozó esetén a családi járulékkedvezményt a kivételt, az átalányban megállapított jövedelmet vagy a személyes közreműködői díjat terhelő járulékok erejéig lehet érvényesíteni.

Ellenőrző kérdések

1. Melyek azok az ellátások, kedvezmények, amelyek a munkáltatónál érvényesíthetők?
2. Főszabály szerint mennyi ideig lehet visszamenőleg benyújtani az egyes ellátások iránti igényt?
3. Mely ellátások igényelbírálója a MÁK?
4. Melyek azok az ellátások, amelyeket a helyi önkormányzatoknál lehet „intézni”?
5. Melyek azok az ellátások, ill. kedvezmények, amelyeknél a „feleknek” közösen kell nyilatkozatot tenni?

10. Személyes gondoskodást nyújtó ellátások

A pénzbeli és természetbeni szociális ellátásokon túl, jelentős segítséget nyújthatnak a családoknak azok a szolgáltatások, melyek tanácsadással, az egyes ellátásokról szóló információkkal, a hozzájutás megszervezésével foglalkoznak.

A munkavállaló szülő számára a gyermekek napközbeni ellátását biztosító intézmények is részei a gyermeknevelés állami támogatásának.

Csvt. 4. § (1) A munkavállaló szülő jogosult arra, hogy gyermeke elhelyezéséhez munkaideje tartamára az államtól segítséget kapjon.

(2) Az állam a kiskorú gyermek napközbeni gondozásához, felügyeletéhez kapcsolódó, a családok igényeihez rugalmasan igazodó szolgáltatások nyújtásával segíti a gyermeket nevelő szülő foglalkoztatásban való részvételét.

(3) Az állam kiemelten ösztönzi és támogatja a kiskorú gyermekek kis közösségekben, családi körülmények között történő napközbeni gondozását és felügyeletét.

10.1. A Gyvt. személyes gondoskodást nyújtó alapellátásai

Az egyes családokban lehetnek olyan időszakok, amikor – a család működésének zavarai okán – szükségessé válhat szakemberek segítségének az igénybevétele.

10.1.1. Gyermekjóléti szolgáltatás

A gyermekjóléti szolgáltatás²¹⁷ – tartalmilag - olyan, a gyermek érdekeit védő speciális személyes szociális szolgáltatás, amely a szociális munka módszereinek és eszközeinek felhasználásával szolgálja a gyermek testi és lelki egészségének, családban történő nevelkedésének elősegítését, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzését, a kialakult veszélyeztetettség megszüntetését, illetve a családjából kiemelt gyermek visszahelyezését.

Feladata a gyermek testi, lelki egészségének, családban történő nevelésének elősegítése érdekében

- a gyermeki jogokról és a gyermek fejlődését biztosító támogatásokról való **tájékoztatás**, a támogatásokhoz való **hozzájutás segítése**,
- a családtervezési, a pszichológiai, a nevelési, az egészségügyi, a mentálhigiénés és a káros szenvedélyek megelőzését célzó **tanácsadás** vagy az ezekhez való **hozzájutás megszervezése**,
- a válsághelyzetben levő várandós anya **támogatása, segítése**, tanácsokkal való ellátása, valamint szociális szolgáltatásokhoz és gyermekjóléti alapellátásokhoz, különösen a családok átmeneti otthonában igénybe vehető ellátáshoz való **hozzájutás szervezése**,
- a szabadidős programok **szervezése**,

²¹⁷ Gyvt. 39. §

- a hivatalos ügyek **intézésének segítése**.

Feladata a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése érdekében

- a veszélyeztetettséget észlelő és **jelző rendszer működtetése**, a nem állami szervek, valamint magánszemélyek részvételének elősegítése a megelőző rendszerben,
- a veszélyeztetettséget előidéző **okok feltárása** és ezek **megoldására javaslat készítése**,
- a jelzőrendszerként meghatározott személyekkel és intézményekkel való **együttműködés megszervezése, tevékenységük összehangolása**,
- **tájékoztatás** az egészségügyi intézményeknél működő inkubátorokról, illetve abba a gyermek örökbefogadáshoz való hozzájárulás szándékával történő elhelyezésének lehetőségéről,
- **iskolai szociális munka** biztosítása.

Feladata a kialakult veszélyeztetettség megszüntetése érdekében

- a gyermekkel és családjával végzett szociális munkával (családgondozás) **elősegíteni** a gyermek problémáinak rendezését, a családban jelentkező működési zavarok ellensúlyozását,
- a családi konfliktusok megoldásának **elősegítése**, különösen a válás, a gyermekelhelyezés és a kapcsolattartás esetében,
- **kezdeményezni**
 - ✓ egyéb gyermekjóléti alapellátások igénybevétele,
 - ✓ szociális alapszolgáltatások igénybevétele,
 - ✓ egészségügyi ellátások igénybevétele,
 - ✓ pedagógiai szakszolgálatok igénybevétele.

Ezeket a szolgáltatásokat, az egyes településeken a Család- és gyermekjóléti Szolgálatok nyújtják, melyeknek részletes feladatait a Gyvt. 40. §-a, valamint a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet határozza meg. Ez utóbbi rendelet tartalmazza az alábbi szolgáltatások jogi szabályozásának kereteit is.

10.1.2. Biztos Kezdet Gyermekház

A gyermekek esélynövelő szolgáltatásai körében kerül szabályozásra a Biztos Kezdet Gyermekház²¹⁸. Ennek az ellátásnak a célja a szociokulturális hátrányokkal küzdő, elsősorban a regyeke-ben részesülő gyermekek egészséges fejlődésének biztosítását támogató, fejlődési lemaradását kompenzáló, a szülői kompetenciákat erősítő, a szülő és az óvodába még nem járó gyermek számára együttesen nyújtott társadalmi felzárkózást segítő prevenció szolgáltatás biztosítása. A szervezet a gyermek sikeres óvodai beilleszkedése, valamint a gyermek és a család sikeres társadalmi integrációja érdekében együttműködik különösen a család- és gyermekjóléti szolgálattal, a család- és gyermekjóléti központtal, a védőnői szolgálattal, az óvodával, a helyben elérhető egyéb, a gyermekek és a gyermekes családok számára szolgáltatást nyújtó intézménnyel, valamint szükség esetén a gyermekvédelmi jelzőrendszer egyéb tagjaival.

10.1.3. Tanoda

Ugyancsak esélynövelő szolgáltatás a tanoda²¹⁹.

²¹⁸ Gyvt. 38/A. §

²¹⁹ Gyvt. 38/B. §

Elsősorban regyeke-ben részesülő, vagy 2h vagy 3h gyermekek és kivételesen fiatal felnőttek számára nyújtott, önkéntesen igénybe vehető társadalmi felzárkózást segítő, a személyiségfejlődés egészét szem előtt tartó, prevenciószolgáltatás. Feladata az Nktv. szerinti kötelező tanórai és egyéb foglalkozásokon való részvétel idején kívül, valamint a tanítási szünetekben elősegíteni a szociokulturális hátrányok kompenzálását, a tanulmányok folytatását, a társadalomba való sikeres beilleszkedést, az életpálya-tervezést és a szabadidő hasznos eltöltését.

10.1.4. Bölcsődei ellátás

A gyermekek napközbeni ellátásai közé tartozik a bölcsődei ellátás.²²⁰ Ennek keretében a három éven aluli gyermekek napközbeni ellátását kell biztosítani. Ilyen keretek között a sajátos nevelési igényű gyermek, valamint a korai fejlesztésre és gondozásra jogosult gyermek nevelése és gondozása is végezhető. A bölcsődei ellátás keretében – speciális szolgáltatásként – speciális tanácsadás, időszakos gyermekfelügyelet, gyermekhotel működtetése vagy más gyermeknevelést segítő szolgáltatás is biztosítható. Ezeket a szolgáltatásokat a gyermek hatodik életévének betöltéséig lehet igénybe venni. A bölcsődei nevelési év szeptember 1-jétől a következő év augusztus 31-éig tart. Bölcsődei ellátás keretében a gyermek húszhetes korától nevelhető és gondozható.

A *mini bölcsőde*²²¹ a gyermekek napközbeni ellátása keretében, a Bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramja szerint, jogszabályban meghatározott szakirányú végzettséggel rendelkező személy által akár több, a fenti bölcsődei intézményhez képest kisebb létszámú csoportban, valamint egyszerűbb személyi, tárgyi és működtetési feltételek mellett nyújt szakszerű gondozást és nevelést.

A *munkahelyi bölcsőde*²²² olyan szolgáltatás, amelyet a foglalkoztató, vagy a foglalkoztatóval kötött megállapodás alapján más fenntartó tart fenn, elsősorban a foglalkoztatónál keresőtevékenységet folytató személyek gyermekei bölcsődei ellátásának biztosítására.

A *családi bölcsőde*²²³ olyan szolgáltatás, amelyet a szolgáltatás nyújtója a saját otthonában vagy más e célra kialakított helyiségben biztosít.

10.1.5. Napközbeni gyermekfelügyelet

A napközbeni gyermekfelügyelet²²⁴ keretében – nem nevelési-oktatási céllal – a szolgáltatás nyújtója az életkornak megfelelő napközbeni ellátást biztosít:

- a bölcsődei ellátásban, óvodai nevelésben nem részesülő gyermek számára,
- a kötelező óvodai nevelésben való részvétel alól felmentett gyermek számára,
- az óvodai nevelésben részesülő gyermek számára a kötelező óvodai nevelésben való részvételének idején kívül,
- az egyéni munkarenddel rendelkező tanuló számára.

10.1.6. Alternatív napközbeni ellátás

Az alternatív napközbeni ellátás²²⁵ olyan szolgáltató által nyújtható aki, rendelkezik az ehhez szükséges – jogszabályban meghatározott – személyi és tárgyi feltételekkel. Az ellátás tartalma a játszótéri program, játszóház, klubfoglalkozás keretében nyújtott

²²⁰ Gyvt. 42-43. §-ok

²²¹ Gyvt. 43/A. §

²²² Gyvt. 44. §

²²³ Gyvt. 44/A. §

²²⁴ Gyvt. 44/B-C. §

- a szülő és a gyermek kapcsolatát erősítő, a gyermek szocializációját támogató, valamint egyéb szabadidős és prevenciószolgáltatás,
- a csellengő vagy egyéb okból veszélyeztetett iskoláskorú gyermekek számára biztosított nappali felügyelet, sport-, illetve egyéb foglalkozás és étkeztetés.

A Gyvt. a továbbiakban azokat a szolgáltatásokat taglalja, melyek a vérszerinti családból kikerülő gyermekek ellátását, gondozását biztosítják.

10.2. A Szt. szociális alapszolgáltatásai

Az alapszolgáltatások megszervezésével az állam és a települési önkormányzat segítséget nyújt a szociálisan rászorulóknak részére saját otthonukban és lakókörnyezetükben önálló életvitelük fenntartásában, valamint egészségi állapotukból, mentális állapotukból vagy más okból származó problémáik megoldásában. A szociális szolgáltató, illetve intézmény együttműködik az ellátási területén működő szociális, gyermekjóléti-gyermekevédelmi, egészségügyi, oktatási és munkaügyi szolgáltatókkal, intézményekkel.²²⁶

Ezeknek a szolgáltatásoknak többségét nem, vagy nem jellemzően a gyermekes családok veszik igénybe. Az alábbiakban részletezettek, a gyermeket nevelő/gondozó családoknak a helyzetén is javíthatnak, ill. megkönnyíthetik a mindennapjaikat.

10.2.1. Falugondnoki²²⁷ és tanyagondnoki²²⁸ szolgáltatás²²⁹

Az aprófalvak és a külterületi vagy egyéb belterületi, valamint tanyasi lakott helyek intézményhiányából eredő hátrányainak enyhítésére, az alapvető szükségletek kielégítését segítő szolgáltatásokhoz, közszolgáltatásokhoz, valamint egyes alapellátásokhoz való hozzájutás biztosítására, továbbá az egyéni, közösségi szintű szükségletek teljesítésének segítésére kell ilyen szolgáltatást nyújtani. E szolgáltatás a fenntartó önkormányzat rendeletében részletesen meghatározott feladatokat látja el, valamint közreműködhet az étkeztetés biztosításában.

Fő feladataik:

- Egészségügyi ellátáshoz való hozzájutás biztosítása (gyógyszerkiváltás, orvosi rendelésre szállítás, stb.).
- Gyermekek intézménybe történő szállítása.
- Helyi szociális szükségletek, információk közvetítése az önkormányzat és a lakosság között, művelődés, sport, szabadidős tevékenység szervezése, segítése.
- Lakossági szolgáltatások (bevásárlás, táp-, terménybeszerzés, ügyintézés).
- Hivatalos ügyek intézésének segítése.

10.2.2. Családsegítés

A családsegítés²³⁰ a szociális vagy mentálhigiénés problémák, illetve egyéb krízishelyzet miatt segítségre szoruló személyek, családok számára az ilyen helyzethez vezető okok megelőzése, a krízishelyzet megszüntetése, valamint az életvezetési képesség megőrzése céljából nyújtott szolgáltatás.

²²⁵ Gyvt. 44/D. §

²²⁶ Szt. 59. §

²²⁷ 600 lakosnál kisebb településen.

²²⁸ Legalább 70 és legfeljebb 600 lakosságú településen.

²²⁹ Szt. 60. §

²³⁰ Szt. 64. §

A családok segítése érdekében veszélyeztetettséget és *krízishelyzetet észlelő jelzőrendszer* működik. A jegyző, a járási hivatal, a szociális, egészségügyi szolgáltató, intézmény, valamint a pártfogó felügyelői és a jogi segítségnyújtói szolgálat *jelzi*, az egyesületek, az alapítványok, a vallási közösségek és a magánszemélyek *jelezhetik* a családsegítést nyújtó szolgáltatóknak, intézménynek, ha segítségre szoruló családról (személyről) szereznek tudomást. A jelzés alapján a szolgáltató feltérképezi az ellátási területen élő szociális és mentálhigiénés problémákkal küzdők körét, és személyesen felkeresve tájékoztatja őket a családsegítés céljáról, tartalmáról, a veszélyeztetettség (krízishelyzet) megszüntetése érdekében megteszi a szükséges intézkedéseket, és folyamatosan figyelemmel kíséri az érintett(ek)et.

A családsegítés keretében biztosítani kell

- a szociális, életvezetési és mentálhigiénés tanácsadást,
- az anyagi nehézségekkel küzdők számára a szociális ellátásokhoz való hozzájutás megszervezését,
- szociális segítőmunkát, így a családban jelentkező működési zavarok, illetve konfliktusok megoldásának elősegítését,
- közösségfejlesztő programok szervezését, valamint egyéni és csoportos készségfejlesztést,
- a tartós munkanélküliek, a fiatal munkanélküliek, az adósságterhekkel és lakhatási problémákkal küzdők, a fogyatékosokkal élő, a krónikus betegek, a szenvedélybetegek, a pszichiátriai betegek, a kábítószer-problémával küzdők, illetve egyéb szociálisan rászorult személyek és családtagjaik részére tanácsadás nyújtását,
- a kríziskezelést, valamint a nehéz élethelyzetben élő családokat segítő szolgáltatásokat.

Az 10.1.1. pontban említett Család- és gyermekjóléti Szolgálat ellátja a családsegítés fent felsorolt feladatait.

10.2.3. Támogató szolgáltatás

A támogató szolgáltatás²³¹ célja a fogyatékos személyek lakókörnyezetben történő ellátása, elsősorban a lakáson kívüli közszolgáltatások elérésének segítése, valamint életvitelük önállóságának megőrzése mellett a lakáson belüli speciális segítségnyújtás biztosítása révén. A támogató szolgáltatás igénybevétele során szociálisan rászorultnak minősül a súlyosan fogyatékos személy, - aki témánk szempontjából említendő - magasabb összegű családi pótlékban részesül. A szolgáltatás keretében lehetőség van pl. speciális személyi szállításra; egészségügyi-szociális ellátásokhoz; valamint a fejlesztő tevékenységhez való hozzájutásra; a jelnyelvi tolmácsszolgálat elérhetőségének biztosítására; információnyújtásra, ügyintézésre, tanácsadásra.

10.2.4. Nappali ellátás

A nappali ellátás²³² - mások mellett - a saját otthonukban élő 3. életévüket betöltött, önkiszolgálásra részben képes vagy önellátásra nem képes, de felügyeletre szoruló fogyatékos, illetve autista személyek részére biztosít lehetőséget a napközbeni tartózkodásra, társas kapcsolatokra, valamint az alapvető higiéniai szükségleteik kielégítésére, továbbá igény szerint megszervezi az ellátottak napközbeni étkeztetését. Rendkívül indokolt esetben nappali ellátás olyan fogyatékos személyek részére is biztosítható, akire nézve szülője vagy más hozzátartozója gyes-ban, gyet-ban, gyod-ban vagy ápolási díjban részesül.

²³¹ Szt. 65/C. §

²³² Szt. 65/F. §

10.3. A Nkt. hatálya alá tartozó intézmények

Az óvodai nevelés - amely a gyermek hároméves korában kezdődik, és addig az időpontig tart, ameddig a gyermek a tankötelezettség teljesítését meg nem kezdi²³³ – valamint az iskolai nevelés és az ezeket nyújtó intézményrendszer a köznevelés körébe tartozik. Ezek ismertetése meghaladja a jegyzet kereteit.

A kedvezmények szempontjából jelentős intézkedés, hogy a 2020-2021-es tanévtől az 1-12. évfolyamok és a 13-16. szakképzési évfolyamok tanulói számára térítésmentesek a tankönyvek.

Ellenőrző kérdések

1. Melyek azok a gyermekjólét szolgáltatási feladatok, melyek szorosan kapcsolódnak a védőnői munkához?
2. A Család- és gyermekjóléti Szolgálatoknak milyen területeken vannak feladatai?
3. Milyen típusú szolgáltatás a Biztos Kezdet Gyermekház és a Tanoda?
4. Támogató szolgáltatást milyen gyermekek esetén lehet igénybe venni és milyen célra?
5. Melyik szolgáltatatók működnek együtt – többek között – a Védőnői Szolgálattal?

²³³ Nkt. 5. §

11. Közlekedéshez kapcsolódó kedvezmények

Az egyes szolgáltatások, valamint a napközbeni, vagy tartós ellátást biztosító intézmények igénybeviteléhez a gyermeknek és szülőjének – az esetek többségében – utaznia kell. A közlekedési kedvezmények, e költségek csökkentéséhez járulhatnak hozzá.

11.1. Helyközi és helyi utazáshoz kapcsolódó kedvezmények

A közforgalmú személyszállítási utazási kedvezményekről szóló 85/2007. (IV. 25.) Korm. rendelet számos jogcímen, többféle mértékű kedvezményt biztosít.

A kedvezmények a **helyközi közlekedésben** (vasúti személyszállítás, HÉV, helyközi autóbusz-közlekedés, komp- és révközlekedés) jegy, vagy bérlet, és/vagy a **helyi közlekedésben** (helyi közúti és kötöttpályás közlekedés) bérletkedvezményként járhatnak.

A helyi közlekedési tarifákat az egyes helyi közlekedési szolgáltatóknak nyújtható a szociálpolitikai menetdíj-támogatás megállapításának és igénybevitelének szabályairól szóló 121/2012. (VI. 26.) Korm. rendelet (a továbbiakban: **Szr.**) 1. mellékletében meghatározott mértékű kedvezmény alapján állapítják meg.

A kedvezmények közül a gyermeket vállaló családok számára járókat gyűjtöttük össze.

11.1.1.Életkor alapján igényelhető kedvezmények

A felnőtt kíséretében utazó gyermeknek a 6. életéve betöltéséig, a **vasúti személyszállításban** bármely kocsiosztályon, 100%-os jegy-, vagy bérletkedvezmény jár.

A gyermek 6 éves korától 14. életéve betöltéséig a **helyközi közlekedésben** 100%-os jegykedvezményt vehet igénybe, **helyi közlekedésben** a Szr.-ben meghatározott mértékű kedvezményt.

11.1.2. Óvodai, tanulói, hallgatói jogviszony alapján járó kedvezmények

A 6 éven felüli óvodás a szolgáltató által – az óvoda igazolása alapján – a részére kiállított igazolvány felmutatásával a **helyközi közlekedésben** 90%-os bérletkedvezményre jogosult.

A diákigazolvánnyal²³⁴ rendelkező 18 éves korig, vagy középiskolai tanulói jogviszonyt igazoló diákigazolvány érvényességének lejártáig, nappali képzésben²³⁵ résztvevő tanulója – viszonylati megkötéstől függően²³⁶ - a helyközi közlekedésben jegy 50%, bérlet 90%-os kedvezménnyel, a helyi közlekedésben a Szr. szerinti kedvezménnyel utazhat.

A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló a köznevelési szolgáltatást nyújtó köznevelési intézmény, korai fejlesztést, illetve fejlesztő felkészítést nyújtó intézmény székhelye (telephelye) és a lakóhely (tartózkodási hely) között a köznevelési szolgáltatást nyújtó köznevelési intézmény, a korai fejlesztést, illetve fejlesztő felkészítést nyújtó intézmény igazolása alapján. A kedvezmény számára, valamint legfeljebb két kísérője számára a helyközi közlekedésben 90%-os jegykedvezményt jelent.

²³⁴ 362/2011. (XII. 30.) Korm. rendelet az oktatási igazolványokról

²³⁵ Oktatási intézmények nappali rendszerű iskolai oktatás, nappali oktatás munkarendje és esti oktatás munkarendje szerint folyó oktatásában részt vevő tanulója.

²³⁶ 1. bármely viszonylatban korlátlan számú kedvezményes menetjeggyel,
2. a lakóhely (tartózkodási hely) és az oktatási intézmény között kedvezményes bérlettel,
3. bármely viszonylatban megváltható, viszonylati kötöttségű kedvezményes bérlettel.

A kedvezmény attól függetlenül megilleti a sajátos nevelési igényű gyermeket, tanulót, hogy a köznevelési szolgáltatást bentlakással, rendszeres vagy alkalmi bejárással, a többségi köznevelési szolgáltatást nyújtó intézményben vagy a fogyatékoság típusa szerint létrehozott intézményben veszi igénybe.

A Szt.-ben meghatározott nappali, illetve szakosított ellátást nyújtó intézmény bentlakója, vagy oda rendszeresen, illetve esetenként bejáró gondozottja a gondozott lakóhelye (tartózkodási helye) és az ellátást nyújtó, illetve a bentlakásos intézmény székhelye (telephelye) között - az ellátást nyújtó, illetve a bentlakásos intézmény igazolása alapján -, és legfeljebb 2 kísérője a helyközi közlekedésben 90%-os jegykedvezményt érvényesíthet. Ugyanez a kedvezmény jár a bentlakó gondozott látogatójának a lakóhelye (tartózkodási helye) és az ellátást nyújtó, illetve a bentlakásos intézmény székhelye (telephelye) között.

11.1.3. „Ellátottak utazási utalványa”

Az utalvány alapján évente 16 alkalommal a helyközi közlekedésben 50%-os jegykedvezmény igénybevételére jogosult a 65. életévét be nem töltött

- gyám és gyámolt személy, gondnok és gondnokolt személy,
- gyermekvédelmi nevelőszülő és a gondozásában lévő ideiglenes hatállyal elhelyezett, illetve nevelésbe vett gyermek.

A kedvezményre jogosult választása szerint két 50%-os kedvezményes utazási lehetőség összevonásával 90%-os magasabb kedvezményt is igénybe vehet, valamint a helyi közlekedésben a Szt. szerinti kedvezményt.

A 16 kedvezmény felhasználását követően ezek a személyek még két alkalommal jogosultak 90%-os kedvezménnyel utazni a helyközi járatokon.

Az „Ellátottak utazási utalványa”-t a nyugdíjfolyósító szerv állítja ki, és minden év március 31. napjáig megküldi azon jogosultaknak, akik az utalvány kiküldése évének április 1. napját megelőzően még nem töltötték be a 65. életévüket. A dokumentum a kiállítás évében január 1-jétől a kiállítást követő év március 31-éig érvényes.

11.1.4. Fogyatékos személyek utazási kedvezménye

Korlátlan számban megváltható 90%-os menetjeggyel, vagy bármely viszonylatban megváltható, viszonylathoz kötött 90%-os bérlettel a helyközi közlekedésben, valamint 100%-os bérletkedvezménnyel utazhat a helyi közlekedésben az a személy, aki, vagy aki után szülője vagy eltartója magasabb összegű családi pótlékban részesül, a külön jogszabályban meghatározott okmány alapján. Ez az utazási kedvezményre jogosító hatósági igazolvány – közokirat -, melyet hivatalból állítanak ki.

A fenti személlyel együtt utazó személy korlátlan számban megváltható 90%-os menetjeggyel utazhat a helyközi közlekedésben, a helyi közlekedésben pedig 100%-os bérlet kedvezménnyel.

11.1.5. Csoportos utazási kedvezmény

A szülő (szülők) és a vele (velük) együtt utazó legalább 3 gyermekük a helyközi utazáson 90%-os jegykedvezményt vehetnek igénybe.

11.2. Utazási költségtérítés

Az Ebtv. alapján – egészségügyi szolgáltatásként – utazási költségekhez támogatás jár²³⁷ az alábbi esetekben

- A korai fejlesztést és gondozást, illetve a nem önkéntes pedagógiai szakszolgálati feladatellátást nyújtó intézmény igénybevételével kapcsolatban felmerült utazás.
- A betegségek megelőzését és korai felismerését szolgáló szervezett szűrővizsgálat igénybevételével kapcsolatban felmerült utazás. A biztosított a támogatásra akkor jogosult, ha a jogszabályban meghatározott szűrővizsgálatot behívás alapján vette igénybe.

A támogatás megilleti a 16 éven aluli gyermek kísérőjét, valamint a 16 éven felüli biztosított kísérőjét, amennyiben egészségi állapota miatt a kíséretet a beutaló orvos szükségesnek tartja. Helyi utazás költségeihez támogatás nem jár.

A támogatás mértékét és módját a 217/1997. (XII. 1.) Korm. rendelet a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény végrehajtásáról 11. §-a szabályozza.

11.3. Kedvezmény díjköteles utakon

A nagycsaládosok részleges díjmentességre jogosultak a díjköteles úthálózaton, az autópályák, autóutak és főutak használatának díjáról szóló 36/2007. (III. 26.) GKM rendelet alapján.

A D2 díjkategóriába tartozó személygépkocsi üzemeltetője – azonos időszakra és kizárólag egy forgalmi rendszám után – a D1 díjkategóriájú jogosultság megváltása esetén a D2 és a D1 díjkategória díjmérték különbözetének megfizetése alól mentesül (a továbbiakban: részleges díjmentesség) és így úthasználati jogosultságot szerez, ha a Cst. szerint legalább 3 gyermek után családi pótlékban részesülő személynek, vagy a Ptk. szerinti hozzátartozójának minősül.

A részleges díjmentesség kizárólag azon gépjárműre vonatkozik és áll fenn, amelyet az üzemeltető – a jogosultságát megalapozó adatokat tartalmazó – bejelentése alapján a közlekedési igazgatási hatóság nyilvántartásba vett, és kizárólag arra az időszakra, ameddig az a nyilvántartásban részleges díjmentességre jogosultként szerepel. A jogosultság legfeljebb a nyilvántartásba vételt követő év január 31. napjáig hatályos.

Ellenőrző kérdések

1. A gyermekes családok – a közforgalmú személyszállításban – milyen kedvezményeket vehetnek igénybe?
2. A három vagy több gyermekes családok számára milyen jogcímenek adható kedvezmény?
3. Milyen esetekben jár utazási költségtérítés?

²³⁷ Ebtv. 22. § (4)-(8) bek.

12. Állami kölcsön- és hiteltámogatások gyermeket vállaló családoknak

Ebben a fejezetben – a teljesség igénye nélkül – azokat a támogatásokat ismertetjük, melyek a gyermekvállalást, otthonteremtést, valamint a nagycsaládok „életének megkönnyítését” célozzák, meghatározott célra fordítható állami költségvetésből folyósított pénzeszközökkel. Tekintettel arra, hogy ezek ismerete a védőnők és a szociális területen dolgozók számára nem kötelező tananyag, így kifejezetten „ismeretterjesztő szintű” közlésre vállalkozunk.

12.1. Babaváró támogatás²³⁸

A támogatás célja a gyermekvállalás- és nevelés segítése állami támogatással, ami gyermekvállalási támogatást és kamattámogatást foglal magában.

A gyermekvállalási támogatás egy kamatmentes, szabad felhasználású kölcsön, ami maximum 10 millió Ft értékben igényelhető azoknál a hitelintézetnél (bankoknál), akik jogosultak a folyósításra.

Olyan házaspárok lehetnek jogosultak rá, akik közül a feleség a 18. évét betöltötte, azonban a 41. életévét még nem. Amennyiben a kölcsön felvételekor nincs gyermekük, a jogosultságot nem befolyásolja, hogy melyikük, hányadik házassága. Ha a házaspár valamelyik tagjának már van gyermeke, akkor a házastársak közül legalább egyiküknek az első házassága kell legyen az aktuális. Az előző házasság elhalálozás miatti megszűnését e feltételnél nem kell figyelembe venni.

További jogosultsági feltétel, hogy legalább egyik házastárs legyen 3 éve biztosított.²³⁹ Ez a Tbj. szerinti státuszt jelenti, valamint a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény (a továbbiakban: **Ftv.**) hatálya alá tartozó felsőoktatási intézményben nappali képzésben folytatott tanulmányokat.

A hatályos szabályozás alapján a kölcsön 2019-07-01 és 2022-12-31 között igényelhető.

A felvett babaváró támogatás törlesztése legfeljebb havi 50 ezer Ft lehet, futamideje pedig 20 év.

Amennyiben 5 éven belül legalább egy gyermek születik, akkor 3 évig nem kell a havi részletet fizetni és a teljes futamidőre kamatmentes lesz a törlesztés. A második gyermek megszületésével újabb 3 évig szünetel a törlesztés és a tartozás 30%-át nem kell visszafizetni.

A harmadik gyermek megszületésekor a fennmaradó teljes tartozást elengedik.

A kedvezmény akkor „használható ki” maximálisan, ha várandósság időtartama alatt veszi fel a házaspár a kölcsönt, majd 3 éven belül megszületik a második gyermek, újabb 3 éven belül pedig a harmadik. Ekkor nincs törlesztő részlet, valamint tőke visszafizetés.

Az örökbefogadóknak járó ellátások fejezetben említésre került, hogy az igénylők velük közös háztartásban élő - azaz akinek hazai lakóhely vagy tartózkodási helye azonos az igénylőjével - vér szerinti, közösen örökbefogadott gyermekét kell számba venni. A magzat is a 12. betöltött várandóssági héttől a gyermekszámba számít. Fontos azonban, hogy csak a hitelkérelem benyújtása utáni gyermekek biztosítanak jogosultságot.

Kölcsönnyújtás esetén – nemcsak ennél a támogatásnál - lényeges szempont, hogy a visszafizetésnek meg legyen a fedezete. Amennyiben a házaspárnak nincs akkora havi jövedelme, hogy a megélhetéshez elegendő mértéken túl a havi törlesztést maximális összegben tudja vállalni, akkor az élethelyzetéhez igazodóan 10 millió Ft-nál kisebb összeg is

²³⁸ 44/2019. (III.12) Korm. rendelet a babaváró támogatásról

²³⁹ A korm. rend. 4. § (2) bekezdésében foglaltaknak kell teljesülnie

igényelhető. (A hitelintézet fogja eldönteni, hogy – a házaspár körülményeinek ismeretében – mekkora összegre lesznek jogosultak.)

Amennyiben nem születnek meg a „vállalt” gyermekek, akkor vissza kell fizetni a kamattámogatást, ill. a fennmaradó tőkerész törlesztését piaci kamattal kell megfizetni. Pl. ha 5 éven belül nem születik gyermek, vagy elválnak, akkor egy összegben – 120 napon belül – esedékessé válik az addigi kamattámogatás.

A folyósított kölcsönre az állam kezességet vállal. Ezen túl a kamattámogatást és a gyermekvállalás utáni jóváírást megtéríti a bankoknak. Ennek fejében a támogatottak a kölcsön fennálló összege után a központi költségvetés javára – a havonta fizetendő törlesztőrészlettel együtt – kezességvállalási díjat kell fizetniük. E díj mértéke évente a kezességgel biztosított fennálló kötelezettség összegének 0,5%-a. A havi törlesztés mértékét és a díjat a pénzügyintézet évente megállapítja.

Tehát a kezességet az állam vállalja, de mivel a magánszemély helyett áll helyt a tartozásért, ezért ennek fejében kell az igénylőnek a részletezett kezességvállalási díjat az állam részére megfizetni.

12.2. Fiatalok életkezdési támogatása – Babakötvény

A fiatalok életkezdési támogatásáról a 2005. CLXXIV. törvény rendelkezik, melynek célja az önálló életkezdés anyagi támogatása állami hozzájárulással.

Ennek keretében 2006-tól minden magyar állampolgárságú, magyar lakóhellyel rendelkező újszülöttnak 42.500 Ft támogatást utal a magyar állam a MÁK megnyitott és vezetett **Kincstári letéti Start-számlára**. A szülők erről hivatalból kapnak értesítést. A támogatás a gyermek 18. életévének betöltésétől vehető fel. Ez a letéti számla a támogatás „tárolására” szolgál, mely a mindenkori jegybanki alapkamattal kamatozik. (A jelenlegi kamatszintet feltételezve – havi 0,9% - nem sokat fog változni 18 év alatt²⁴⁰).

A 2017. június 30-a után született Magyarország területén kívül élő magyar állampolgárságú vagy magyar igazolvánnyal rendelkező gyermek számára is jár, ezt azonban a törvényes képviselőnek kell megigényelnie.²⁴¹

Amennyiben a szülők vagy a családtagok is szeretnék a gyermek számára „előtakarékoskodni”, azt a **Kincstári Start-értékpapírszámlán** tehetik meg. Ehhez szerződéskötés szükséges, a MÁK ügyfélszolgálatánál. A törvényes képviselő ide utaltathatja át az állami befizetést az állampapírt forgalmazó pénzügyintézeteknél, valamint maga/maguk is utalhatnak rá. Ez az értékpapírszámla önálló befizetésen alapuló, különálló gyermek megtakarítási számla.

A babakötvény egy értékpapír, 1 Ft alapcímletű (ezért nincs minimum befizetési kötelezettség), változó kamatozású, 19 éves futamidejű állampapír, amelyet a Magyar Állam évente bocsát ki. Ezt az állampapírt a Start-értékpapírszámlára tett összegekkel vásárolja a befizető meg. A számlanyitást és a szerződéskötést követően a Babakötvények vásárlása automatikusan történik a Start-értékpapírszámlán jóváírt összegekből. Más értékpapír nem vásárolható ebben a konstrukcióban. A babakötvény aktuális kamata magasabb, mint évi 6%²⁴².

²⁴⁰ <https://www.mnb.hu/letoltes/kv-200407.pdf> (letöltés ideje: 2020-04-23)

²⁴¹ <http://www.allamkincstar.gov.hu/hu/lakossagi-ugyfelek/kincstari-start-ertekpapirszamla>

²⁴² <https://www.allampapir.hu/> (letöltés ideje: 2020-04-23)

A Start-értékpapírszámla nyitása és a vezetése díjmentes. Az elhelyezett megtakarítás – a bármikor történő és bármilyen összegű befizetés - és a hozama adó- és járulékmentes. Egy gyermeknek csak egy Kincstári Start-értékpapírszámla nyitható, vezethető.

A befizetett összegek után az állam kamattámogatást nyújt, amely az évente befizetett összegek 10%-a, de a maximum: évi 6000 Ft lehet.

A regyeke-ben részesülő gyermek számára az állam által nyújtott kamattámogatás 20%, de maximum 12000 Ft. Emellett számukra még egy második (a születését követő 7. évben) és egy harmadik (a születését követő 14. évben) utalási összeg is elhelyezésre kerül. Ezek mértéke 44.600 Ft.

Kifizetésre akkor kerülhet sor, ha a gyermek betöltötte a 18. életévét, és a számlát legalább 3 éve vezetik. A fiatal felnőtt 23. életévének betöltéséig veheti fel a babakötvényben lévő összeget.

12.3. Diákhitel-tartozás elengedése

A tanulmányok végzéséhez felvett diákhitel esetén - 1/2012. (I. 20.) Korm. rendelet a hallgatói hitelrendszerről alapján - a hitelfelvevő nő második gyermeke megszületése esetén a fennálló hallgatói hiteltartozása 50%-ának megfelelő összegű, harmadik vagy további gyermeke megszületése esetén a fennálló tartozása 100%-nak megfelelő összegű vissza nem térítendő állami támogatásban (a továbbiakban: gyermektámogatás) részesül.

Ugyanazon gyermek támogatására kizárólag egy alkalommal és egy hallgatói hitel vonatkozásában folyósítható a gyermektámogatás. Ha az igénylő több hallgatói hitellel is rendelkezik, akkor választása alapján csak az egyikre igényelheti a gyermektámogatást.

12.4. Az otthonteremtéssel kapcsolatos támogatások

12.4.1. Családok otthonteremtési kedvezménye

Csvt. 2. § (1) [...] Az állam törekszik arra, hogy a kiskorú gyermeket nevelő családok számára az otthonteremtés és a lakhatás feltételeit biztosítsa.

A „köznyelvben” CSOK-nak rövidített támogatások²⁴³ az új, vagy használt lakások vásárlásához, vagy építéséhez nyújtanak vissza nem térítendő állami támogatást.

A jogosult személyek: meglévő gyermekek után házastársak, élettársak, egyedülálló szülők. Előre vállalt gyermek esetén házaspárok, akik közül legalább az egyik házastárs nem töltötte be a 40. életévét.

A jogosultsági feltételekben az azonosságok új és használt lakás esetén:

²⁴³ 16/2016. (II. 10.) Korm. rendelet az új lakások építéséhez, vásárlásához kapcsolódó lakáscélú támogatásról; 17/2016. (II. 10.) Korm. rendelet a használt lakás vásárlásához, bővítéséhez igényelhető családi otthonteremtési kedvezményről

- büntetlen előélet,
- igazolás, hogy az igénylőt az előző öt évben nem kötelezték a gyermekek után járó lakásvásárláshoz kapcsoló kedvezmény visszafizetésére,
- lakásbiztosítás kötés a támogatott ingatlanra,
- köztartozás mentesség.

Használt lakásnál előzetesen 180 napos folyamatos tb. jogviszony szükséges még a jogosultsághoz.

Új lakásnál

- 1 és 2 gyermek esetén előzetesen 180 napos folyamatos tb. jogviszony, kivéve, ha az igénylő ápolás díjban részesül,
- 3 vagy több gyermek esetén előzetesen 2 éves folyamatos tb. jogviszony, melyből az igénylést megelőző 180 napban kizárólag kereső tevékenység fogadható el, kivéve, ha az igénylő ápolás díjban részesül.

A gyermekszámba az igénylővel közös háztartásban élő magzat, az igénylő vérszerinti vagy örökbefogadott eltartottja, aki nem töltötte be a 25. életévét számítható be.

A támogatás mértéke új lakás, ház építése, vásárlása esetén

Gyermekek száma	Az ingatlan alapterülete	A támogatás összege
1 gyermek	min. 40 m ² lakás, vagy min. 70 m ² családi ház	600 ezer Ft
2 gyermek	min. 50 m ² lakás, vagy min. 80 m ² családi ház	2.600 ezer Ft (+ 10 millió Ft támogatott lakáshitel ²⁴⁴)
3 vagy több gyermek	min. 60 m ² lakás, vagy min. 90 m ² családi ház	10.000 ezer Ft (+ 15 millió Ft támogatott lakáshitel)

Használt lakás vagy ház építése, bővítése esetén a támogatás mértéke

Gyermekek száma	Az ingatlan alapterülete	A támogatás összege
1 gyermek	min. 40 m ²	600 ezer Ft
2 gyermek	min. 50 m ²	1.430 ezer Ft (+ 10 millió Ft támogatott lakáshitel)
3 gyermek	min. 60 m ²	2.200 ezer Ft (+ 15 millió Ft támogatott lakáshitel)
4 vagy több gyermek	min. 60 m ²	2.750 ezer Ft (+ 15 millió Ft támogatott lakáshitel)

A CSOK iránti kérelmet – a MÁK-al szerződést kötő – hitelintézetekhez (kereskedelmi bankok, jelzáloghitel intézetek, takarékszövetkezetek) lehet benyújtani.

²⁴⁴ Ez a CSOK-kölcsön, amely legfeljebb 3% kamatozású és a vissza nem térítendő CSOK mellett igényelhető.

A hátrányos helyzetű – legfeljebb 5000 fő lakosságszámú - településen igényelhető még más feltételekkel a **falusi CSOK**. A jelenleg hatályos szabályozás szerint 2022-06-31-ig lehet kérni ennek folyósítását.

A falusi CSOK használt lakás, vagy ház vásárlására, valamint a megvásárolt ingatlan felújítására, korszerűsítésére, bővítésére használható. Két év tb. jogviszony, valamint büntetlen előélet szükséges a jogosultsághoz.

Az egy gyermekes, vagy egy gyermeket vállaló családokban 600 ezer Ft, két gyermeknél 2.600 ezer, három vagy több gyermeknél 10 millió Ft vissza nem térítendő támogatás nyújtható. A támogatás legfeljebb fele költhető vásárlásra, a többi felújításra, korszerűsítésre, bővítésre. E mellé is jár támogatott lakáshitel ugyanolyan összegben, mint fenti táblázatban részletezett esetekben. A meglévő ingatlan felújításakor ezeknek az összegeknek a fele igényelhető.

12.4.2. A jelzáloghitelekhez nyújtott állami támogatások

Az egyes családok által igényelt jelzáloghitelek visszafizetését segíti - a gyermeket vállaló családok számára biztosított – tartozás csökkentés állami támogatás révén²⁴⁵.

A jogosultsági feltételek között lényeges, hogy csak a gyermek születését megelőzően felvett hitelekre járhat támogatás. Előzetesen vizsgálják a büntetlen előéletet, a köztartozás mentességét, valamint annak tudomásul vételét, hogy a más személy által igényelt támogatásnál már számításba vett gyermek, adott ügyletnél nem vehető figyelembe.

2019-07-01-től a második és további gyermeket vállaló családok kaphatják. A gyermekek számába ugyanazok – a közös háztartásban élők - számíthatók be, akik a CSOK esetén.

A házastársak és az élettársak a támogatást kizárólag együttesen igényelhetik, abban az esetben is, ha a jelzáloghitel-szerződésnek csak az egyik fél az alanya.

A mértéke úgy alakul, hogy a második gyermek után 1 millió, a harmadik után 4 millió, és minden további gyermek után 1-1 millió Ft jelzáloghitel tartozást vállal át az állam.

A támogatást az igénylő a lakáscélú jelzáloghitel-szerződéséből eredő tőketartozása csökkentésére használhatja fel. Amennyiben a tőketartozás összege nem éri el a támogatás összegét, úgy a támogatás a tőketartozás járulékainak – ide nem értve a késedelmi kamatot – csökkentésére is felhasználható.

Az igénylés már a várandósság 12. hete után benyújtható a járási hivatalnál. A támogatásra való jogosultság feltételeit igazoló dokumentumok hiánytalan meglétét a járási hivatal, illetve - ha a kérelmet a kormányablaknál nyújtották be - a kormányablak ellenőrzi.

12.5. Autóvásárlás támogatása²⁴⁶

Vissza nem térítendő állami támogatást vehetnek igénybe – a hatályos szabályok szerint – 2022-12-31-ig a három, vagy több gyermekes családok, vagy egyedülálló személy, új személygépkocsi vásárlásához.

A családi gyermekszámba csak azok a gyermek számíthatók be, akik után a szülő/k családi pótlékra jogosult/ak. (A magzat a várandósság 12. hete után.)

A jogosultság további feltétele, hogy az igénylőnek „B” kategóriás vezetői engedéllyel kell rendelkeznie nem állhat járművezetéstől eltiltó jogerős bírói ítélet vagy szabálysértési

²⁴⁵ 337/2017. (XI. 14.) Korm. rendelet a három- vagy többgyermekes családok lakáscélú jelzáloghitel-tartozásainak csökkentéséről

²⁴⁶ 45/2019. (III. 12.) Korm. rendelet a nagycsaládosok személygépkocsi-szerzési támogatásáról

határozat hatálya alatt. Ha az igénylőnek nincs jogosítványa elég, ha házas- vagy élettársának van.

A támogatás legalább 7 ülésű új személygépkocsi vásárlásához 2,5 millió Ft, de legfeljebb a vételár 50%-nak megfelelő összeg. A vásárlás lízinggel, vagy járműhitellel is történhet, ha a családnak nincs meg a szükséges készpénze. A támogatást az állam közvetlenül az autókereskedőnek utalja át.

A támogatás igénylése – a megfelelő személyautó kiválasztását követően – a MÁK ügyfélszolgálatánál vagy a kormányablakoknál benyújtott kérelemmel történik. A jogosultsági feltételek fennállása esetén a MÁK kiállítja a támogatást megállapító határozatot. Ezt követően legfeljebb 6 hónapon belül lehet az adásvételi szerződést megkötni, majd bemutatni a MÁK-nak.

A támogatás igénybevételével megszerzett személygépkocsi az adásvételi szerződés vagy a pénzügyi lízingszerződés hatálybalépésének napjától számított három éven belül nem idegeníthető el.

Ellenőrző kérdések

1. Az egyes támogatások szempontjából ki számít gyermeknek?
2. A jegybanki alapkamat és a babakötvény kamata milyen mértékű?
3. Mire használható fel a babaváró támogatás?
4. Egy három gyermekes család – amennyiben minden feltételnek megfelel – maximum mekkora összegű állami támogatást kaphat?
5. Szükséges-e a nagycsaládosok személygépkocsi-szerzési támogatásához hogy az igénylő rendelkezzen jogosítvánnyal?

Rövidítések jegyzéke

at	anyasági támogatás
csp	családi pótlék
it	iskoláztatási támogatás
ne	nevelési ellátás
gygt	gyermekgondozási támogatások
gyes	gyermekgondozást segítő ellátás
gyet	gyermeknevelési támogatás
tb	társadalombiztosítás
csed	csecsemőgondozási díj
gyed	gyermekgondozási díj
gyáp	gyermekápolási táppénz
ödi	örökbefogadói díj
regyeke	rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény
2h	hátrányos helyzet
3h	halmozottan hátrányos helyzet
gyod	gyermekek otthongondozási díja
nétak	négy vagy több gyermeket nevelő anyák kedvezménye
CSOK	családok otthonteremtési kedvezménye
NAV	Nemzeti Adó- és Vámhivatal
MÁK	Magyar Államkincstár

Forrásjegyzék

Könyv

Czucz Ottó: Szociális jog I. Unió Kiadó, Budapest, 2002

Internetes cikkek, tanulmányok

Csákó Beáta (2018): MAGYAR VÉDŐNŐI SZOLGÁLAT Országgyűlés Hivatala
Infojegyzet 2018/30.

https://www.parlament.hu/documents/10181/1479843/Infojegyzet_2018_30_magyar_vedonoi_szolgalat.pdf/7628f2c9-0c61-90f3-902c-0f9a5d8aa6c7 (letöltés ideje: 2020-03-19)

Emberi Erőforrás Támogatáskezelő (2019):

[http://www.emet.gov.hu/felhivasok/csaladbarat_munkahelyek/?main_menu\[main_menu\]\[item\]=45](http://www.emet.gov.hu/felhivasok/csaladbarat_munkahelyek/?main_menu[main_menu][item]=45) (letöltés ideje: 2020-03-08)

EUROSTAT (2019): Jövedelmi szegénységi statisztika
<https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/15791.pdf> (letöltés ideje: 2020-03-23)

Hungarikumok Gyűjteménye – Magyar Értéktár: MAGYAR VÉDŐNŐI SZOLGÁLAT, MINT NEMZETKÖZILEG IS EGYEDÜLÁLLÓ, TRADICIONÁLIS ELLÁTÁSI RENDSZER

<http://www.hungarikum.hu/hu/magyar-v%C3%A9d%C5%91n%C5%91i-szolg%C3%A1lat-mint-nemzetk%C3%B6zileg-egyed%C3%BC1%C3%A1ll%C3%B3-tradicion%C3%A1lis-ell%C3%A1t%C3%A1si-rendszer> (letöltés ideje: 2020-03-04)

KSH STADAT (2019): 2.1.6. A foglalkoztatottak száma korcsoportok szerint, nemenként 1998-2019

https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf006.html (letöltés ideje: 2020-02-23)

Kristó Katalin (2015/a): A pénzbeli családtámogatási ellátások kialakulása és fejlődése Magyarországon a rendszerváltásig <http://dieip.hu/wp-content/uploads/2015-2-06.pdf> (letöltés ideje: 2020-02-14)

Kristó Katalin (2015/b): A pénzbeli családtámogatási ellátások változásai 2010 és 2014 között, a kormányprogram célkitűzései tükrében https://folyoiratok.uni-nke.hu/document/nkeszolgaltato-uni-nke-hu/Acta%20Humana%202015_2_04_KristoK.pdf (letöltés ideje: 2020-01-25)

Makay Zsuzsa (2018): Kisgyermekes anyák munkavállalása és az ezzel kapcsolatos vélemények változása Magyarországon https://mersz.hu/dokumentum/matud__357 (letöltés ideje: 2020-02-15)

NAV (2020) 73. Információs füzet – A családokat érintő adóalap kedvezmények 2020. <https://www.nav.gov.hu/search/searchresults?query=els%C5%91+h%C3%A1zasok+kedvezm%C3%A9ny&prevquery=%22els%C5%91+h%C3%A1zasok+kedvezm%C3%A9ny%22> (letöltés ideje: 2020-03-31)

Németh Petra (2017): A gyermekvállalási döntés életciklusmodellje Magyarországon <http://real.mtak.hu/92925/1/hsz-16-4-t1-ne-meth.pdf> (letöltés ideje: 2020-01-30)

Oeconomus Gazdaságkutató Alapítvány (2019): Családtámogatás a gazdaságpolitika fókuszában http://www.oeconomus.hu/wp-content/uploads/2019/10/Ne%CC%81pesede%CC%81si-anyag_ve%CC%81gleges20191003.pdf (letöltés ideje: 2020-02-10)

Privátbankár (2019): Csonka családok: kinek kedvez a családtámogatási rendszer? https://privatbankar.hu/szemelyes_penzugyek/csonka-csaladok-kinek-kedvez-a-csaladtamogatasi-rendszer-330113 (letöltés ideje: 2020-01-26)

ProfitLine (2020): Családi adókedvezmény 2020, ki és hogyan veheti igénybe a családi adókedvezményt? <https://profitline.hu/Csaladi-adokedvezmeny-2020-ki-es-hogyan-veheti-igenybe-a-csaladi-adokedvezmenyt-404480> (letöltés ideje: 2020-03-31)

Tekse István (lekt.) Veszélyeztetett terhesség: minden, amit tudni érdemes <https://www.webbeteg.hu/cikkek/terhesseg/22954/veszelyeztetett-terhesseg> (letöltés ideje: 2020-03-13)

Tokaji Károlyné (szerk.) (2011): Gyermekvállalás és gyermeknevelés, KSH 2011. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/gyemekvallalasneveles.pdf> (letöltés ideje: 2020-02-23)

Tóth Bence (2019): Be kell-e jelentenie a nőnek a felmondás előtt, hogy várandós? Wolters Kluwer <https://ado.hu/munkaugyek/be-kell-e-jelentenie-a-nonek-a-felmondas-elott-hogy-varandos/> (letöltés ideje: 2020-03-04)

Vida Cecília (2018): A családtámogatások rendszere Magyarországon (ÁSZ elemzés) https://asz.hu/storage/files/files/elemzesek/2019/20190618_csaladtamogatások_rendszere.pdf?download=true (letöltés ideje: 2020-01-25)

Felhasznált és hivatkozott jogszabályok

Magyarország Alaptörvénye

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és ellátásokról (**Szt.**)

1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról (**Szjatv.**)

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (**Gyvt.**)

1997. évi LXXXI. törvény a társadalombiztosítási nyugellátásról (**Tbny.**)

1997. évi LXXXIII. törvény a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól (**Ebtv.**), és a végrehajtásáról szóló 217/1997. (XII. 1.) Korm. rendelet

1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről (**Eütv.**)

1998. évi XXXIX. törvény a társadalombiztosítás pénzügyi alapjainak és a társadalombiztosítás szerveinek állami felügyeletéről

1998. évi LXXXIV. törvény a családok támogatásáról (**Cst.**) 223/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet a Cst. végrehajtásáról

2005. CLXXIV. törvény a fiatalok életkezdési támogatásáról (**Fétám**)

2009. évi XXIX. törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról

2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről (**Nkt.**)

2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról (**Ftv.**)

2011. évi CCXI. törvény a családok védelméről (**Csvt.**)

2012. évi I. törvény a Munka Törvénykönyvéről (**Mt.**)

2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (**Ptk.**) Negyedik Könyve (Családjog: **Csjt.**)

2016. évi LXXIII. törvény a külképviseletekről és a tartós külszolgálatról (**Külszoltv.**)

2018. évi LII. törvény a szociális hozzájárulási adóról (**Szochotv.**)

2019. évi LXXI. törvény Magyarország 2020. évi központi költségvetéséről (**Ksvttv.**)

2019. évi CXXII. törvény a társadalombiztosítás ellátásaira jogosultakról, valamint ezen ellátások fedezetéről (**Tbj.**)

102/1995. (VIII. 25.) Korm. rendelet a keresőképtelenség és keresőképesség orvosi elbírálásáról és annak ellenőrzéséről

149/1997. (IX.10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

63/2006. (III. 27.) Korm. rendelet a pénzbeli és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól

85/2007. (IV. 25.) Korm. rendelet a közforgalmú személyszállítási utazási kedvezményekről

362/2011. (XII. 30.) Korm. rendelet az oktatási igazolványokról

1/2012. (I. 20.) Korm. rendelet a hallgatói hitelrendszerről

121/2012. (VI. 26.) Korm. rendelet a szociálpolitikai menetdíj-támogatás megállapításának és igénybevételenek szabályairól (**Szr.**)

350/2014. (XII. 29.) Korm. rendelet a gyermek születése esetén az apát megillető pótszabadság igénybevételéről és a pótszabadsággal összefüggő költségek megtérítéséről
16/2016. (II. 10.) Korm. rendelet az új lakások építéséhez, vásárlásához kapcsolódó lakáscélú támogatásról

17/2016. (II. 10.) Korm. rendelet a használt lakás vásárlásához, bővítéséhez igényelhető családi otthonteremtési kedvezményről

337/2017. (XI. 14.) Korm. rendelet a három- vagy többgyermekes családok lakáscélú jelzáloghitel-tartozásainak csökkentéséről

44/2019. (III.12.) Korm. rendelet a babaváró támogatásról

45/2019. (III.12.) Korm. rendelet a nagycsaládosok személygépkocsi-szerzési támogatásáról

49/1997. (XII. 17.) NM rendelet a kötelező egészségbiztosítás keretében igénybe vehető meddőségkezelési eljárásokról

15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

30/1998. (VI. 24.) NM rendelet az emberi reprodukcióra irányuló különleges eljárások végzésére vonatkozó, valamint az ivarsejtekkel és embriókkal való rendelkezésre és azok fagyasztva tárolására vonatkozó részletes szabályokról

5/2003. (II. 19.) ESZCSM rend. magasabb összegű családi pótlékra jogosító betegségekről és fogyatékoságokról

26/2014. (IV. 8.) EMMI rendelet a várandósgondozásról

36/2007. (III. 26.) GKM rendelet a díjköteles úthálózaton, az autópályák, autóutak és főutak használatának díjáról

Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 7/2016. (IV.20.) önkormányzati rendelete a települési támogatásokról

EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.
Projekt azonosító: EFOP-3.4.3.-16-2016-00014

Szegedi Tudományegyetem
Cím: 6720 Szeged, Dugonics tér 13.
www.u-szeged.hu
www.szechenyi2020.hu

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE